

posmediu
2007 - 2013
Investim în mediu. Credem în viitor.

„De la natură ne vine tot ce este perfect“
Pindar

infonatura 2
în România

natura 2000
în România

Text	Mihai Proca
Consultanță științifică	SC Natura Management SRL
Foto copertă	Peter Lengyel
Grafică și DTP	Noi Media Print S.A.
Planșe desenate	Asociația ART I.K.S.
Coordonator editorial	Tudor Brînzan
Produs de	SC Exclus Prod S.R.L. în colaborare cu R.A. Monitorul Oficial

© Ministerul Mediului și Pădurilor – Direcția Biodiversității

NOTA REDACȚIEI

Prezenta lucrare își propune să informeze și sensibilizeze publicul larg în legătură cu rețeaua de zone de interes conservativ european Natura 2000. Lucrarea prezintă cele cinci regiuni biogeografice de pe teritoriul României, un capitol separat fiind rezervat speciilor de păsări de interes comunitar din țara noastră. Pentru fiecare regiune biogeografică sunt descrise în album o parte dintre habitatele și speciile cuprinse în Anexele I și II ale Directivei Habitare precum și dintre speciile de păsări din Anexa I a Directivei Păsări, reprezentative pentru zonele respective. Facem precizarea că în cea mai mare parte a cazurilor, habitatele și speciile amintite pot fi regăsite în mai multe bioregiuni.

Pentru informații detaliate și complete privind speciile și habitatele care fac obiectul conservării în siturile Natura 2000 recomandăm cititorilor să apeleze la lucrările științifice de specialitate și să consulte legislația națională și europeană din domeniu.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Natura 2000 în România / graf.: Gabriel Nicula ; red.: Adrian Manafu, Emil Stanciu ; ed.: Fundația Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă. - București : Noi Media Print, 2012
ISBN 978-606-572-009-1

I. Nicula, Gabriel (il.)
II. Manafu, Adrian (red.)
III. Stanciu, Emil (red.)

502.4(498)
341.217(4) UE

Cuprins

5	INTRODUCERE
	NATURA 2000 REGIUNILE BIOGEOGRAFICE
8	PONTICĂ
34	STEPICĂ
82	ALPINĂ
164	CONTINENTALĂ
204	PANONICĂ
228	NATURA 2000 PĂSĂRI

NATURA 2000

ÎN ROMÂNIA

„Natura 2000” este o rețea europeană de zone naturale protejate care are drept scop conservarea unor specii de animale și plante rare, vulnerabile sau periclitate și a mediului lor natural, în strânsă legătură cu dezvoltarea comunităților locale. Această rețea înglobează un eșantion reprezentativ de specii sălbatice și habitate naturale de interes comunitar și vizează conservarea acestor bogății naturale pe termen lung, pentru a asigura resursele necesare dezvoltării socio-economice.

Astăzi, în jur de 800 de specii de plante din flora europeană sunt în pericol de dispariție, iar majoritatea resurselor piscicole au scăzut sub limita de siguranță, ceea ce face ca Natura 2000 să fie un instrument esențial pentru salvarea capitalului natural și pentru o dezvoltare economică durabilă. Din 1992, Uniunea Europeană promovează, ca instrument principal pentru conservarea naturii, dezvoltarea rețelei de arii naturale protejate Natura 2000, rețea ce acoperă atât țările membre UE, cât și țările candidate.

Realizarea rețelei Natura 2000 se bazează pe două directive ale Uniunii Europene – Directiva Habitate și Directiva Păsări – ce reglementează modul de selectare și desemnare a zonelor conservative de interes european (situri Natura 2000), precum și protecția acestora. Rețeaua este constituită din două tipuri de situri Natura 2000: *Situri de Importanță Comunitară* (Sites of Community Interest – SCI), constituite conform Directivei Habitate și *Arii de Protecție Specială Avifaunistică* (Special Protection Areas – SPA), constituite conform Directivei Păsări. Aceste situri sunt identificate și aprobate pe baze științifice, conform procedurilor stabilite de cele două Directive, pentru a menține într-o stare de conservare favorabilă o suprafață reprezentativă a celor mai importante tipuri de habitate (enumerare în Anexa I a Directivei Habitate) și populații reprezentative de specii ale Europei (enumerare în Anexa II a Directivei Habitate și în Anexa I a Directivei Păsări).

Statele membre au dreptul și obligația de a reglementa modalitățile de realizare practică și de implementare a prevederilor din cele două Directive. Ca urmare, după aderarea României la Uniunea Europeană, cele două Directive au fost transpuse în legislația națională prin Ordonanța de Urgență nr. 57 din 20 iunie 2007, aprobată prin Legea nr. 49/2011, privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice, cu modificările și completările ulterioare.

La definirea siturilor Natura 2000 nu s-a plecat de la ideea unei protecții stricte, care să interzică activitatea umană în aceste zone. Dimpotrivă, se consideră că, în foarte multe situații, activitățile umane de gospodărire a resurselor naturale pot continua.

Unele dintre speciile și habitatele protejate din siturile Natura 2000 au apărut și s-au menținut ca urmare a activităților umane de exploatare durabilă a resurselor naturale. Ca urmare, în majoritatea siturilor Natura 2000 se vor menține activitățile economice, dar cu accent deosebit pe conservarea speciilor și habitatelor pentru care au fost declarate. Managementul acestor zone va trebui să țină cont de faptul că Natura 2000 este, în primul rând, un instrument de conservare a biodiversității. Planurile de management pentru siturile Natura 2000 vor include acele activități economice care ajută la menținerea și protejarea naturii și a mediului.

În siturile Natura 2000 vor fi permise activități agricole tradiționale, unele dintre acestea vizând menținerea peisajelor (de exemplu, pajiștile montane), cultivarea și obținerea produselor ecologice (legume, fructe, produse lactate, carne, sucuri de fructe), vânătoria și pescuitul, cu condiția ca siturile Natura 2000 să își păstreze obiectul conservării. Exploatarea terenurilor agricole este permisă, însă fără a periclita habitatele naturale și speciile de plante și de animale de interes comunitar.

Pe lângă conservarea capitalului natural, rețeaua Natura 2000 oferă oportunități importante de dezvoltare economică durabilă, atât prin posibilitatea atragerii de fonduri, cât și printr-un management economic eficient în beneficiul oamenilor și al naturii. Includerea unei zone în rețeaua Natura 2000 înseamnă recunoașterea importanței ei la nivel european și ar trebui să constituie o sursă de mândrie pentru localnici, putând oferi, în același timp, oportunități economice semnificative.

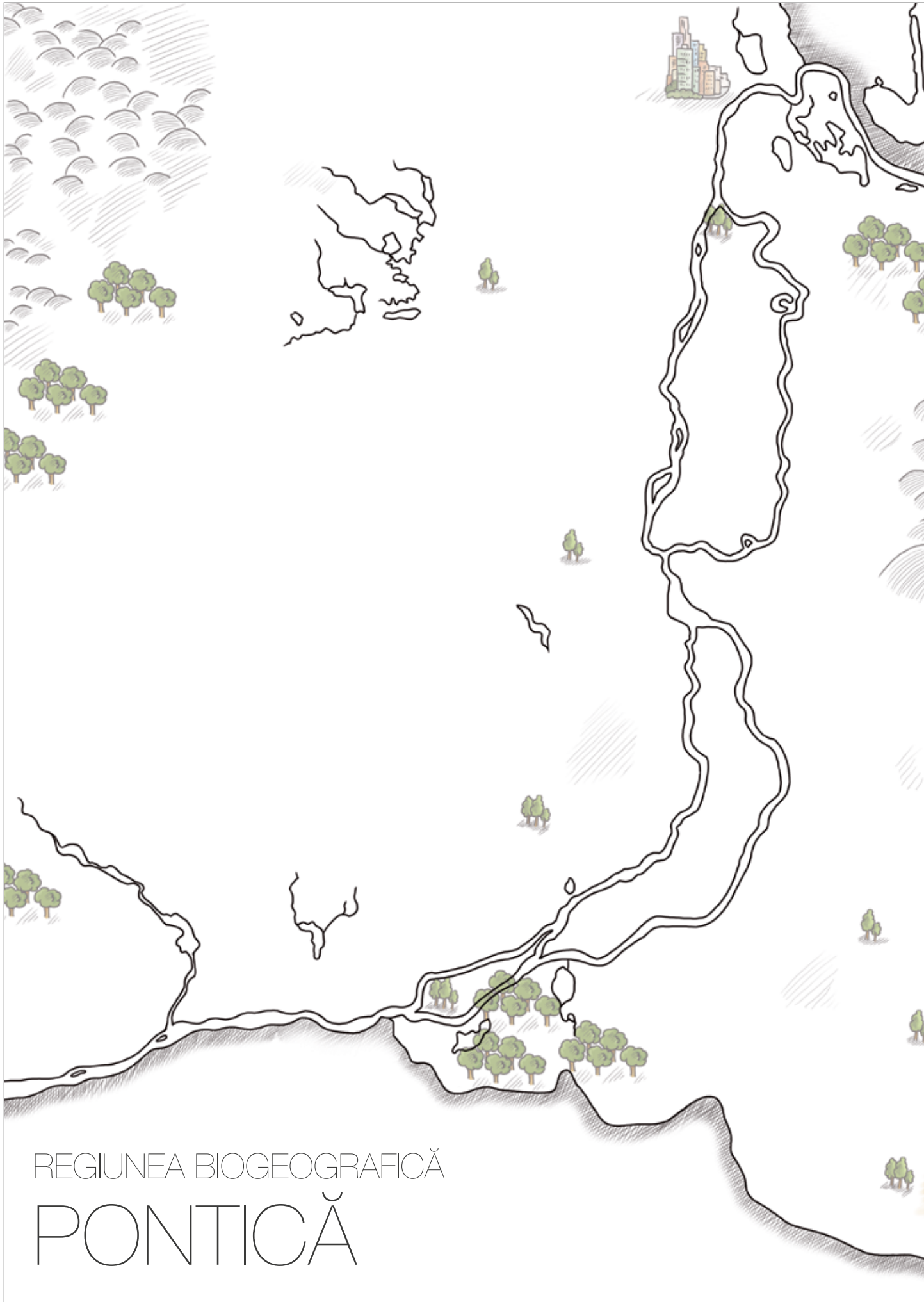
La nivelul Uniunii Europene se dorește ca rețeaua Natura 2000 să acopere peste 20% din teritoriul tuturor statelor membre. Până la sfârșitul anului 2007 au fost desemnate cca 26.000 situri Natura 2000 acoperind o suprafață echivalentă cu dublul teritoriului Germaniei.

Ecosistemele naturale și seminaturale din România reprezintă cca 47% din suprafața țării. Din cele nouă regiuni biogeografice ale Uniunii Europene, în România se găsesc cinci, țara noastră având cel mai mare număr de astfel de regiuni. Tezaurul natural inestimabil al României se reflectă în această mare diversitate biogeografică. Pe teritoriul nostru se află peste jumătate din suprafața munților Carpați, cei mai sălbatici munți din Europa, identificați ca una dintre cele mai importante ecoregiuni la nivel global, ce găzduiește aproape jumătate din populația de carnivore mari a Europei (urs, lup, râs), precum și Delta Dunării, cea mai importantă zonă umedă din Europa, adăpostind colonii de pelicani și sute de alte specii de păsări. România este una dintre puținele țări membre ale Uniunii Europene care mai are încă păduri virgine, reprezentând 77% din totalul celor rămase în regiunea Carpatică.

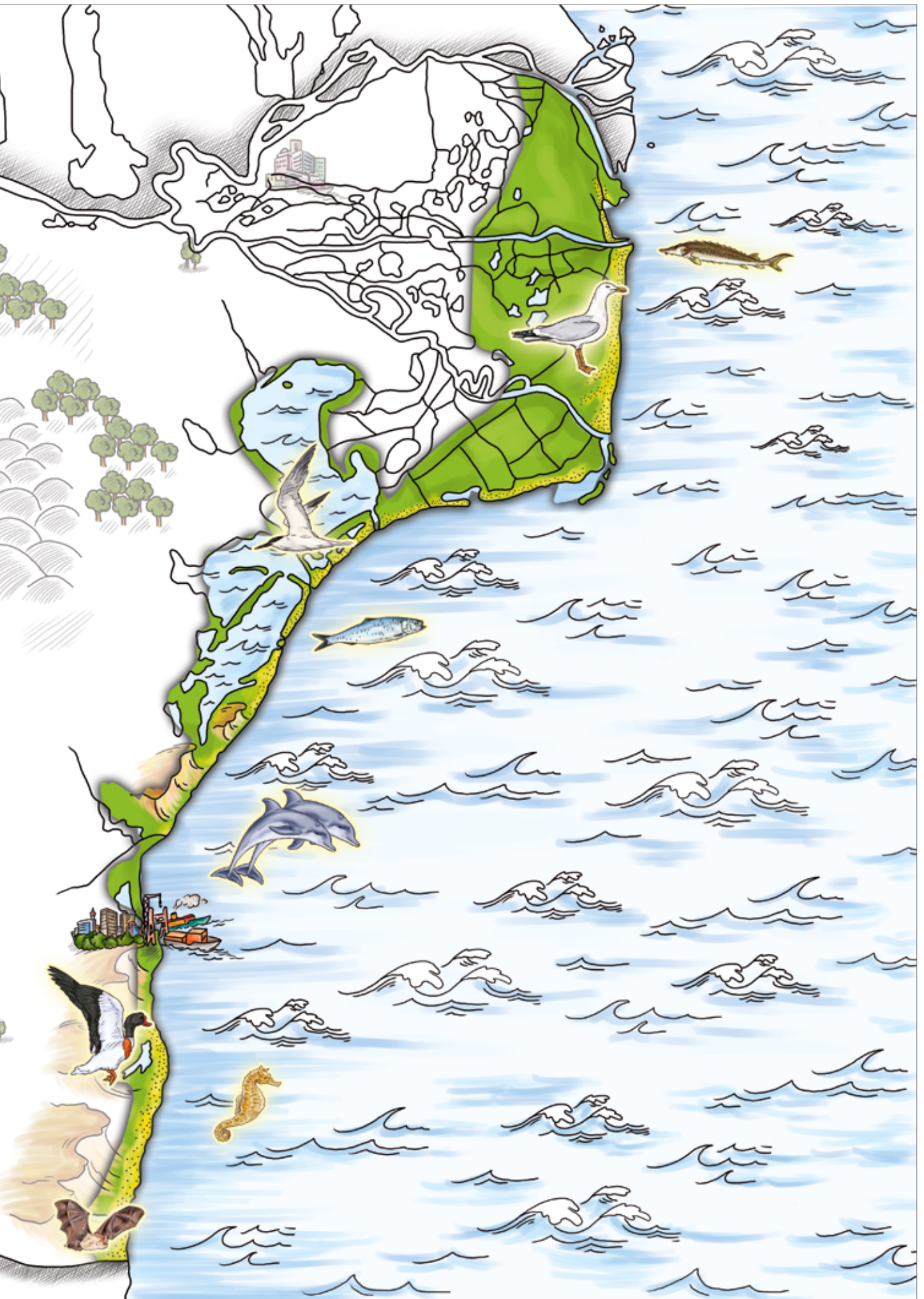
De milenii, oamenii de pe aceste meleaguri au trăit în armonie cu natura, însă dezvoltarea economică din ultima perioadă, pe lângă avantaje, a adus și inconveniente și riscuri. Unul dintre acestea este pierderea multor valori naturale pe care încă le mai avem. Este nevoie ca această contradicție între conservarea naturii și dezvoltarea comunităților umane să fie aplanată. Astfel, ariile protejate reprezintă cea mai viabilă strategie de conservare și de utilizare durabilă a valorilor de patrimoniu natural. Cele 963 de arii naturale protejate de interes național acoperă peste 7% din suprafața țării, iar aria însumată a celor peste 400 de situri Natura 2000 reprezintă 17,84% din teritoriul României. O bună parte dintre siturile Natura 2000 se suprapun cu ariile naturale protejate de interes național (parcuri naționale, parcuri naturale și rezervații).

Prin valoarea ridicată a biodiversității pe care o deține, România are o contribuție majoră la Rețeaua Ecologică Europeană Natura 2000.

REGIUNEA BIOGEOGRAFICĂ
PONTICĂ

REGIUNEA BIOGEOGRAFICĂ PONTICĂ

Regiunea Biogeografică Pontică, nouă pentru Uniunea Europeană, se întinde de-a lungul litoralului, atât în România, cât și în Bulgaria. Se caracterizează prin diverse specii de plante și animale marine sau acvatice și terestre. Dintre cele terestre, multe își au originea în stepa cu care regiunea se învecinează la vest. Viețuitoarele caracteristice acestei bioregioni sunt crabii, peștii marini, delfinii, plantele și insectele specifice dunelor de nisip. Climatul este blând, extremele pozitive și negative fiind temperate de prezența apelor marine.

Regiunea Pontică se întinde în jurul Mării Negre începând din nordul litoralului românesc, continuând de-a lungul coastei Bulgariei, trecând prin nordul Turciei și terminându-se în Georgia. Pe teritoriul Uniunii Europene, regiunea este o fâșie de coastă îngustă, cu o lățime cuprinsă între 20 și 60 km, care se întinde pe aproape întreaga lungime a țărmului României și Bulgariei, sfârșindu-se, în cele din urmă, printr-o serie de munți cu altitudine mică, la granița cu Turcia.

Regiunea Pontică acoperă numai 0,3% din teritoriul Uniunii Europene și 1% din teritoriul României, dar are suficiente trăsături distincte încât să formeze o bioregiune de sine stătătoare. Litoralul românesc, situat exclusiv în Regiunea Biogeografică Pontică, are o lungime de 244 km, la care se adaugă partea marină propriu-zisă, cuprinzând asociații de ecosisteme marine de coastă. Partea marină acoperă aproximativ 5.400 km², dacă luăm în calcul doar apele teritoriale, 24,5% din această suprafață având statut de arie naturală protejată. În zona costieră, din cei 244 km ai litoralului românesc, 68% se află în arii naturale protejate.

Zona litorală a Mării Negre este o zonă tampon între uscat și mare, teritoriu al unor interferențe climatice și biogeografice (stepice, pontice, balcanice, submediteraneene), dar și al interacțiunilor dintre mediul natural și interesele economice ale omului.

Zona costieră are o importanță deosebită pentru varietatea habitatelor naturale (dune de nisip, sărături, zone umede, faleze litorale etc.) și pentru diversitatea florei și faunei. Datorită particularităților microclimatice și solurilor, habitatele costiere sunt mediu de viață propice pentru numeroase rarități floristice și faunistice, unele dintre ele cu areal strict litoral.

Termenul de zonă costieră include, într-o accepție mai largă, infralitoralul, cu ape de mică adâncime, mediolitoralul stâncos și nisipos, porțiunile de plajă ale

Lagune costiere,
Delta Dunării, zona litorală

supralitoralului nisipos, zonele umede de pe malurile lacurilor paramarine, faleza litorală și platourile din apropierea falezei, până la cca. 100 m spre interior, zone aflate sub influența directă sau indirectă a factorilor de mediu marini (valuri, brize, ape marine de infiltrație). Datorită originii comune și a similitudinilor fizico-geografice, pedologice și climatice, grindurile maritime din Delta Dunării și din zona complexului lagunar Razim-Sinoe aparțin, de asemenea, zonei litorale.

Din punct de vedere fizico-geografic și geo-morfologic, zona costieră românească poate fi divizată în două sectoare bine individualizate prin originea și evoluția lor: sectorul nordic și cel sudic. Sectorul nordic (164 km lungime) se întinde între Golful Musura, pe brațul Chilia, și Capul Midia, fiind inclus în zona litorală a Deltei Dunării și în complexul lagunar Razim-Sinoe, unități fizico-geografice ale Rezervației Biosferei Delta Dunării. Această zonă se caracterizează printr-un țărm jos de acumulare, format din lungi cordoane de nisip, orientate pe direcția NE-SV, ce alcătuiesc un sistem de grinduri ce ajung, spre sud, până în zona Capului Midia. Cele mai importante grinduri maritime deltaice sunt: Letea, Caraorman, Sărăturile, Crasnicol, Chirișca, Buhazului și Crucea, ele alcătuind delta fluvio-maritimă ce totalizează 558,5 km².

◀ Sărături în Delta Dunării, zona Sfântul Gheorghe

▶ Delta Dunării, vedere aeriană

Bancuri de nisip acoperite permanent cu un strat mic de apă de mare

Cel mai mare grind de origine marină din zona complexului lagunar Razim-Sinoe este grindul Chituc, cu o lungime de cca. 27 km și o lățime de 0,5 - 4,3 km, în suprafață de 7.700 ha. Spre sud, grindul se întinde până în apropierea Capului Midia. Suprafețele de uscat de pe acest grind sunt formate dintr-o succesiune de cordoane litorale, compuse din dune de nisip care alternează cu arii joase, depresionare, înmlăștinite sau inundate în perioadele cu precipitații abundente. Grindul Chituc este una din formele relativ noi de acumulare din zona țărmului nordic, a cărui formare a dus la izolarea lacului Sinoe din apele mării. Grindurile marine Lupilor și Saele, alte grinduri importante din zona complexului lagunar, se află la nord, respectiv la vest de grindul Chituc.

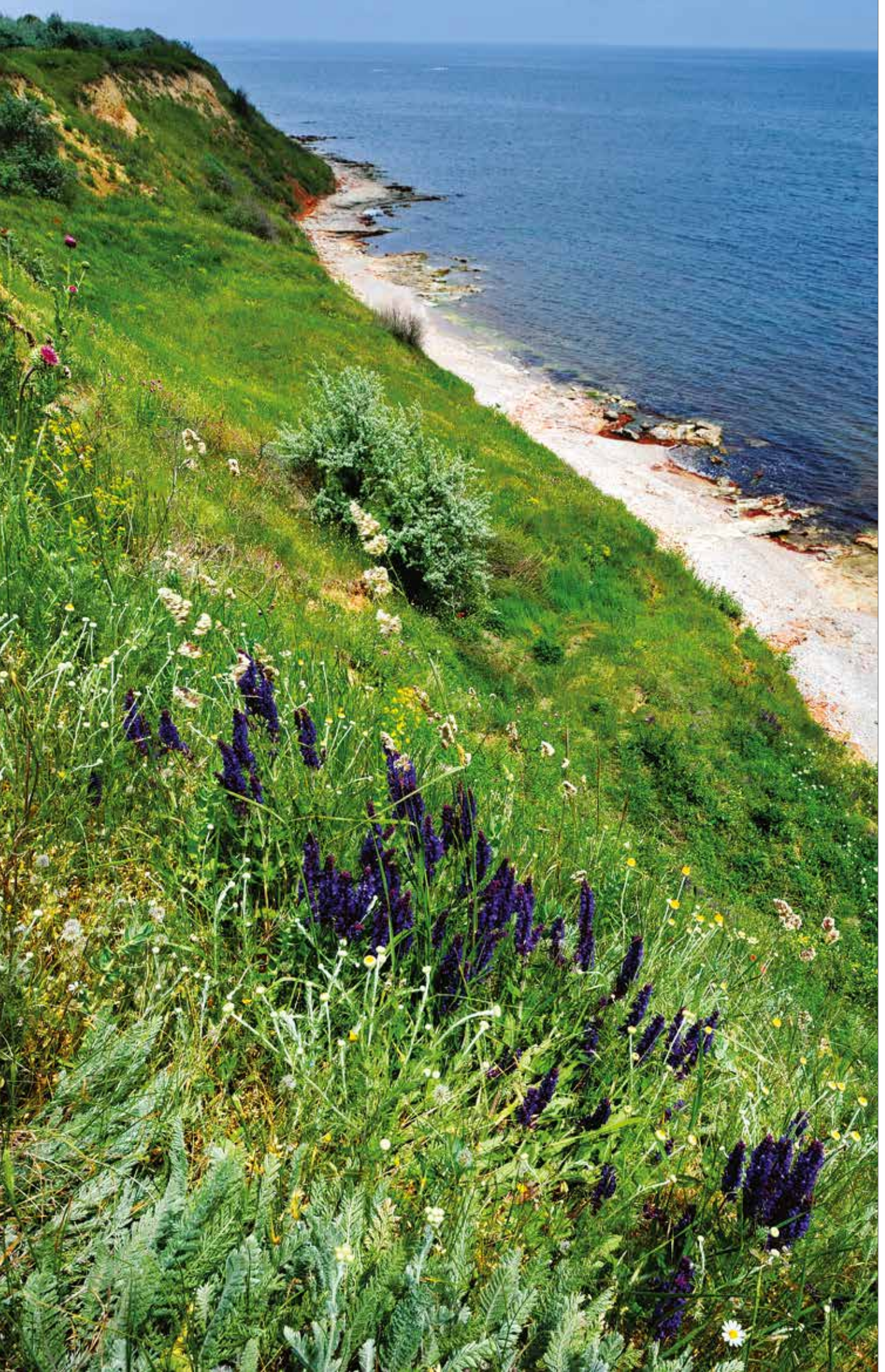

◀ Grindul Chituc

Grindul Caraorman,
habitat de dune gri

▶ Grindul Lupilor, mărginit
de apele lacurilor Sinoe și
Zmeica

Faleză litorală în zona
Vama Veche-2 Mai

▶ Recifi fosili și vegetație
anuală de-a lungul liniei
țărmului în sudul litoralului
românesc

paginile 18-19

Insula Sacalin

Sectorul sudic, situat între Capul Midia și Vama Veche, cu o lungime de cca. 80 km se caracterizează prin prezența unui țărm înalt, de tip faleză, fragmentat din loc în loc de limane fluvio-marine, separate de mare prin plaje nisipoase, de lățimi variabile. Plajele capătă o dezvoltare mai mare doar în dreptul golfurilor sau al văilor largi și colmatate, care fragmentează zona litorală. Faleza scade ca valoare altimetrică, dinspre Constanța (30 m) spre Mangalia (16 m), atingând înălțimi de cca. 30 m în zona Eforie și Tuzla.

Climatul regiunii este influențat în principal de mare. Curenții costieri de aer umed moderează climatul continental aspru. Prin urmare, iernile sunt în general mai blânde de-a lungul coastei decât înspre interiorul uscatului, cu valori termice care oscilează puțin sub temperatura de îngheț, iar în timpul verii briza marină plăcută menține temperatura la o valoare nu foarte ridicată.

Opt Situri de Importanță Comunitară (SCI) și șase Aree de Protecție Specială Avifaunistică (SPA) aparțin zonei marine și costiere, ele însumând o suprafață de peste 800.000 ha. Toate aceste situri Natura 2000 au fost incluse în Rețeaua Ecologică Europeană pentru a se asigura o protecție adecvată habitatelor naturale costiere și speciilor de floră și faună care viețuiesc aici.

HABITATE

Din cele 783 de tipuri de habitate identificate la nivel național, 13 sunt habitate costiere. Singura cale de a străbate această imensă lume acvatică a Bioregiunii Pontice este cu ajutorul bărcii și, de îndată ce ai pătruns în ea, te așteaptă o extraordinară experiență a vieții sălbatice. Vom porni în călătoria noastră din zona grindurilor fluvio-maritime ale Deltei Dunării, trecând apoi către zona costieră a Mării Negre, ale cărei habitate sunt influențate de prezența apei sărate și de acțiunea continuă a valurilor. Vom observa habitate specifice zonelor submerse (infralitoralul), cu ape de mică adâncime, țărături nisipoase sau stâncoase (mediolitoralul), cu dune de nisip, pajști și mlaștini sărăturate, faleze litorale și platouri calcaroase.

Prima parte a incursiunii în lumea acvatică a Regiunii Pontice o vom face urcând în barca noastră imaginată în micul port al localității Letea. De aici, vom vâsli pe canalul îngust, mărginit spre vest de întinderea de stuf ce acoperă Delta Dunării, inclusă în Bioregiunea Stepică, iar spre est de grindul fluvio-maritim Letea, care intră sub influența Bioregiunii Pontice a Mării Negre. Relieful este dominat de dune de nisip a căror altitudine variază între 3 și 10 m. Între aceste dune se găsesc mai multe depresiuni ce poartă numele de „hasmacuri”. Într-unul dintre acestea se găsește și pădurea Letea, declarată rezervație forestieră. Ne continuăm drumul

◀ Stejar din Rezervația Naturală
Pădurea Letea.

Malul mării la
Sfântu Gheorghe

▶ Golful Musura

spre sud, străbătând canal după canal, și ajungem, în cele din urmă, la brațul Sulina. Dincolo de localitatea Crișan, către sud, se întinde grindul Caraorman, format prin acumularea aluviunilor aduse de Dunăre și resedimentarea lor de curentul circular al Mării Negre.

Străbatem cu barca ultimii metri, ajungând la vărsarea Dunării în apele mării. Nu vom înainta mult în mare, ci ne vom lăsa purtați de curenții puternici ai fluviului, care nu se lasă ușor învinși de învolburata mare, continuând să curgă către sud, într-o luptă încrâncenată cu apele sărate. Amestecul apei dulci cu apa de mare și fluxurile reduse ale curenților marini conduc la depunerea de sedimente fine la gurile de vărsare ale Dunării în mare, adesea formându-se extinse depozite

intermareice de nisip și mâl. Deși marea sunt foarte slabe și gura de vărsare nu are forma tipică de pâlnie, aceste ape, cu salinitate variabilă, constituie un important habitat estuarin. Acest tip de biotop este dominat de comunități de alge bentice, constituind zone importante de hrănire pentru multe specii de păsări.

De-a lungul țărmului vom observa, în apele litorale puțin adânci (1 - 1,5 m), habitate costiere caracterizate de comunități litorale, cu pajiști submarine monospecifice sau mixte de iarbă de mare, ață de mare, broscăriță și inariță mică, ce se dezvoltă în prelungirea submarină a plajei de nisip fin, venind în contact direct cu zona de spargere a valurilor de pe litoral. Valoarea conservativă a acestor biotopuri este foarte mare.

Trecem prin dreptul insulei Sacalin, din fața gurii de vărsare a brațului Sfântu Gheorghe, acolo unde, sub acțiunea curenților puternici și a valurilor s-a acumulat în timp, nisipul fin, adus de ape. Bancurile de nisip submarine au devenit astfel emerse, formând o „insulă mișcătoare”, paralelă cu țărmul. Baia Sacalin, formată între insulă și zona de țărm, se remarcă prin habitatul brațe de mare și golfurile mari puțin adânci. Acestea sunt intrânduri largi ale coastei unde, spre deosebire de estuare, influența apei dulci este, în general, limitată.

Nici nu am deschis bine vecele bărcii noastre și vântul le umflă cu putere, purtându-ne tot mai către sud, de-a lungul țărmului. Ne apropiem de complexul lagunar Razim – Sinoe, care reprezintă un tip de habitat prioritar. Lagunele costiere sunt întinderi de apă sărată de coastă, de mică adâncime, cu salinitate și volume de apă variabile, total sau parțial separate de mare prin bancuri de nisip sau prundiș ori, mai rar, de roci. Mlaștinile sărăturate din apropierea lagunelor sunt o parte a acestui complex. În acest habitat cresc specii de plante iubitoare de apă, pești și numeroase păsări. Vegetația de sărătură este răspândită în câmpia litorală a Razimului și în depresiunea joasă a Ceamurliei. Plantele sunt scunde și au frunzele dese, groase și cărnoase, adaptate la uscăciune. Dintre acestea, amintim: brânca sau iarba sărată, ghirinul cu frunze mici, ghimpărița.

◀ Faleze pe malul
Lacului Razim

▶ Pajiști stepice ponto-sarmatice
pe malul Lacului Razim

În drumul nostru de-a lungul țărmului ni se întind în fața ochilor plaje nesfârșite, cu nisipuri argintii și dune joase de nisip care coboară lin, în marea lipsită de flux. În spatele plajelor apare o mare varietate de tipuri de dune. Unele dintre acestea, cum sunt dunele mobile cu vegetație embrionară, dunele albe și cele gri sunt prezente pe suprafețe care se întind de-a lungul coastei Mării Negre.

Situl de importanță comunitară „Dunele marine de la Agigea” este cel mai important ecosistem de dune marine conservat de pe litoralul românesc al Mării Negre. Acest tip de habitat protejat este caracterizat de dunele fixate cu vegetație herbacee perenă, așa numitele „dune gri”. Rezervația adăpostește specii de interes comunitar, ca, de exemplu, perișorul de nisipuri sau pirul de mare, dar este renumită și datorită populațiilor locale mari ale unor specii rare precum ciucușoara de nisipuri, cârcelul sau volbura de nisipuri. Alte rarități floristice în zona rezervației sunt: milițeaua de nisipuri, garofița sau jaleșul.

Cu ajutorul costumelor de scufundare, facem o mică incursiune și în lumea subacvatică a Mării Negre. Din loc în loc, în zona plajelor submerse, observăm pietre rotunde și aplatizate (galeți), de obicei calcaroase, albe, modelate de valuri. Ele apar numai în zonele cu un hidrodinamism puternic și sunt populate de crustacee izopode, amfipode și de crabul *Xantho poressa*.

◀ Cârcel

Volbură de nisip

Ciucușoară de nisip, specie amenințată cu dispariția la nivel european

▶ Dune de nisip fixate în zona Vadu

leșim la suprafață și tragem cu poftă aerul sărat în plămâni. Ne dăm jos costumele de scufundare și preluăm din nou cârma bărcii îndreptând-o de-a lungul țărmului, către sud. Din loc în loc, observăm că litoralul plat este înlocuit de faleze înalte. Aceste promontorii stâncoase adăpostesc o diversitate de specii rare, cum ar fi ruscuța de primăvară și bujorul de stepă. Ele reprezintă habitate foarte importante pentru lăcustar și cormoran. La baza acestor promontorii apar comunități vegetale dominate de ridichioara de nisip (*Cakile maritima*).

Privind către țărm, în unduirea valurilor de căldură ce se ridică de la sol, ne apare, ca o fantasmă, lucirea ochiului de apă al unei mlaștine sărăturate, biotop specific litoralului românesc. Mlaștinile sărăturate sunt dominate de plante ca pipirigul scund și rogozul, și apar în apropierea habitatelor de pajști umede din spatele litoralului, bogate în biodiversitate.

Mlaștina Hergheliei este situată în apropierea liniei de coastă, între stațiunile Venus și Saturn, lângă orașul Mangalia. Este un fost golf marin, transformat în lagună și

separat ulterior de mare, prin cordoane de nisip. Mlaștina a fost declarată rezervație naturală mixtă, floristică și zoologică, iar unicitatea ei constă în faptul că în zona luciului de apă se află izvoare de ape mezotermale și izvoare sulfuroase. Specificul acestei mlaștini eutrofe constă în prezența pe malurile sale a unei vegetații iubitoare de apă sărată, zona fiind, de asemenea, un important loc de cuibărit și de pasaj pentru o serie de păsări rare.

Călătoria noastră cu barca se sfârșește la Vama Veche, unde coborâm pe țărm și ne îndreptăm către interiorul uscatului. Pe măsură ce regiunea pontică întâlnește regiunile mediteraneană, continentală și stepică, cu care se învecinează, pajiștile ocupă suprafețe tot mai mari. Pajiștile xerofile seminaturale, în care predomină plantele anuale și cele suculente, sunt relativ răspândite, în timp ce rarele stepe ponto-sarmatice ocupă doar suprafețe mici, în locurile în care există condiții adecvate. Întâlnim și foarte rare păduri ponto-sarmatice, cum ar fi cea de la Hagieni, unde specia predominantă este stejarul pufos.

- ▶ Platou calcaros în situl Pădurea Hagieni
- Pădurea Hagieni
- ▶ Liliacul mare cu potcoavă
- Liliacul cu aripi lungi
- Colonie de lilieci

Paginile 28-29

- ▶ Lebede
- Gâște cu gât roșu, iarna, pe malul lacului Techirghiol
- Pescăruși
- ▶ Gâsca cu gât roșu
- Pescăruși
- Călifar alb
- Păsări pe malul Lacului Techirghiol

SPECII

Marea Neagră este o mare interioară, săracă în oxigen la adâncimi mari. De aceea, cu excepția unor forme de bacterii, cea mai mare parte a coloanei de apă este lipsită practic de viață marină și, deși are legătură cu Marea Mediterană (prin Bosfor), adăpostește doar o treime din numărul de specii al acesteia.

Ecosistemele Mării Negre sunt specifice zonelor de apă sărată stătătoare, cu caracteristici fizico-chimice și biologice unice. Sub nivelul de 150 - 200 m, până la fundul mării, mediul este impropriu existenței vieții, din cauza concentrației mari de hidrogen sulfurat (H_2S) din apă. Zona propice vieții se desfășoară, în general, pe platforma continentală marină, până la adâncimea de 200 m și este influențat, într-o mare măsură, de condițiile mediului ambiant și de dinamica apei.

Etajul supralitoral este format din zonele de țărm acoperite ori stropite de valuri. Flora este formată mai ales din anumite forme de alge. Pe lângă bacterii aerobe și, mai puțin, anaerobe, putem găsi aici numeroase crustacee, insecte și viermi. Mare parte din aceste vietăți se hrănesc din depozitele de materie organică aduse de apa mării.

Etajul mediolitoral (pseudolitoralul) se împarte, după substratul solului, în zone pietroase, respectiv nisipoase sau măloase, și cuprinde zona de spargere a valurilor (între 0 și 0,5 m adâncime). În anumite condiții și în acest mediu apar depozite de materie organică, făcând legătura cu biotopul anterior. Zonele pseudolitorale pietroase adăpostesc organisme capabile să reziste perioadelor scurte de deshidratare și care se pot fixa bine de substrat. Aici intră unele specii de alge și scoici (bancurile de midii).

Etajul infralitoral se află la adâncimi de 0,5 - 12 m (maxim 18 m). Este zona cea mai favorabilă vieții acvatice, în care se află majoritatea speciilor de alge și cea mai mare parte a biomasei organismelor multicelulare, precum și diferitele specii de animale. Între talurile algelor își desfășoară viața populația de crabi, moluște și pești.

Unele regiuni ale fundului mării sunt acoperite cu nisip consolidat amestecat cu măr, în care iarba de mare alcătuiește tufe bogate, iar algele se întind ca o adevărată pădure. În aceste locuri trăiesc călușii de mare, guvizii străvezii, acul de mare sau ața de mare.

Marea Neagră adăpostește mamifere marine ca afalinul (delfinul) și marsuinul care, în timp, au evoluat în subspecii distincte, în prezent endemice.

Pășind pe țărmul Mării Negre ne va fi greu să întâlnim animale specifice uscatului. Dezvoltarea turismului în toată zona litorală a făcut ca habitatele animalelor de uscat să se restrângă tot mai mult. Pădurea Hagieni oferă habitat propice pentru câteva specii de liliaci ca liliacul cu aripi lungi, liliacul cu nas potcoavă sau liliacul cu degete lungi. Aici este unul dintre puținele locuri din țară unde trăiește liliacul românesc, specie considerată a fi periclitată la nivel european.

PĂSĂRI

Faleza oferă o poziție favorabilă pentru observarea spectaculoasei migrații de toamnă a milioane de păsări. Acestea călătoresc de-a lungul Via Pontica, al doilea culoar de migrație ca mărime din Europa. Se estimează că, în fiecare toamnă, mai mult de 90.000 de păsări răpitoare, 10.000 de pelicani, 120.000 de berze și sute de mii de limicole și paseriforme străbat Regiunea Pontică vestică în drum spre zonele de iernat.

Spre interiorul uscatului se găsesc o serie de lacuri costiere, mlaștini și lagune, cu rol de popasuri intermediare pentru aceste păsări. Unele staționează aici pentru o perioadă scurtă, altele întreaga iarnă. Populațiile care ierneză aici se constituie, de regulă, la sfârșitul lunii noiembrie și ating un maxim între mijlocul lunii ianuarie și mijlocul lunii februarie. În această perioadă, zonele umede și terenurile învecinate sunt caracterizate de o explozie de culori și sunete fremătătoare. Apoi, într-un mod la fel de misterios cum au apărut, păsările dispar, cel puțin până în iarna următoare.

Toamna, păsările din Europa de Nord și din Siberia de Vest zboară către sud. Unele dintre ele, cum ar fi lebedele și unele specii de rațe, se opresc să ierneze în zonele umede adiacente Mării Negre, în Delta Dunării sau lacurile și limanele litorale. Celelalte, după o scurtă oprire pentru a se odihni și a se hrăni, zboară mai departe și ierneză în Asia Mică, Africa de Nord, iar unele ajung până în Africa de Sud. Mai puține la număr sunt păsările care nu-și părăsesc ținuturile de cuibărit, un exemplu fiind pescărușul pontic, sedentar pe țărmul românesc al Mării Negre.

Deplasările de sezon regulate ale unui mare număr de păsări au o importanță ecologică deosebită pentru Marea Neagră, mai ales pentru terenurile mlăștinoase. În timpul staționării, păsările se hrănesc cu cantități mari de organisme de apă. Reprezentative pentru păsările care trăiesc în mod obișnuit în apropierea mării sunt „limicolele” ca bățușul, prundărașul, scoicarul, numite astfel deoarece preferă locurile mlăștinoase și terenurile măloase pentru hrănire.

Păsările care domină avifauna Mării Negre aparțin speciilor acvatice: pescăruși, chire, cormorani, lebede, mai rar furtunari, cufundari sau lupi de mare.

Cele mai multe specii de păsări care se regăsesc în fauna Mării Negre sunt cele cu răspândire largă pe teritoriul Europei, urmate de speciile de origine asiatică și cele transpalearticte. În proporție mai scăzută sunt reprezentate speciile mediteraneene și cele de origine arctică.

Un caz aparte îl reprezintă situl Natura 2000 Lacul Techirghiol, cunoscut mai ales datorită avifaunei sale, aici fiind întâlnite specii rare în România, unele periclitare pe plan mondial sau european. Acest lac este unul dintre principalele locuri de iernare din Europa pentru gâsca cu gât roșu, una dintre cele mai rare specii de găște sălbatice din lume. În acest sit Natura 2000 au fost observate peste 150 de specii de păsări clocitoare sau migratoare.

◀ Grindul Chituc

Pescăruși cu capul negru

▶ Pescăruși la malul mării

Lacul Furtuna iarna

Paginile 32-33

◀ Farul vechi din Sulina

Ruinele cetății Enisala

▶ Bărci pescărești în sudul litoralului

Ruinele cetății Histria

ELEMENTE DE TRADIȚIE

Pontul Euxin (Marea Neagră) a constituit, încă din antichitate, un teritoriu plin de mistere, credințe și bogății fabuloase, râvnite de primii călători ajunși aici. În a doua jumătate a mileniului I î.Hr., regiunea de litoral a Mării Negre a făcut parte, la început, din civilizația greacă, apoi din cea romană. Importurile în regiunea Pontului Euxin erau axate, în general, pe uleiul de măsline și vin. Acestea erau articolele care formau încărcătura de bază a vaselor grecești care aveau ca destinație porturile din așa numita „lume barbară”. Și astăzi comerțul pe mare continuă să ocupe un loc important între ramurile economiei din zona Mării Negre.

Dacă în trecut ocupația tradițională a locuitorilor așezărilor de la țărmul mării era pescuitul, astăzi acesta s-a redus considerabil, prin diminuarea efectivelor piscicole cauzată de pescuitul industrial excesiv.

O înflorire deosebită a cunoscut, încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, turismul litoral. Plajele cu nisipuri fine, falezile înalte sau în trepte din anumite sectoare, lacurile litorale și pădurile din sudul regiunii sunt resursele naturale principale ale litoralului românesc, cărora li se adaugă valorile antropice și culturale reprezentate de cele peste 200 de monumente istorice din regiune.

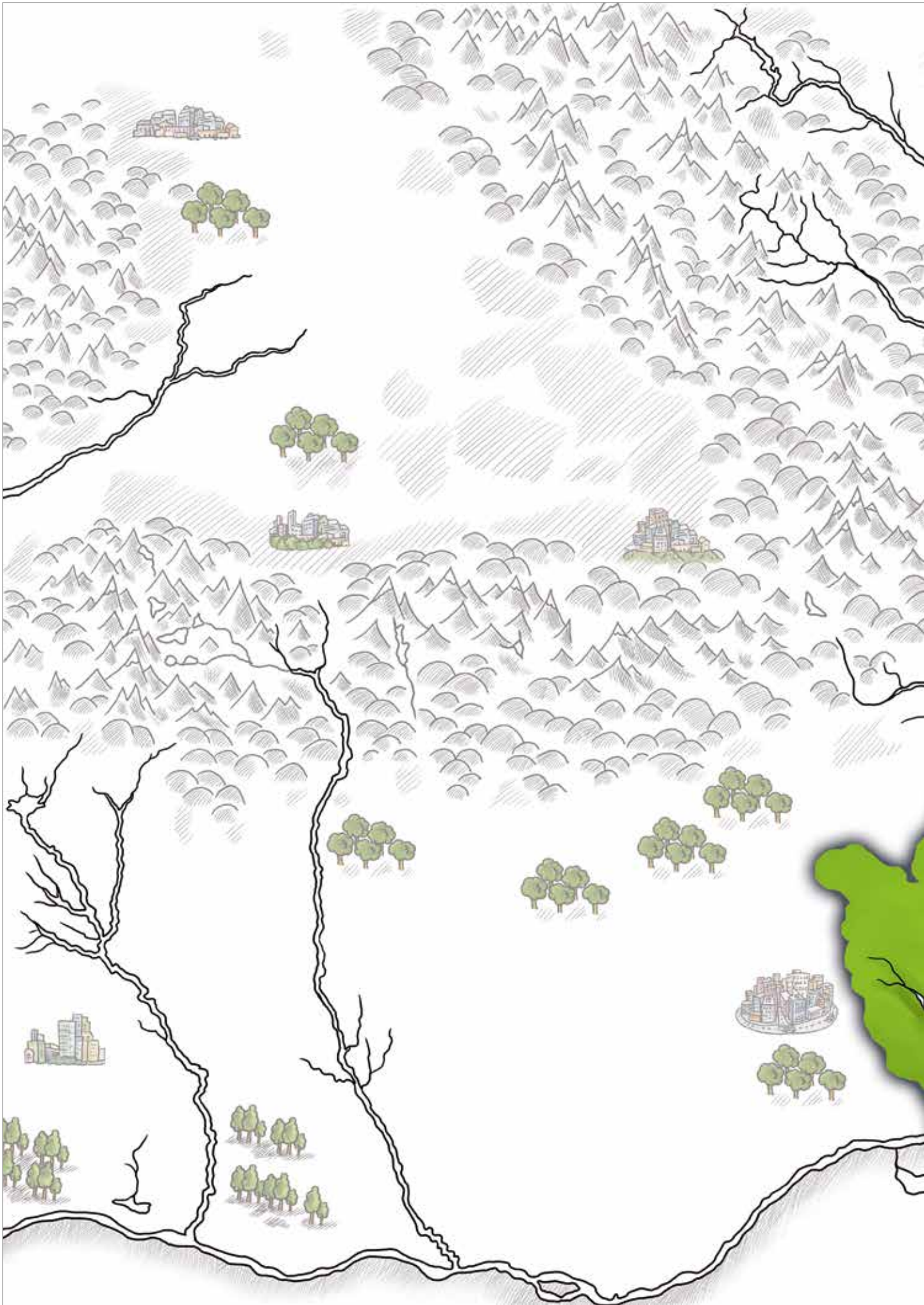
Factorii naturali ai litoralului românesc oferă condiții din cele mai favorabile pentru practicarea turismului, prin prezența plajelor întinse, a unor condiții climatice agreabile și prin existența nămolurilor terapeutice, concomitent cu acțiunea curativă a apei Mării Negre. Prin salinitatea și varietatea sărurilor minerale (sodiu, clor, iod, brom, magneziu) conținute, însoțite de un regim dinamic specific, apa Mării Negre joacă un rol important în balneoterapie.

Apa lacului Techirghiol este unică pe întreg continentul european prin calitatea și proprietățile sale, datorită înaltului grad de concentrație de sare (peste 50 g/l), în asociere cu nămolul sapropelic. În afară de nămolul sapropelic, pe litoral se găsește și nămol de turbă, la nord de orașul Mangalia, în zona plajei dintre Saturn și Venus (Mlaștina Hergheliei). Proprietățile fizice și chimice ale nămolului de turbă se aseamănă cu cele ale nămolului sapropelic, ceea ce îi conferă un mecanism de acțiune și calități terapeutice asemănătoare.

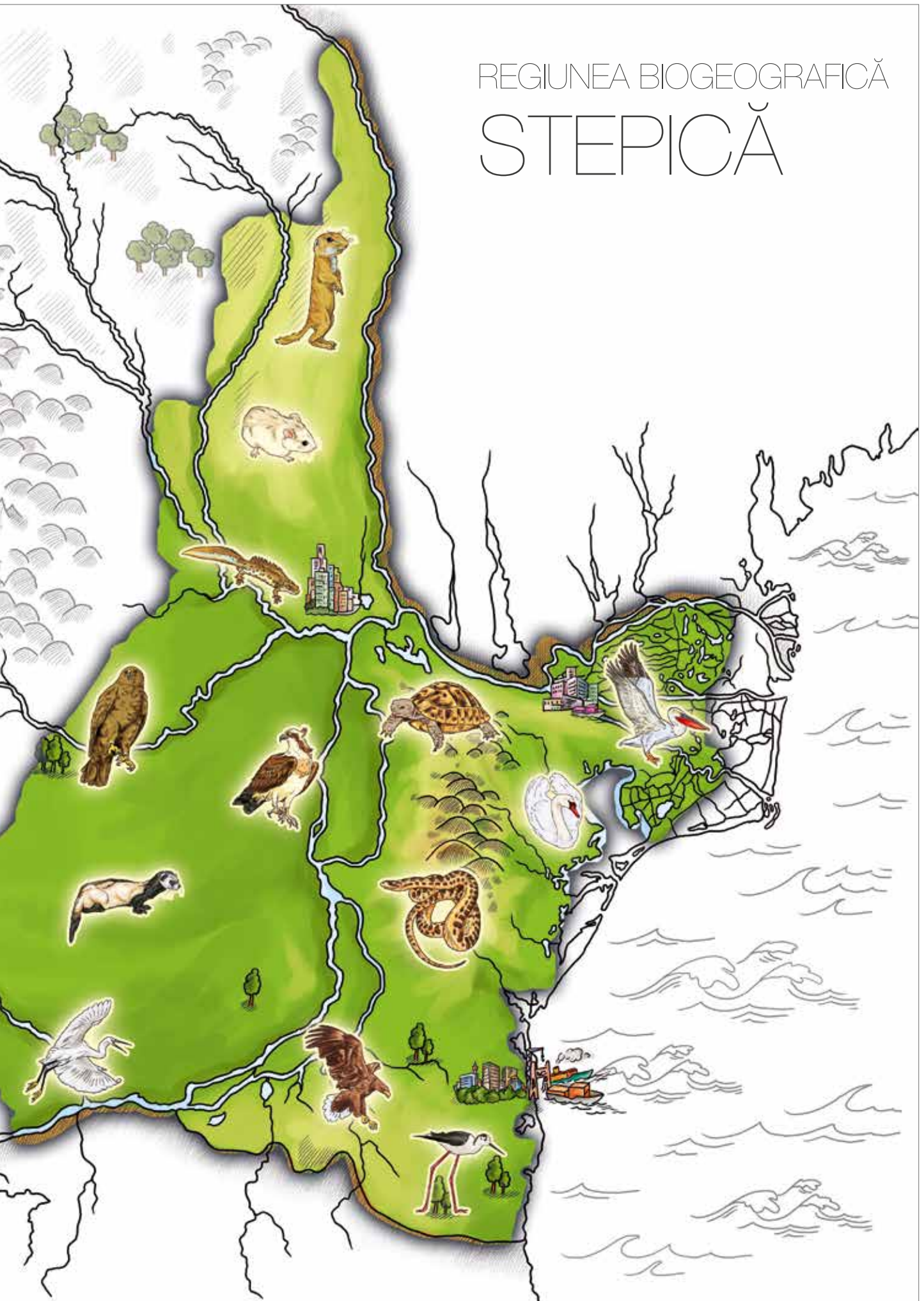
Apele minerale sulfuroase (mezotermale) sunt un alt factor natural terapeutic al litoralului. Ele sunt prezente în zona Mangaliei și calitățile lor balneare derivă din procentul ridicat de sulf (4,2 g/l), temperatura ridicată (21 - 28°C) și conținutul sărac în săruri minerale.

REGIUNEA BIOGEOGRAFICĂ
STEPICĂ

REGIUNEA BIOGEOGRAFICĂ STEPICĂ

Regiunea Biogeografică Stepică este nouă pentru Uniunea Europeană lărgită, fiind prezentă doar pe teritoriul României. Acoperind mai puțin de 1% din teritoriul Uniunii Europene și cca. 17% din suprafața țării noastre, Regiunea Stepică se întinde în partea estică a României, cuprinzând Dobrogea, partea de sud-est a Moldovei și sud-estul Câmpiei Române. Părăsind, către est, teritoriul țării noastre, regiunea se lărgeste, transformându-se într-o vastă bandă de vegetație în sudul Moldovei, Ucraina, în Rusia și vestul Kazahstanului, continuându-se de-a lungul Asiei, până la poalele Munților Altai, la granița cu Mongolia.

În România, Regiunea Biogeografică Stepică poate fi împărțită în trei unități geografice distincte, fiecare cu caracteristicile ei: Delta Dunării, Dobrogea și Câmpia Bărăganului. Partea reprezentativă pentru Bioregiunea Stepică din Delta Dunării este cuprinsă între complexul lagunar Razim-Sinoe la sud, brațul Chilia, la nord, Marea Neagră, la est, și Podișul Dobrogean la vest. Înconjurând protector teritoriul deltaic către est și sud, Dobrogea se învecinează la vest cu Dunărea, în sectorul bălților (Balta lalomitei, de la Ostrov la Hârșova și Insula Mare a Brăilei, de la Hârșova la Măcin). Zona de câmpie cu caracteristici stepice de dincolo de Dunăre, parte a Câmpiei Bărăganului, se întinde până la limita de est a județelor Giurgiu, Ilfov, Prahova, Buzău, Vrancea și Bacău.

Dobrogea și Delta Dunării, cu un patrimoniu natural și peisagistic de importanță mondială, formează împreună o zonă unică în Europa, unde sunt întâlnite cele mai vechi structuri geologice din țară (Munții Măcinului) și în același timp cele mai recente, reprezentate de zonele aluvionare ale teritoriului deltaic.

Delta Dunării s-a format din depunerile de măr și nisip aduse de Dunăre, pe un teren cu panta lină, în condițiile lipsei mării și a acțiunii curenților litorali. Delta Dunării, cu o suprafață de 7.500 km², din care 5.800 pe teritoriul României, este un complex de zone umede format din brațele Dunării, canale, lacuri și mlaștini. Rezervația Biosferei Delta Dunării este a treia deltă ca mărime din Europa, după cea a Volgăi și cea a Kubanului, aflându-se pe locul 22 la nivel mondial. Datorită caracteristicilor sale unice, Delta Dunării a intrat în Patrimoniul Mondial UNESCO în anul 1991. Sit cu valoare de patrimoniu natural mondial și de zonă umedă de importanță internațională (sit Ramsar), Delta Dunării se situează pe locul 3 în lume ca biodiversitate, după Marea Barieră de Corali și Arhipelagul Galapagos.

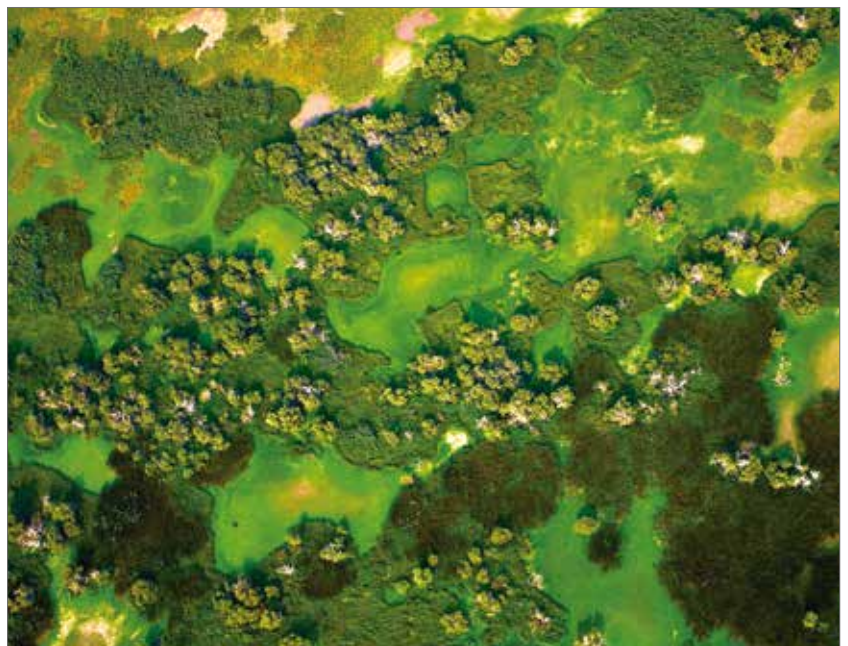
Panoramă în
zona vârfului Greci

- ◀ Canalul Lopatna
- ▶ Lacul Măița
- Canalul Bratușca
- Colonie mixtă, Lacul Martin

- ◀ Vedere aeriană Somova
- Vedere aeriana Lacul Puiu
- ▶ Peisaj Mila 23
- Lacul Căzănel

Dobrogea se încadrează în categoria unităților deluroase, de podișuri sau câmpii înalte, în care predomină altitudini sub 200 m, iar înălțimi mai mari, de 300 - 500 m, apar doar fragmentar, în partea de nord. Dintre unitățile de relief dobrogene cu caracteristici specifice se evidențiază Munții Măcinului. Aceștia ocupă partea nord-vestică a Dobrogei de Nord, prezentându-se sub forma unor culmi paralele, puternic erodate, cu înălțimea maximă în vârful Țuțuiatu (467 m). Un relief aparte îl reprezintă canaralele, foste cursuri de apă constituite prin văi abrupte, cu pereți calcaroși, cu o biodiversitate considerabilă. Patrimoniul natural și peisagistic al Podișului Dobrogean, diferit de cel din restul parcurilor naționale și naturale românești, conservă habitate, asociații vegetale și specii amenințate sau reprezentative pentru Regiunea Biogeografică Stepică, multe dintre ele endemice.

Bărăganul este o câmpie din sud-estul României, a cărei denumire derivă de la un termen turco-cuman care înseamnă „teren arid”, „sterp”, cu referire la climatul său specific stepei, cu veri fierbinți și uscate și ierni geroase, influențate de bătaia crivățului. Cu toate acestea, solurile Bărăganului sunt predominant cernozomice, foarte fertile, cu un conținut ridicat de humus, ceea ce le face potrivite pentru agricultură, Bărăganul fiind denumit și „grânarul României”. Câmpia Bărăganului este presărată cu numeroase crovuri, cu dune (în zona lalomiței), limane fluviale și câteva lacuri sărate, unde s-a adaptat o biodiversitate specifică.

Clima dobrogeană se manifestă printr-un regim temperat-continental caracterizat de veri secetoase și ierni friguroase, dar lipsite de umiditate. Clima Deltei este specifică, cu puține precipitații, dar cu umezală provenită din evaporare, cu veri răcoroase și ierni fără temperaturi foarte scăzute, dar vântoase.

În ansamblul României, Regiunea Biogeografică Stepică se caracterizează prin concentrarea unui număr mare de specii de floră și faună de interes conservativ și totodată ca zonă de interferență a speciilor floristice din arealele central european, mediteranean și asiatic. Datorită condițiilor unice specifice, aici au fost desemnate un număr mare de arii naturale protejate și situri Natura 2000, o situație deosebită întâlnindu-se în Tulcea, unde ariile protejate de interes național, european sau internațional ocupă 80% din suprafața județului.

- ◀ Lacul Hasarlic, lângă Hârșova
- ▶ Vedere dinspre cetatea Enisala
- Culmea Pricopanului, vedere din Parcul Național Munții Măcinului

- Paginile 44-45
- ▶▶ Peisaje aeriene din zona Parcului Național Munții Măcinului

◀▶ Vegetație stepică pontico-
balcanică în Parcul Național
Munții Măcinului și în Cheile
Dobrogei (dreapta jos)

HABITATE

Habitatele Regiunii Biogeografice Stepice nu pot fi privite unitar, având în vedere specificul fiecăreia dintre cele trei zone distincte care o alcătuiesc. Caracteristicile hidrografice, climatice și pedologice din Delta Dunării determină prezența unor biotopuri tipice. Habitatele Podișului Dobrogean și ale Munților Măcinului s-au adaptat condițiilor aride existente, în timp ce în Câmpia Bărăganului acestea au fost puternic influențate de activitățile de agricultură intensivă practicate.

Diversitatea floristică întâlnită în regiune este impresionantă. Aici sunt prezente elemente din flora mediteraneană, balcanică, pontică, panonică, anatoliană, central europeană, continentală și caucaziană. În Dobrogea se găsesc peste 1900 de specii de plante cormofite, reprezentând mai mult de 50% din flora României. Importanța conservativă la nivel european a Regiunii Biogeografice Stepice rezidă în faptul că aici s-au identificat 25 de tipuri de habitate incluse în Directiva Habitatale, cele mai importante fiind biotopurile de zone umede specifice Deltei Dunării și cele de stepă din Podișul Dobrogean și Munții Măcinului.

Dacă am survola Dobrogea într-un balon cu aer cald, am identifica habitate tipice ca stepele ponto-sarmatice înviorate de prezența coliliei și a păiușului, tufărișurile de tip submediteranean, dominate de specii spinoase ca draca și parfumatele iasomii, sau pădurile de stepă euro-siberiană în care preponderent apare stejarul. De la înălțimea zborului nostru am putea observa însă puternica fragmentare a acestor biotopuri; larg răspândite în trecut, astăzi ele se întâlnesc doar pe platourile îndepărtate sau în zone insulare printre terenurile cultivate.

Apariția verdului pădurilor în peisajul tipic dobrogean, dominat de galbenul stepelor cu ierburi uscate, crează un tablou coloristic impresionant. Pădurile din silvostepă, precum și pădurile balcanice și submediteraneene de stejar prezente în Dobrogea, sunt printre cele mai sensibile ecosisteme din Europa. Varietatea habitatelor de pădure întâlnite numai în Dobrogea este foarte mare, de la pădurile de fag sau cele de stejar brumăriu, la pădurile de amestec de gorun, tei, cărpiniță și frasin specifice zonei. Un loc aparte îl ocupă Pădurea Babadag, unde apar cele mai întinse păduri de tei din Europa. Rezervația Pădurea Babadag prezintă o concentrare mare de specii amenințate cu dispariția, printre care numeroase specii de orhidee.

Paginile 48-49

Canaralele de la Hârșova

Complexul rupestru Canaraua Fetei

Pădurea Babadag

Pajiști sărăturate de tip mediteranean

Stepă ponto-sarmatică

Dealurile Agighiolului

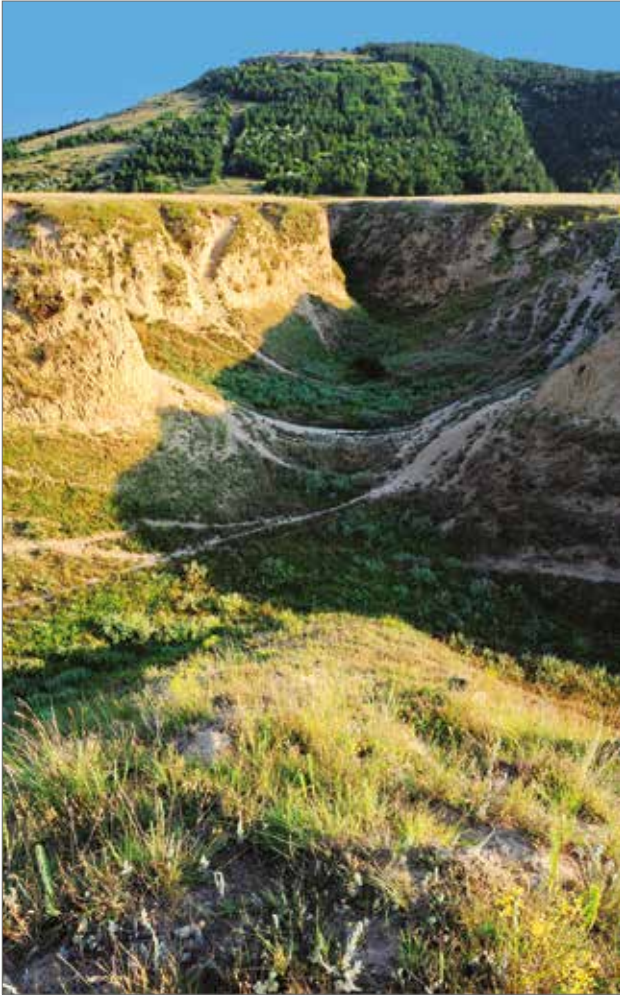

◀ Pădure dobrogeană de fag
din Parcul Național
Munții Măcinului.

▶ Pădure de gorun

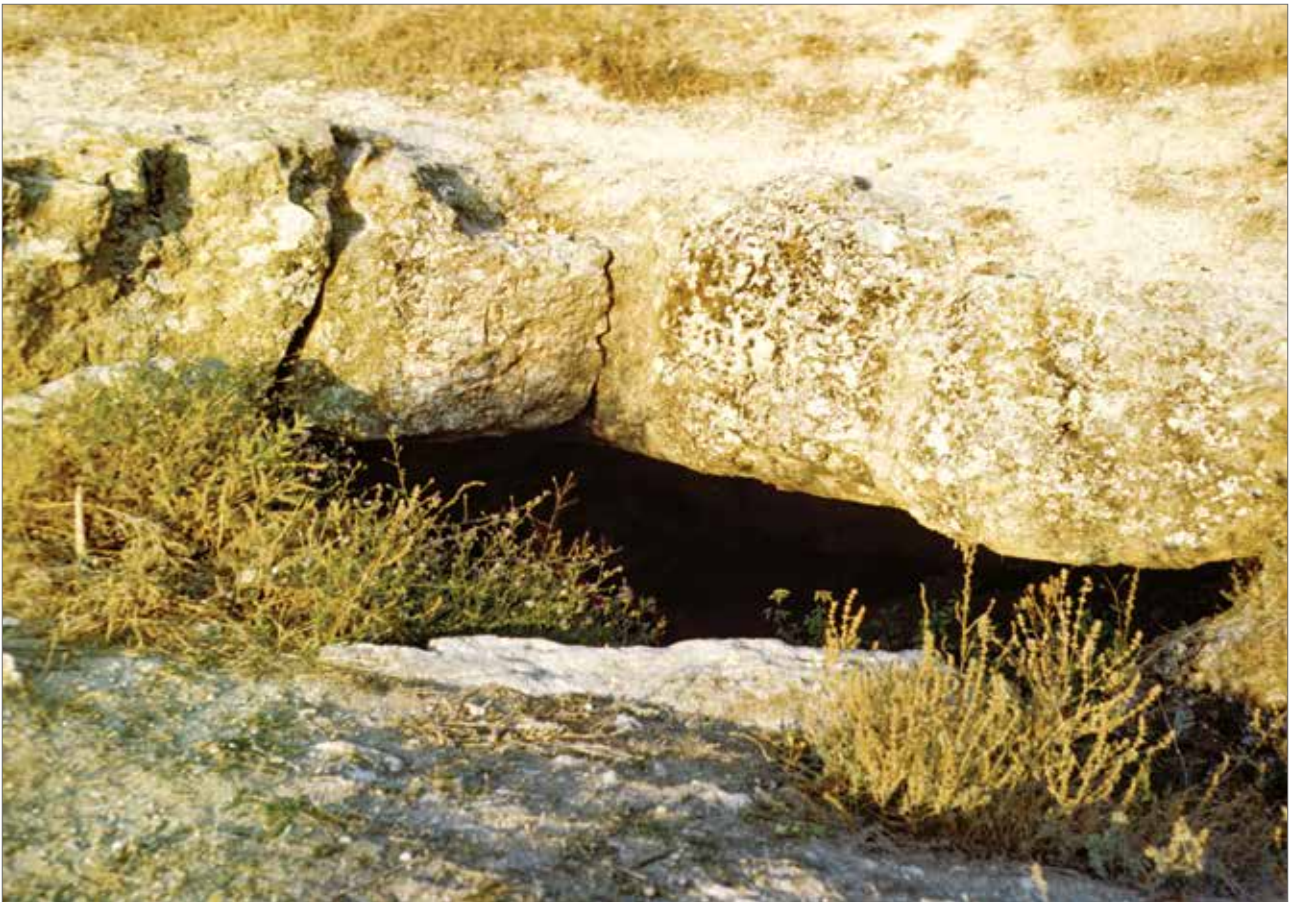

◀ Stepe ponto-sarmatice în situl Dealul Allah Bair

▶ Pajiști panonice și vest-pontice pe nisipuri în situl Dunele de nisip de la Hanul Conachi

Plantație de *Pinus sylvestris*

◀ Vegetație de silvostepă cu *Quercus spp.*

Intrare în peștera Limanu

▶ Vegetație forestieră ponto-sarmatică cu stejar pufos (detaliu, bujorul de pădure)

Păduri ripariene mixte în situl Pădurea Balta-Munteni, Lunca Bârladului

În zborul nostru suntem conduși de curenții de aer către lanțul Munților Măcin, unul dintre puținele locuri unde mai există suprafețe importante cu vegetație naturală de stepă și silvostepă. Silvostepa formează un spațiu de tranziție între vegetația de stepă și cea forestieră și se caracterizează prin păduri de stejar brumăriu și pufos și tufărișuri alcătuite din scumpie, păducel, porumbar. Plantele ierboase sunt cele specifice pașiștilor stepice ca păiușul, năgara sau osul iepurelui.

- ◀ Situl Lunca Prutului-Vlădești-Frumușita
- ▶ Zonă inundabilă lângă Tulcea
- Zăvoaie cu *Salix alba* și *Populus alba*

Nu putem să nu remarcăm în zborul nostru liniile aproape geometrice formate de cursul Dunării care traversează chiar centrul Regiunii Stepice. Aproape întreaga lungime a sectorului dobrogean al Dunării este inclusă în rețeaua Natura 2000, deoarece își păstrează în mare măsură hidrologia naturală, adăpostind vaste ecosisteme de luncă. Pe malurile fluviului și pe numeroasele insulițe situate în mijlocul acestuia se află păduri tipice de luncă, păduri-galerii, mlaștini și bancuri de nisip. Formate prin acumularea unor mari cantități de sedimente, aceste insule oferă vieții sălbatice un refugiu esențial, departe de prădători și de oameni.

Regiunea Stepică adăpostește o serie de lacuri salmastre și sărate, precum Balta Albă și Jirlău, cu habitate specifice. Aceste lacuri au fost separate de râul Buzău cu mult timp în urmă și găzduiesc în mod regulat până la 20.000 de păsări în timpul migrației.

Peisajul dobrogean ascunde câteva peșteri, unele cu o valoare științifică deosebită. În calcarele din adâncuri sunt goluri subterane care găzduiesc, în întunericul total, ecosisteme complexe cu producători primari chemosintetizanți. Peștera Movelei este singurul ecosistem din lume bazat, în mare parte, pe chemosinteză având o biodiversitate impresionantă: peste 30 de specii unice.

Curenții de aer ne poartă mai departe, către est. Ne apropiem de habitatele Deltei Dunării. Această zonă, unică în Uniunea Europeană, se remarcă prin cea mai întinsă suprafață de stuf compact din lume. Habitatele sale sunt dominate de vegetația specifică mlaștinilor (stuful, papura, rogozul, în amestec cu salcia pitică), acestea ocupând 78% din suprafața Deltei. Zăvoaiele, formate din păduri de salcie, frasin, arin, plop de pe grindurile fluviatile, se întind pe alte șase procente din suprafață. Ochiurile de apă, acoperite de vegetație acvatică și plutitoare ocupă 2% din Delta. Aflate la întrepătrunderea între zona stepică și cea pontică a Deltei, pădurile seculare de pe grindurile Letea și Caraorman, habitate endemice pentru Delta Dunării, sunt alcătuite din stejar brumăriu, stejar pedunculat, frasin de luncă, plop tremurător, ulm și tei alb. Pădurea Letea este singurul loc din Europa unde cresc liane, ea reprezentând cea mai nordică pădure subtropicală.

◀ Zăvoaie de salcie pe malul canalelor din Delta Dunării

▶ Lacuri eutrofe naturale în Delta Dunării

SPECII

Bogata diversitate a habitatelor naturale din zona stepică determină existența unui număr mare de specii de floră și faună sălbatică, multe dintre ele fiind endemice, rare, vulnerabile sau periclitate. Flora Dobrogei numără mai mult de 1500 de specii de plante, aproape 20% din flora europeană. Dintre acestea 420 sunt amenințate la nivel național, 4 dintre ele fiind endemice pentru Dobrogea și Delta Dunării. Flora foarte bogată a acestei regiuni poate fi comparată cu cea a insulelor mediteraneene Creta și Corsica.

Extraordinara diversitate de plante de pe teritoriul Dobrogei include multe specii de orhidee, dar și diferite alte specii rare de plante ca pirul crestat, garofița pitică, irisul, păiușul dobrogean, mărgelușa. Pe teritoriul Regiunii Biogeografice Stepice au fost identificate multe specii de plante de interes comunitar ca trifoiușul de baltă, turița, clopoțelul dobrogean, capul șarpelui, merinana, vinețelele, buruiana cu cinci degete, otrățelul, a căror conservare a necesitat desemnarea de arii speciale de conservare conform Directivei Habitate. Dintre speciile de floră sălbatică identificate la nivel național sunt prezente garofița dobrogeană și bujorul de stepă. De la colilie la peliniță, de la speciile de bujor dobrogean la vișin turcesc, de la cărpiniță la călin și brândușe, lista floristică dobrogeană este foarte lungă.

Fauna Bioregiunii Stepice este la fel de bine reprezentată, aici găsind adăpost multe specii de interes conservativ la nivel național și european.

Pădurile de stejar tipice Regiunii Stepice atrag insecte cu aspect neobișnuit, cum ar fi croitorul, rădașca sau pustnicul. În poienile ierboase din pădurile de silvostepă putem urmări saltul impresionant al calului dracului, o specie de lăcustă vulnerabilă la nivel european. Plimbându-ne vara prin pădurea dobrogeană vom auzi puternicul țârăit metalic al cicadelor.

Numeroase specii de insecte dobrogene sunt recent semnalate, trei dintre acestea fiind specii noi pentru știință.

- ◀ Capul șarpelui
- ▶ Vinețele
- Buruiană cu cinci degete
- Clopoțel dobrogean în Munții Măcinului.
- Merinana

Paginile 64-65

- ◀▶ Vegetație în zona dobrogean-deltaică

Dacă te afli călător pe cărările pietroase ale Munților Măcinului ai șansa de a te întâlni cu o specie periclitată, broasca țestoasă dobrogeană. Deși poate inspira teamă prin talia sa mare (până la 2,6 m), balaurul mare dobrogean nu reprezintă un pericol real, fiind un șarpe neveninos. Dintre amfibieni, întâlnim broasca râioasă, ca relict glaciatic în zona Măcin, și broasca roșie de pădure, tot un relict ce demonstrează vechimea pădurilor din zonă.

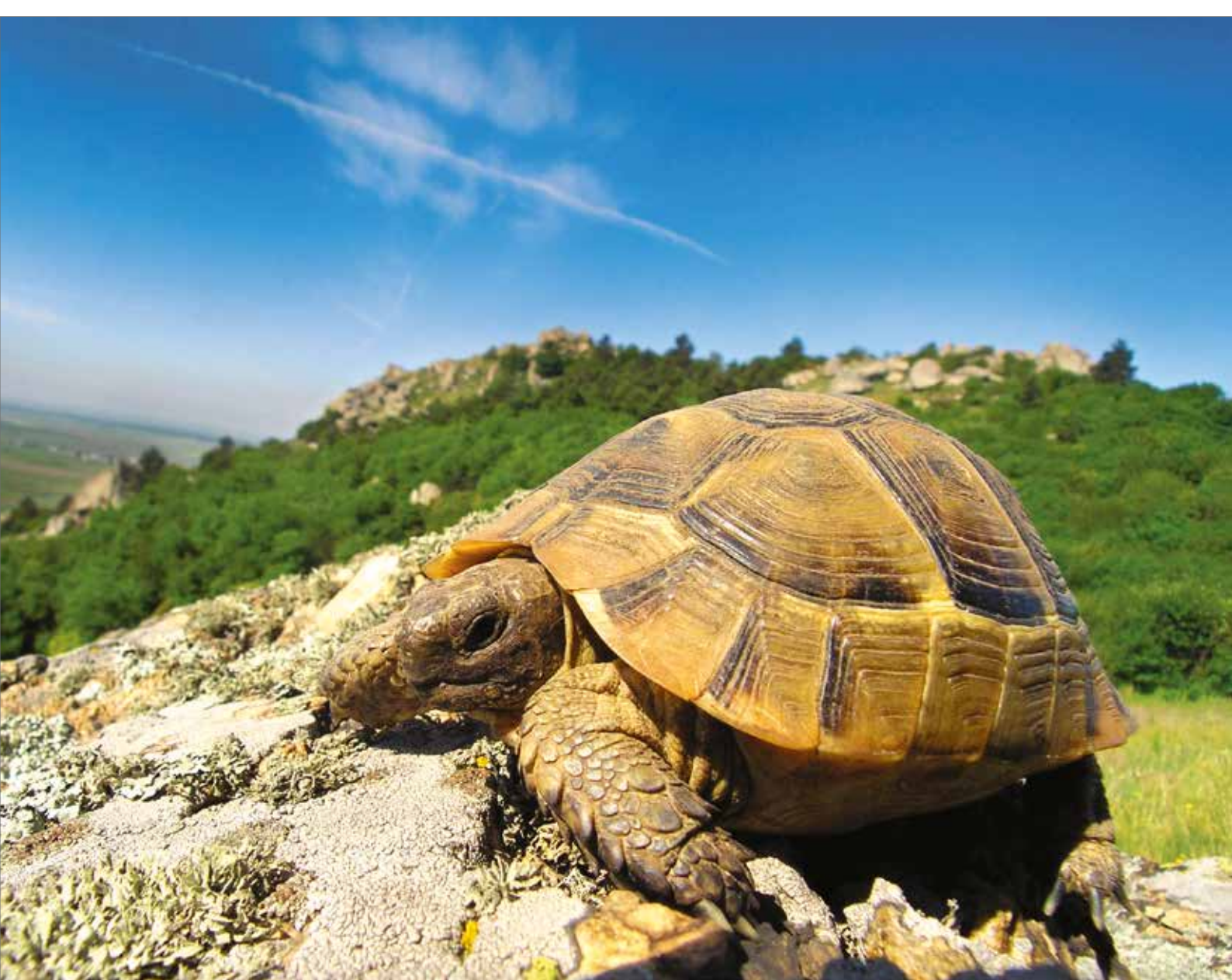
Carnivorele mari nu sunt bine reprezentate în Bioregiunea Stepică. În zona uscată a Dobrogei trăiesc dihorul de stepă și dihorul pătat. Vidra și nurca trăiesc în zonele umede și în mlaștinile Deltei Dunării, unde se hrănesc mai ales cu pește. Peșterile și pădurile dobrogene ascund specii de liliaci, printre care liliacul mare cu potcoavă și liliacul comun. Dintre rozătoare, principala sursă de hrană pentru păsările răpitoare, în solul sărăcăcios al podișului dobrogean își construiesc galerii popândăul, grivanul mic (hamsterul dobrogean) și șoarecele săritor de stepă. În zona Munților Măcin apar pisica sălbatică și jderul de piatră, specii foarte discrete.

Delta Dunării este raiul păsărilor și al peștilor. În apele brațelor, canalelor, lacurilor și șașelor rezervației trăiesc 45 de specii de pește de apă dulce, printre care numeroase specii de interes conservativ pentru rețeaua Natura 2000, mai cunoscute fiind avatul, șipul și scrumbia.

Biodiversitatea specifică peșterilor dobrogene este impresionantă. Pe lângă Peștera Mobilei despre care deja am vorbit, un exemplu aparte îl reprezintă peștera Limanu cu o biodiversitate subterană reprezentată de 76 de specii de nevertebrate, dintre care 5 sunt noi pentru știință, speciile emblematice fiind de origine mediteraneană. Sursa lor de hrană este constituită în special din guanoul liliecilor.

- ◀ Calul dracului
- Croitor mare
- ▶ Balaur mare
- Triton cu creastă dobrogean
- Țestoasă de uscat dobrogeană

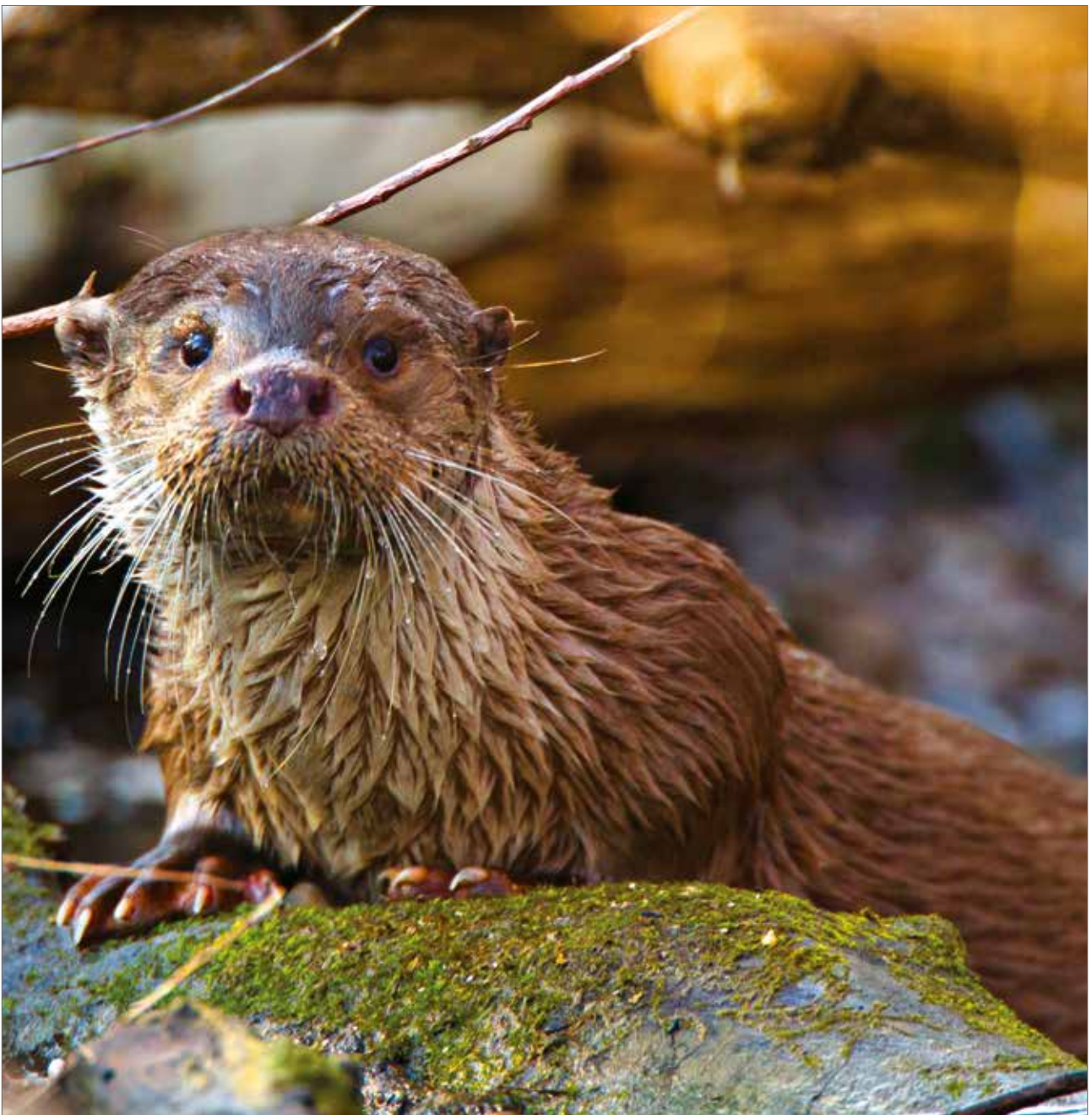

- ◀ Nurcă (noriță)
- Popândău
- ▶ Grivan mic (hamster românesc)
- Dihor de stepă
- Vidră

◀ Pădurea Canarua Fetei

▶ Liliac cu aripi lungi

Liliac cărămiziu

Liliacul cu potcoavă
al lui Mehely

Habitat specific

PĂSĂRI

Sectorul din Bioregiunea Stepică aflat pe teritoriul României este un tărâm al vânturilor uscate și al apelor. Aceste două caracteristici au făcut ca Dobrogea să fie un adevărat paradis al păsărilor. Podișul Dobrogean este traversat de unul dintre cele mai importante culoare de migrație a păsărilor din Europa, în timp ce Delta Dunării oferă condiții ideale de cuibărit și hrănire pentru numeroase specii de păsări.

În mod firesc, așadar, Delta Dunării și Dobrogea de Nord sunt veritabile sanctuare pentru avifaună, aici întâlnindu-se aproximativ 97 de specii de păsări listate în Anexa 1 a Directivei Păsări, printre care unele specii rare de răpitoare cum ar fi codalbul, acvila țipătoare mare, eretele alb, șoimul dunărean, dar și o multitudine de alte specii legate de mediul acvatic ca pelicanul creț, lebăda de vară, egreta mică, egreta mare sau gâsca cu gât roșu. Aceasta a determinat declararea a peste 80% din teritoriul județului Tulcea drept sit Natura 2000 pentru protecția păsărilor.

Delta Dunării este habitatul ideal de cuibărit și hrănire pentru mai mult de 320 de specii de păsări. Milioane de păsări din Europa, Asia, Africa și Marea Mediterană vin anual să cuibărească aici.

Podișul Dobrogean reprezintă, prin prezența unei populații importante de rozătoare, un teritoriu important de hrănire pentru răpitoare rare precum uliul cu picioare scurte, acvila pitică, șorecarul mare, buha mare. În zona Munților Măcin multe dintre speciile protejate sunt considerate rare sau vulnerabile: dumbrăveanca, sfrânciocul roșiatic, prigoriile, mierla de piatră, pietrarul răsăritean, pietrarul negru.

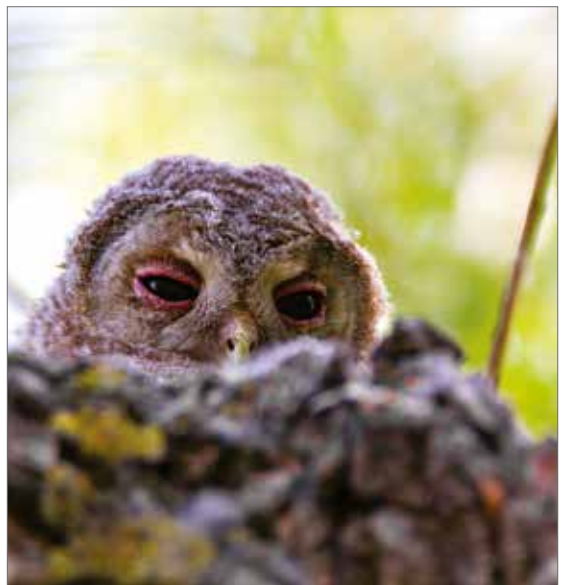
◀ Pui de pelican
Stârc galben
▶ Tîgănuș
Chire de baltă
Lopătari la cuib
Egretă mică
Pelicani

Paginile 74-75

◀ Acvilă țipătoare mare
Uliu cu picioare scurte
Vânturel de seară
Șorecar mare
Buhă mare
Pui de bufniță
▶ Erete de stuf
Vultur codalb
Erete de stuf

ELEMENTE DE TRADIȚIE

Așezată la răscruce de drumuri antice, în Dobrogea au înflorit, cu milenii în urmă, civilizațiile elenă și romană, invadate apoi de popoarele migratoare. Urmele fostelor civilizații se regăsesc în numeroase vestigii arheologice, în obiceiuri și mâncăruri tradiționale. Cu un trecut înecat în războaie și invazii, Dobrogea adăpostește nu doar obiective naturale spectaculoase ci și obiective istorice.

Ca urmare a istoriei bogate, în regiune sunt reprezentate numeroase grupuri etnice (români, aromâni, turci, tătari, greci, italieni, ruși, bulgari). Comparativ cu alte regiuni ale României, Dobrogea este mai puțin dezvoltată, în majoritatea localităților rurale principalele activități fiind legate de agricultură și creșterea animalelor. De asemenea, turismul este bine reprezentat în zonă.

Principalul motiv pentru care Delta Dunării nu a fost declarată Parc Național este existența pe teritoriul său a 25 de localități însumând circa 15.000 de locuitori. Răspândirea în aproape toate zonele favorabile și conviețuirea de secole cu natura, justifică pe deplin afirmația că locuitorii Deltei sunt parte integrantă a Rezervației Biosferei Delta Dunării. De altfel, Delta Dunării constituie și un veritabil exemplu de conviețuire interetnică, alături de români aici trăind în deplină armonie alte 21 de naționalități dintre care cele mai bine reprezentate sunt rușii-lipoveni, ucrainenii, turcii și tătarii.

În relație directă cu resursele naturale ale Deltei, ocupațiile tradiționale ale locuitorilor sunt pescuitul, agricultura, creșterea animalelor, recoltarea stufului și agroturismul. Peștele constituie cea mai importantă resursă locală atât pentru hrană cât și prin valorificarea sa.

Deși s-a redus mult în ultimii ani, prelucrarea stufului și a papurei a rămas, totuși, o activitate importantă a locuitorilor Deltei. Stuful este folosit în mod tradițional atât ca sursă de energie, cât și pentru realizarea împletiturilor. Stuful este și un foarte bun material de construcție, folosit la realizarea acoperișurilor, pereților despărțitori, gardurilor etc.

Pietrari în Munții Măcinului

La recoltat de stuf în
Grindul Lupilor

◀ Colibă pescărească

Casă tradițională în
Delta Dunării

▶ Apicultor în
Pădurea Babadag

În trecut, locuitorii Deltei se ocupau cu creșterea animalelor, în interiorul zonelor îndiguite. Astăzi, animalele sunt lăsate să crească în sălbăticie, în Delta Dunării, celebru fiind cazul cailor liberi din Letea.

O ocupație de bază a dobrogenilor a fost, multă vreme, păstoritul. După venirea comunismului, treptat, importanța oieritului a scăzut în favoarea creșterii bovinelor, însă, după 1990 și această îndeletnicire a fost în mare parte abandonată.

În Podișul Dobrogean, prelucrarea pietrei este o alta ocupație tradițională, practică intensiv între anii 1890 - 1995, dar cu o reprezentare tot mai restrânsă în ultimii ani. Vărăritul sau arderea pietrei de var este încă practică și astăzi de către un număr mic de familii. Piatra de var obținută este folosită, în combinație cu apa, la vopsitul caselor, la tencuit sau la prepararea mortarului. Apariția varului industrial și a noilor tipuri de materiale de construcție au făcut ca interesul pentru bulgării de var nestins, obținuți în cuptoarele familiale (varnițe sau vărlnițe), să scadă.

Una din cele mai vechi ocupații este prelucrarea lutului. În Dobrogea, olăritul este semnalat încă din epoca neolitică, aproximativ 5000 de ani î.Hr., fiind reprezentat de binecunoscutele culturi Boian, Hamangia, Gumelnița și Cernavodă I, dovadă stând descoperirile arheologice din Ceamurlia de Jos, Isaccea, Trestenic și Luncașița. Astăzi, acest meșteșug aproape a dispărut din această parte a țării.

Meșteșugul împletitului, unul dintre cele mai vechi din lume, are din ce în ce mai puțini practicanți în Dobrogea. În zona Dobrogei de Nord, principala materie primă pentru împletituri este papura, având o rezistență mare la uzură și fiind ușor de procurat. Din papură sunt țesute rogojini și împletituri simple, poșete, pălării, coșuri și alte obiecte decorative.

În Dobrogea, vița de vie poate fi cultivată aproape oriunde, regiunea fiind renumită pentru soiurile de vin produse. Relieful format dintr-o succesiune de coline și terenuri plane și condițiile climatice sunt foarte propice pentru producerea vinurilor și a strugurilor de masă.

- ◀ Pescar strângând vintirul
- Repararea vintirului
- La pescuit
- ▶ Viță de vie la Celic Dere

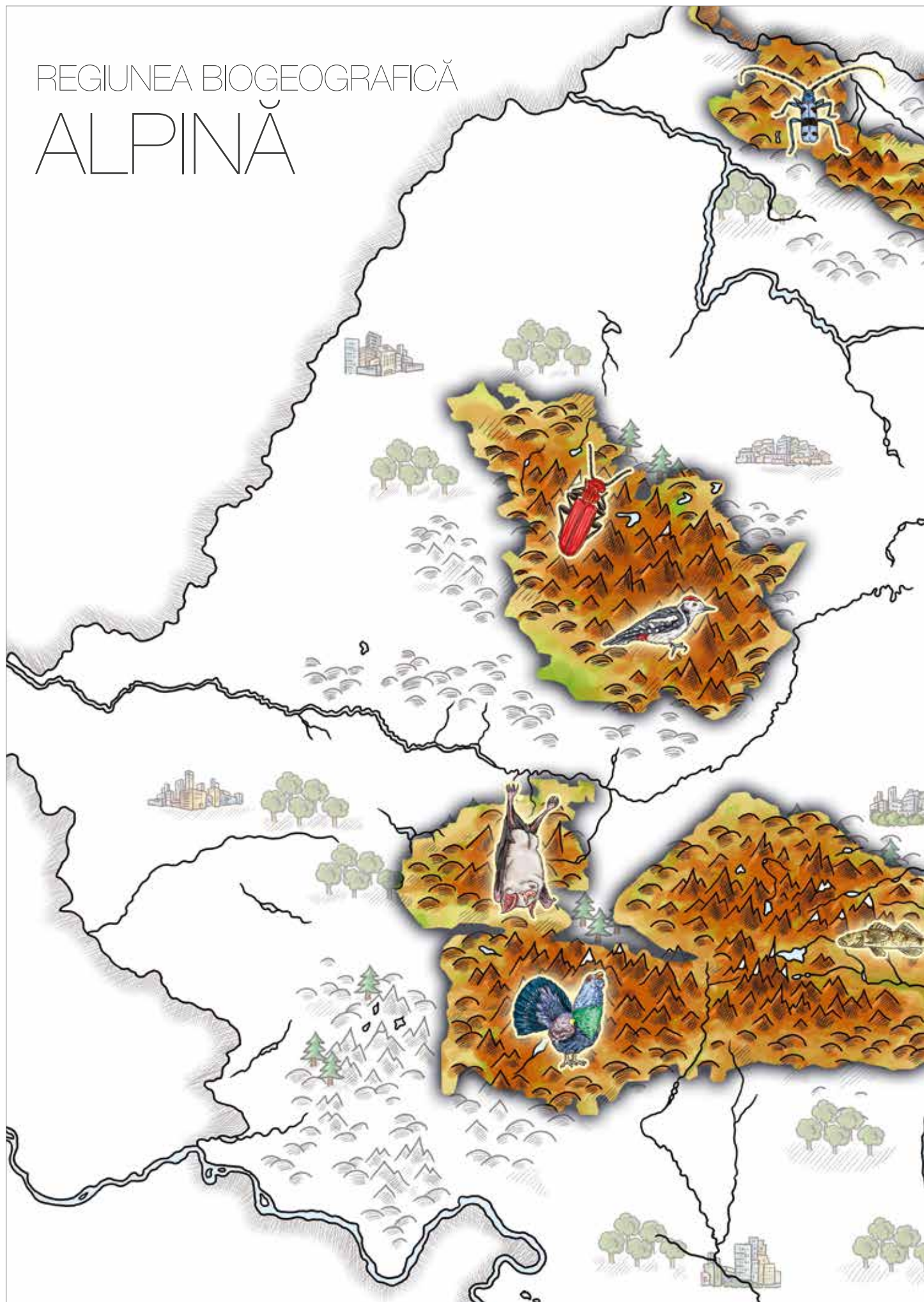
O îndeletnicire pierdută astăzi, dar o adevărată emblemă a Dobrogei de odinioară, era măcinatul grânelor cu ajutorul morilor de vânt. Dobrogea era numită în trecut și „Țara morilor de vânt”. Într-o statistică din 1901-1902 erau numărate 639 de mori de vânt, marea majoritate în partea de nord a Dobrogei, respectiv Tulcea și satele din jur.

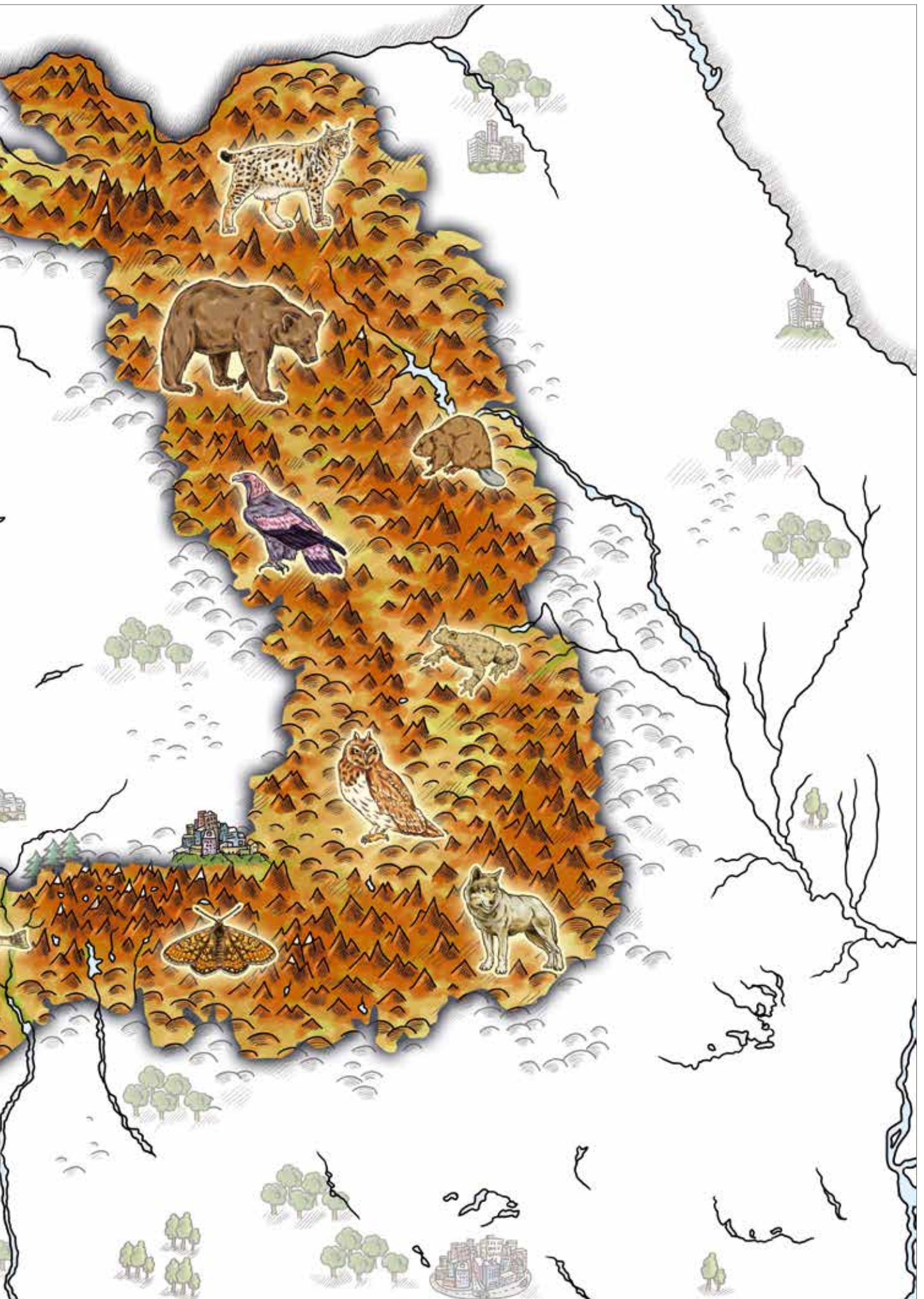
Din cauza lipsei pădurilor, Bărăganul a fost de-a lungul timpului un important culoar de trecere pentru mai toate popoarele migratoare care au străbătut sud-estul României de azi. Stepă Bărăganului, folosită în trecut ca pășune de ciobanii din Carpați aflați în transhumanță, a fost transformată în teren arabil abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Astăzi, ocupația de bază a locuitorilor din această zonă a țării rămâne agricultura.

Potențialul cultural și istoric, cu numeroase vestigii arheologice (printre care cetățile Argamum, Histria, Enisala), elementele de etnografie și folclor și așezările cu înfățișare și viață social-economică specifice constituie încă un argument important în favoarea protejării acestui ținut unic în România și Europa.

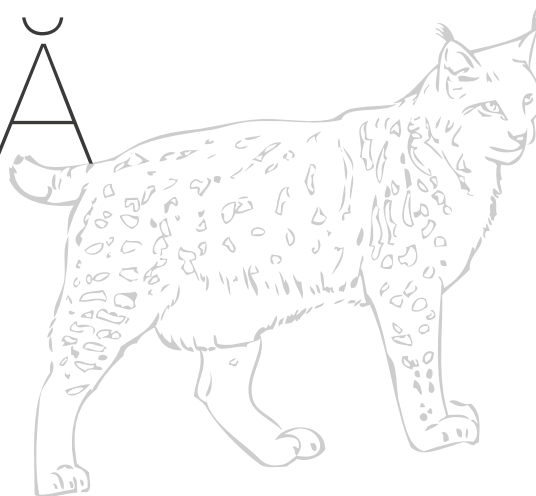

REGIUNEA BIOGEOGRAFICĂ
ALPINĂ

REGIUNEA BIOGEOGRAFICĂ ALPINĂ

Regiunea Biogeografică Alpină, prezentă din Pirinei și Alpi până în Carpați, se caracterizează prin tranziția de la zona inferioară a etajului alpin, cu vegetație de făgete amestecate cu molid, către regiunile mai înalte, trecând prin zona molidurilor pure, cea a tufișurilor de jnepeni și cea a pajștilor alpine, cu smârdar, floare de colț, gențiană și alte specii tipice acestui habitat.

În țara noastră, această regiune biogeografică ocupă 23% din teritoriul și cuprinde atât vârfurile carpatice și depresiunile intramontane, cât și dealurile mai înalte, înșiruite de-a lungul lanțului muntos.

Climatul mai rece și mai umed, iernile lungi și verile scurte sunt condiții la care s-au adaptat animale precum capra neagră, ursul, râsul, lupul etc. Diverse masive montane adăpostesc specii endemice și relictare, atât pe crestele calcaroase sau metamorfice cât și în turbăriile din munți.

CARPAȚII ROMÂNEȘTI

Carpații se întind din Slovacia până în sud-vestul României, înconjurând Transilvania și Transcarpatia (Ucraina Subcarpatică) într-un semicerc larg. Dunărea separă Carpații atât de Alpi – cele două lanțuri muntoase întâlnindu-se într-un singur punct, în Munții Leitha, lângă Bratislava – cât și de Balcani, la Orșova. Lungimea totală a Carpaților este de 1500 km, iar lățimea lanțului muntos variază între 12 și 500 km. Cu o suprafață de 190.000 km², aceștia reprezintă, după Alpi, cel mai extins lanț muntos din Europa. Sunt considerați a fi munți tineri, având o vechime de 204 milioane ani.

Situați în centrul României, înconjurând Depresiunea Transilvaniei și constituind un adevărat bastion, Carpații românești concentrează în jurul lor dealuri, podișuri și câmpii. Alcătuiesc cea mai înaltă treaptă de relief și, prin poziția lor față de regiunile înconjurătoare, asigură dispoziția simetrică, în amfiteatru, a pământului românesc. Carpații românești ocupă 66.303 km² (27,8% din suprafața țării) și se desfășoară pe o lungime de peste 910 km, între Valea Tisei, în nord și Defileul Dunării (Svinița), în sud. Lanțul carpatic se întinde pe teritoriul a 28 județe (cu peste 90 orașe montane, 700 comune cu 3.500 sate) și este acoperit în proporție de 53% cu păduri, 41% cu terenuri agricole (pajiști și fânețe), 5,6% reprezentând alte suprafețe.

Vedere de pe Piatra Ursului,
Masivul Piatra Mare

Lanțul carpatic românesc se împarte în trei mari unități montane: Carpații Orientali (care ocupă mai mult de 50% din spațiul montan), Carpații Meridionali (21%) și Carpații Occidentali (24%).

Carpații fac parte din categoria munților cu înălțime mijlocie și mică; în România altitudinea medie este de circa 1000 m, înălțimea maximă (2544 m) fiind atinsă de Vârful Moldoveanu din masivul Făgăraș. În Carpații Occidentali, înălțimile culmilor coboară frecvent sub 800 m (în Munții Codru-Moma, Pădurea Craiului etc). Lățimea sistemului muntos carpatin pe teritoriul României variază între 120 km (în Munții Rodnei) și 70 km (în Munții Parângului).

Carpații se înscriu în zona climatică temperat continentală, prezentând nuanțe diferite, ca urmare a desfășurării în latitudine, longitudine și altitudine. Putem vorbi de un climat montan, caracterizat de etajare altitudinală ce generează o scădere a temperaturii și o creștere a cantității de precipitații pe măsură ce altitudinea crește. Temperaturile medii anuale oscilează între 8°C la poalele munților și -2°C pe culmile cele mai înalte. Cantitatea medie anuală de precipitații oscilează între 750 mm și 2000 mm. La altitudini de peste 2000 m precipitațiile sunt, în cele mai multe cazuri, sub formă de zăpadă.

În partea nordică se resimt influențe climatice baltice, în vest-oceanice, în est-influente climatice dinspre Câmpia Rusă (reci și uscate iarna), iar în sud-mediteraneene. Aceste influențe climatice se răsfrâng și asupra tipologiei vegetației întâlnite în diverse zone ale Bioregionii Alpine.

◀▶ Munții Relezat

Paginile 88-89

◀ Munții Parâng

Lacul Călcescu,
Munții Parâng

▶ Lacul Roșiile,
Munții Parâng

Zonă de grohotiș în
Munții Parâng

- ▶ Zona de creastă a Munților Făgăraș
- ▶ Lacul Avrig, Munții Făgăraș
- ▶ Lacul Capra, Munții Făgăraș

◀ Zona de creastă a Munților
Piatra Craiului

▶ Platoul Bucegilor

Releul Coștila văzut dinspre
Lacul Bolboci

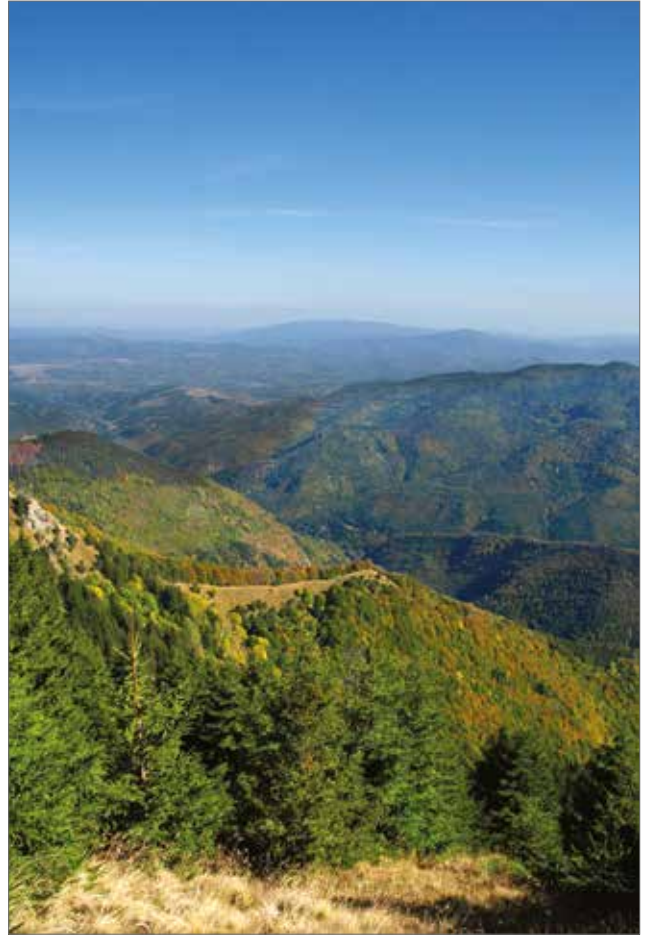

- ◀ Munții Ciucas
- ▶ Munții Vrancei, Parcul Natural Putna-Vrancea

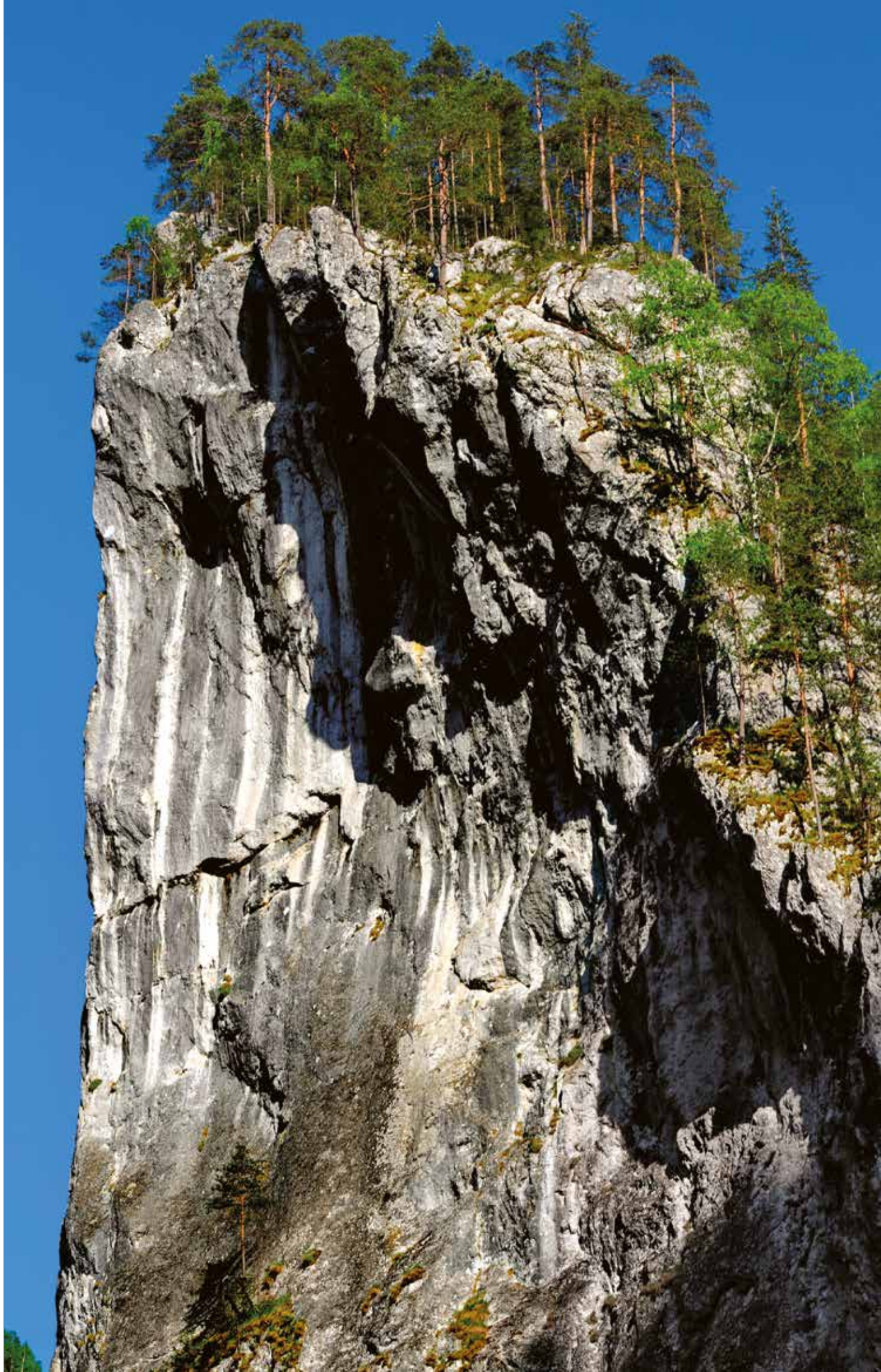

◀ Piatra Singuratică,
Vârful Hășmașu Mare,
Munții Hășmaș

▶ Parcul Național
Cheile Bicazului-Hășmaș

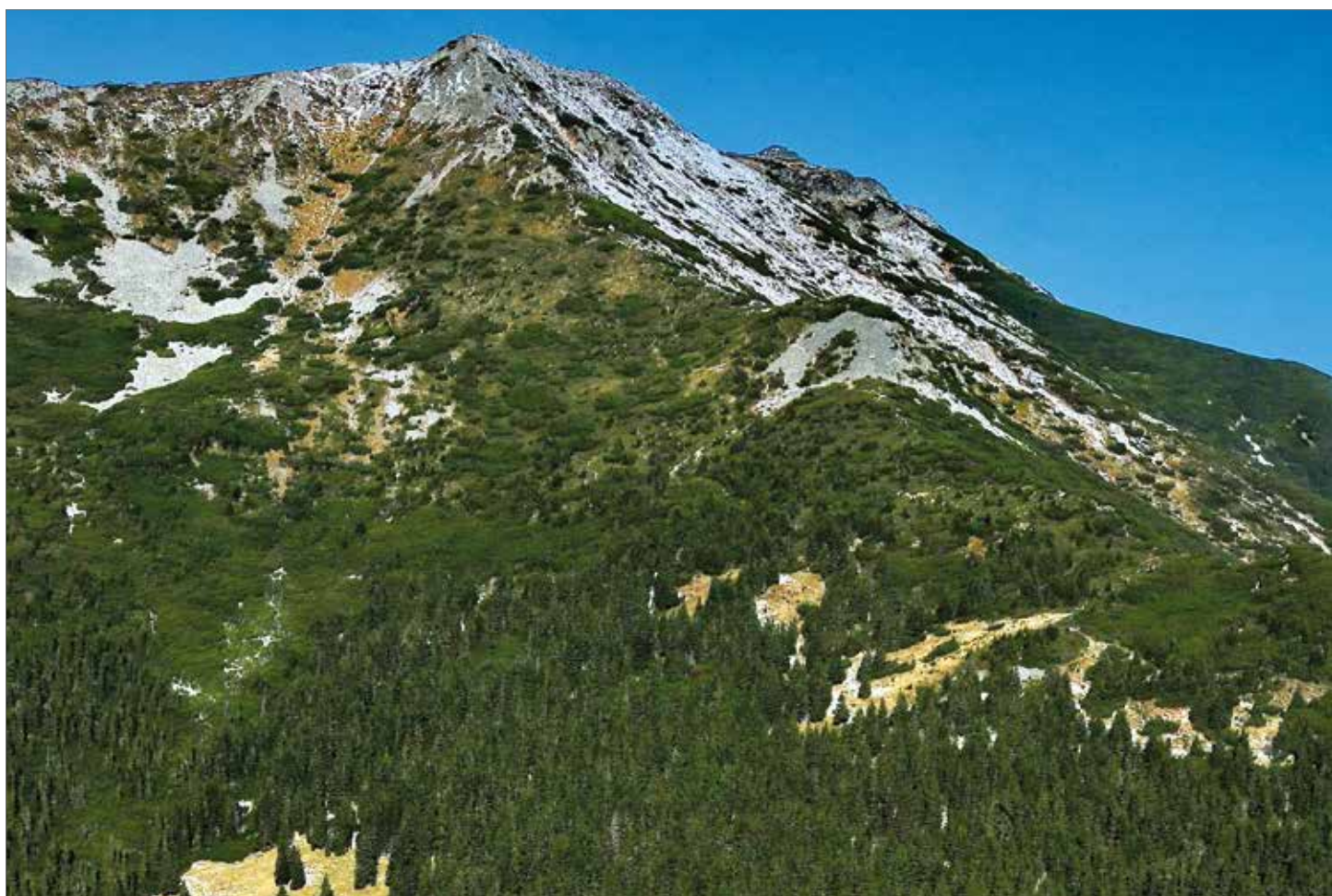

◀ Masivul Ceahlău

▶ Munții Călimani

◀▶ Munții Rodnei

Paginile 102-103

◀▶ Munții Maramureșului

◀ Cheile Râmetului,
Munții Trascău

Culmea Bedeleului,
Munții Trascău

▶ Detunatele, coloane de
bazalt în Apuseni

Gradina Zmeilor de la
Gâlgău Almașului

Groapa Ruginoasă,
Muntele Tapu, Apuseni

- ◀ Satul Segagea,
Munții Trascău
- Pietrele Albe,
Masivul Vlădeasa
- Imagine spre Poiana Florilor,
Apuseni
- ▶ Confluența Pârâului Ponor cu
Someșul Cald, vedere spre
Măgura Vânăță
- Molhașurile de la Izbuce,
Apuseni
- Pajiște în Valea Arieșului,
Munții Trascău

Carpații reprezintă un bogat castel de ape, din care râurile se îndreaptă către Tisa, Dunăre și Prut. Din punct de vedere hidrologic, Carpații constituie zona de obârșie și de alimentare cu apă pentru toate râurile principale ale țării. Cele mai importante râuri ce-și au izvoarele în Carpații românești sunt Tisa (cu afluenții săi Someș, Criș și Mureș), Jiu, Olt, Argeș, Siret, Prut. Râurile ce străbat Carpații dau naștere unor defilee spectaculoase, Cheile Bicazului, Defileul Jiului, Defileul Oltului numărându-se printre cele mai frumoase zone ale României.

Cantitatea mare de precipitații constituie sursa principală de alimentare a unei rețele hidrografice bogate formată din izvoare, râuri și lacuri. Zona alpină este domeniul în care se concentrează lacurile glaciare (în număr de 146). Dintre acestea, Lacul Mioarelor, din Munții Făgăraș, este situat la cea mai mare altitudine (2282 m), iar Lacul Seselor, din Munții Godeanu, la cea mai mică (1712 m). Li se adaugă lacurile antropice, în cele mai multe cazuri lacuri de acumulare utilizate în scopuri energetice.

Un relief aparte în cadrul Carpaților îl formează calcarele, dolomitele și conglomeratele (cu elemente calcaroase sau cu ciment calcaros), cu grosimi apreciabile. În condiții climatice specifice, cu fenomene de îngheț persistente și cu precipitații abundente, se dezvoltă diverse forme caracteristice, cum sunt platourile carstice din Munții Apuseni și din Munții Aninei, Cheile Bicazului, Nerei, Bârzavei, Carașului, câmpurile de lapiezuri și dolinele din platoul Vlascău sau peșterile din Munții Mehedinți și din Munții Pădurea Craiului etc.

Relieful vulcanic este bine reprezentat, gradul de conservare în peisaj și personalitatea sa fiind condiționate de vechimea erupțiilor, de caracterul și intensitatea lor și de

Cheile Turzii

Cheile Râmetului,
Munții Trascău

Izbucul și Cheile Galbenei,
Apuseni

Cheile Someșului Cald,
Apuseni

mediul aerian sau acvatic în care au avut loc. Astfel, rocile vulcanice din Munții Căliman-Harghita formează zone bine conservate, în care pot fi observate cratere, căldări și conuri. Din cauza eroziunii foarte puternice, în Munții Metaliferi s-au menținut numai resturi ale reliefului vulcanic, iar în Munții Țibleș și Bârgău sunt specifice formele subvulcanice exprimate în relief prin măguri.

În Carpați se găsesc nenumărate locuri de o frumusețe naturală deosebită, de la masive muntoase, chei, lacuri sau peșteri, la vulcani noroioși și depozite fosilifere. Valorilor unice ale Munților Carpați li se dă o atenție deosebită în ariile protejate, respectiv în parcurile naționale și naturale, rezervațiile științifice și siturile Natura 2000 aferente. Sutele de specii de floră și faună sunt ocrotite în peste 400 de arii naturale. Speciile și habitatele amenințate sau rare la nivel european sunt protejate prin declararea a peste 90 de situri de importanță comunitară (SCI-uri) și a peste 20 de situri pentru protecția păsărilor (SPA-uri) în Regiunea Biogeografică Alpină.

Cheile Vârghișului

Defileul Jiului

Defileul Crișului Repede,
Munții Pădurea Craiului

▶ Parcul Național Cheile
Bicazului-Hășmaș

Parcul Natural Defileul
Mureșului Superior

◀ Cascade în
Munții Retezat

Șapte scări,
Munții Piatra Mare

▶ Cascada Vânturătoarea din
Munții Cernei

Pădure în Munții Făgăraș

Părâul Vârghiș în Munții
Harghita-Mădăraș

▶ Peștera Ghețarul Focul Viu,
Munții Bihor

Peștera Fânațe din
Valea Bulzului, Munții Bihor

▶ Peștera din Dealul Secăturii,
Apușeni

Peștera Vadu Crișului,
Munții Pădurea Craiului

Intrarea în Peștera Bolii,
Parcul Natural Grădiștea
Muncelului-Cioclovina

Intrare în Peștera Coiba
Mare, Munții Bihor

Paginile 116-117

▶ Peștera cu Apă din
Valea Leșului,
Munții Pădurea Craiului

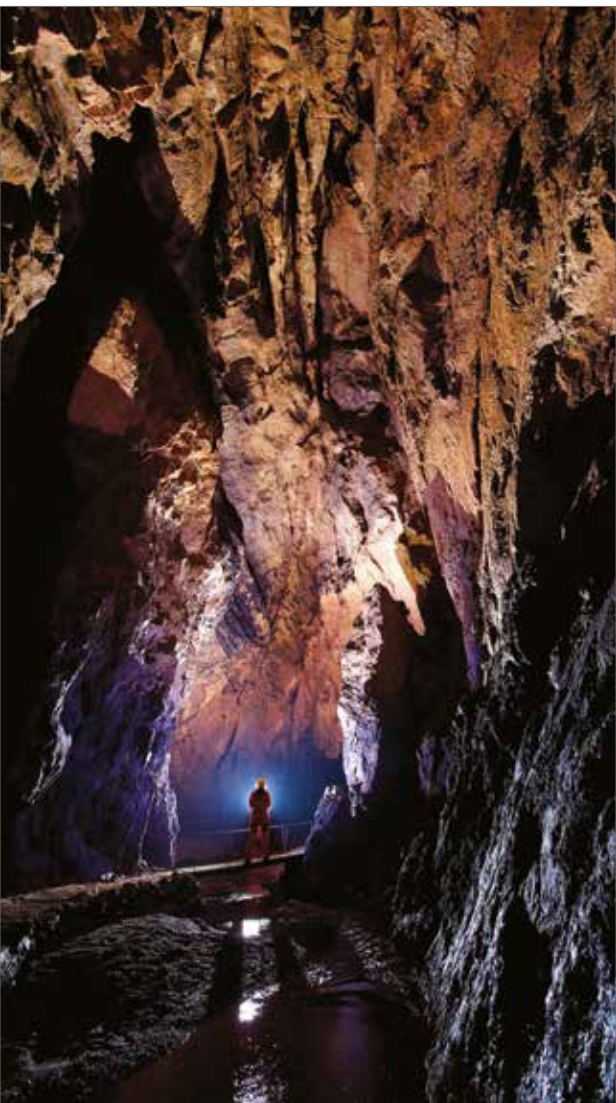
Peștera Meziad,
Munții Pădurea Craiului

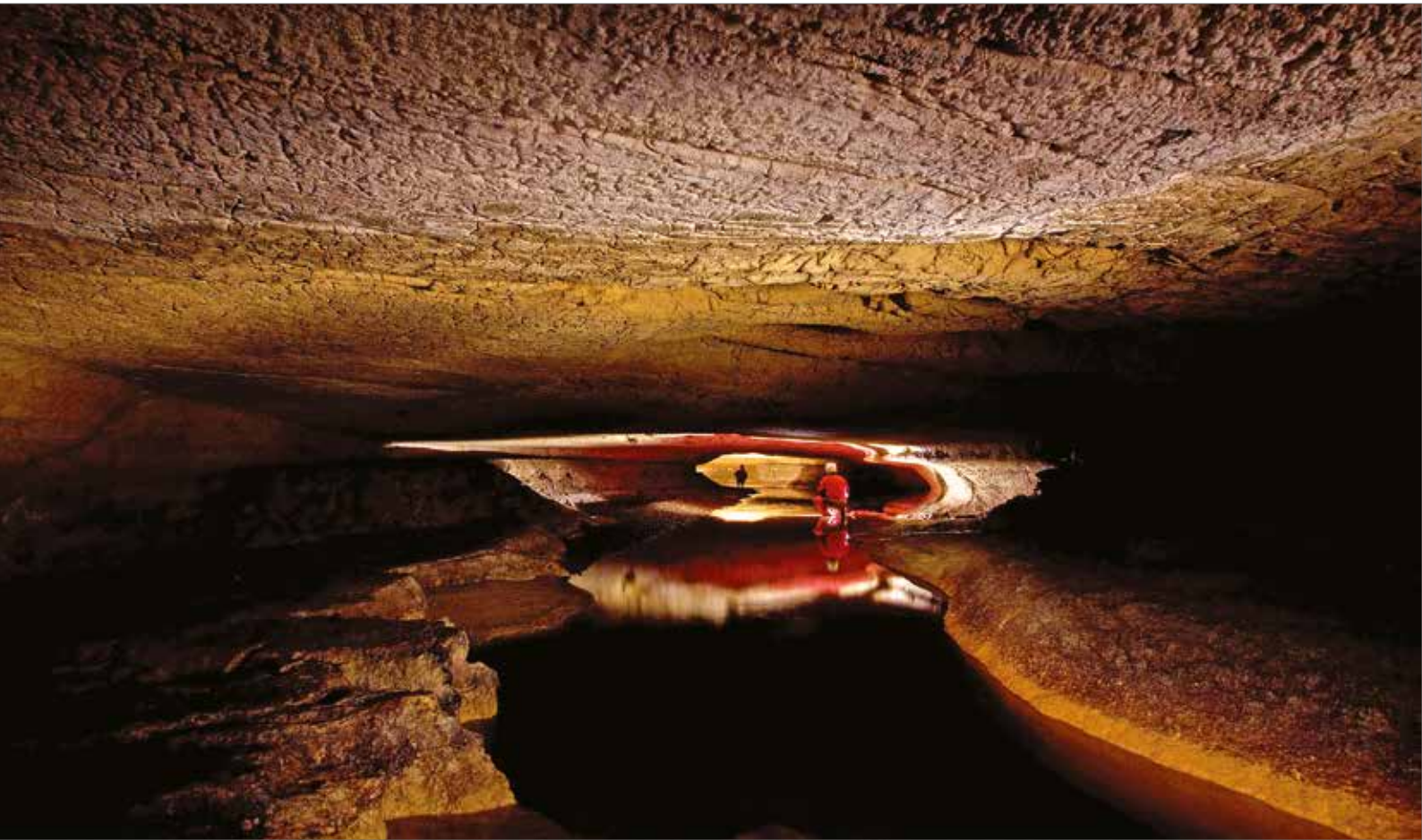
▶ Peștera Șugău,
Munții Giurgeului

Peștera Urșilor, Apușeni

Peștera Fânațe din
Valea Bulzului, Munții Bihor

HABITATE

Prezența sistemului muntos al Carpaților în centrul teritoriului național induce importante modificări în clima zonală și, în consecință, și în vegetația și habitatele de aici. Numărul mare de biotopuri din Bioregiunea Alpină se datorează variației relativ mari a climei, determinată altitudinal. Mare este însă și diversitatea rocilor și a substratului, a solurilor, a florei și a vegetației ce determină caracteristicile acestei regiuni biogeografice. Fenomenele geologice (peșteri, chei etc.) au determinat, de asemenea, apariția unor biotopuri specifice. Hidrologia caracteristică zonei montane a condus la formarea unor habitate de genul mlaștinilor, turbăriilor, izvoarelor și pâraielor.

În Carpați, datorită variației accentuate a reliefului, rocilor, climei, solurilor, ca și a florei bogate, s-a format un număr mare (176) de asociații vegetale. Majoritatea habitatelor au drept componentă o asociație vegetală. Vegetația se încadrează în regiunea floristică central-european-carpatică, cuprinzând pășuni și fânețe naturale, păduri de molid și foioase (fag) în amestec cu rășinoase.

Putem să ne imaginăm că, într-o zi însorită de vară, ne propunem să facem o ascensiune într-unul dintre masivele Munților Carpați. La începutul traseului vom urma poteca șerpuitoare ce urcă în amonte de un râu învolburat de munte. Aici vom întâlni extrem de valoroase habitate de păduri și tufărișuri de luncă și de mlaștină. Specia dominantă în acest tip de biotop este arinul alb. Valoarea conservativă a acestor habitate este foarte mare, arinul alb fiind specie critic periclitată.

Poteca părăsește râul înspumat și intră în etajul pădurilor de foioase, la altitudini cuprinse între 500 și 1400 m. Aici ne vom bucura de răcoarea pădurilor temperate cu frunze căzătoare, caracterizate prin prezența pădurilor de fag, frasin, carpen și paltin, a arbuștilor (alunul, păducelul, măceșul), gramineelor (păiușul, firuța), plantelor de primăvară (ghiocelul, vioreaua), a rogozurilor și ferigilor.

După o scurtă odihnă pornim mai departe și ajungem în zona pădurilor de amestec unde se întrepătrund molidișurile cu făgetele. Aici predomină fagul, bradul și molidul. Stratul ierburilor și al subarbuștilor este format din specii iubitoare de umiditate precum margaretele, măcrișul iepurelui, laptele câinelui și multe altele.

Dintr-o dată, poteca se umbrește. Ne uităm în jur și observăm că am ajuns într-o pădure de molid. Suntem deja la peste 1600 m altitudine, în zona habitatului de păduri temperate de conifere, caracterizat de arbori falnici ca molidul, bradul, paltinul de munte, zada. Unele specii de arbuști (scorușul, socul roșu) și subarbuști (zmeurul, măcieșul) sunt și ele prezente aici. În luminișurile dintre arbori cresc felurite plante ierboase alcătuind vegetația de pajște formată din graminee ca: păiușul roșu, clopoștii, sunătoarea. În pajștile secundare, formate pe locul molidișurilor defrișate, predomină păiușul roșu și țapoșica. Aceste pajști se întâlnesc atât ca poieni, în interiorul pădurilor, cât și ca o fâșie de dimensiuni variabile, mai sus de limita pădurii, în partea inferioară a golului alpin.

Carpații adăpostesc cea mai mare populație de carnivore mari – urși, lupi, râși – din Europa (în afara Rusiei), precum și zone întinse de păduri naturale intacte. Pădurile virgine sunt ultimele zone de pe glob în care natura supraviețuiește în forma sa pură, fără niciun fel de intervenție umană. Regiunea carpatică încă mai găzduiește 322.000 ha de astfel de păduri, dintre care marea majoritate, 250.000 ha, sunt în România.

► Păduri medio-europene
de fag din
Cephalanthero-Fagion

Păduri de fag de tip
Luzulo-Fagetum

Păduri din *Tilio-Acerion*
pe versanți abrupti,
grohotișuri și ravene

Păduri de stejar cu carpen
de tip *Galio-Carpinetum*

Odată ieșiți din zona pădurilor, peisajul se deschide în fața noastră și trecem prin rariști de zadă și zâmburu. Continuând să urcăm către crestele Carpaților, vom pătrunde în habitatele etajului subalpin, dominate de tufișuri întâlnite la peste 1650 m altitudine. Ne va surprinde răcoarea specifică acestei zone, climatul acestui etaj caracterizându-se printr-un regim termic scăzut, cu temperatura medie anuală cuprinsă între $-1,5^{\circ}\text{C}$ și $+0,5^{\circ}\text{C}$ și precipitații abundente, condiții climaterice ce au favorizat o mare răspândire a tufișurilor de jneapăn și ienupăr, dispuse sub formă de coverturi pe pereții abrupti ai văilor glaciare. Acestea pot să apară și în asocieri cu afinul, merișorul și mușchii verzi, formând un habitat specific. Asocierea cu smîrdarul (*rhododendron myrtifolium*) stă la baza unui habitat de prioritar de interes comunitar.

Urcând prin pașiștea alpină, ce se deschide tot mai mult, la un moment dat te trezești în plin „foc vegetal”. Pantele sunt colorate în roșu aprins sau roz și te apropii încercând să te dumirești ce se întâmplă. Spre zona alpină, tufișurile de jneapăn se restrâng, lăsând loc covorului vegetal format din bujor de munte, merișor și afin. În partea superioară a etajului subalpin se întâlnesc pașiști alcătuite din păiușcă și iarba vântului, care fac trecerea spre etajul alpin.

Nu mai avem mult și vom ajunge în vârful muntelui. Suntem deja în etajul alpin care include habitatele situate la altitudini de peste 2000 m. La această altitudine, temperatura medie anuală poate varia între $-1,5^{\circ}\text{C}$ și $+2,5^{\circ}\text{C}$, iar regimul precipitațiilor se situează între 1300 și 1400 m, ceea ce determină apariția unei vegetații specifice habitatului de pașiști alpine formate din iarba stâncilor, piciorul cocoșului de munte, mușchi, bujor de munte, sălcii pitice și merișor. Durata sezonului de vegetație este scurtă, 3-4 luni pe an. Vegetația este sărăcăcioasă, predominând pașiștile de coarnă, cu numeroși mușchi și licheni, alături de grupările de plante scunde, adesea formând pernițe compacte și pălcuri de arbuști pitici.

În arealul neospitalier al zonei montane înalte întâlnești habitate specifice stâncăriilor și grohotișurilor. Stratul ierbos, bine dezvoltat, alcătuieste, de regulă, grupări vegetale dominante, însoțit fiind de stratul mușchilor și lichenilor ce apar în zonele de rocă. Valoarea conservativă a acestui biotop este mare, fiind considerat habitat endemic carpatic. Acesta este locul unde apar și grațioasele flori de colț (declarată monumente ale naturii și ocrotite prin lege), sau parfumatele garofițe ale Pietrei Craiului (specie endemică acestui masiv montan).

Dacă vrem să descoperim secretele zonei montane, putem să găsim locuri minunate nu doar pe crestele înalte ale Carpaților, ci și în „inima” acestora. Un habitat prioritar, cu valoare conservativă mare este constituit de mlaștinile de turbă înalte, așa numitele tinoave. Aici, pe lângă specii ca bumbăcărița sau diverse tipuri de mușchi de turbă, pot fi întâlnite și plante rare, cum sunt roua cerului (plantă carnivoră) sau rozmarinul de turbă (plantă otrăvitoare, mai toxică decât mătrăguna).

Habitatele de peșteră specifice munților Carpați sunt în general sărace, fiind alcătuite în special din bacterii, alge și mușchi. Valoarea lor conservativă este însă foarte mare, în special datorită speciilor de liliaci prezente aici. Având peste 13000 de peșteri, țara noastră reprezintă un refugiu și un centru populațional esențial pentru speciile de liliaci din sud-estul Europei.

- ◀ Păduri dacice de fag (*Symphyto-Fagion*)
Păduri dacice de fag din Munții Apuseni
- ▶ Păduri dacice de fag din Masivul Penteleu

▶ Pădure de molizi (molidiș) cu afini, Șindrilița, Vrancea

Păduri acidofile de molid

Molidiș de limită, Muntele Mare

▶ Păduri relictare de pin de munte pe substrat calcaros

Păduri aluviale cu arin negru și frasin

◀ Rezervația Naturală Lacul Negru. Turbăria activă acoperă jumătate din suprafața apei

Mlaștini turboase de tranziție și turbării oscilante

Rezervația Naturală Tinovul Luci, Harghita

▶ Roua cerului, plantă carnivoră din Rezervația Naturală Tinovul Mohoș-Lacul Sf. Ana, Masivul Ciomatu

Ochi de apă din Tinovul Mohoș

Vegetație lemnoasă cu cătină mică, Masivul Penteleu

Vegetație lemnoasă cu cătină mică de-a lungul râurilor montane

Fânăț umed cu bumbăcăriță la Trei Fântâni, Parcul Național Cheile Bicazului-Hășmaș

Comunități de lizieră cu ierburi înalte

- ▶ Pajiști calcifile alpine și subalpine
- Pajiști calcifile alpine și subalpine cu garofiță de munte
- Fănețe montane

- ▶ Clopoței
- Specie de sunătoare alpină
- Pajiști montane de *Nardus*, bogate în specii pe substraturi silicioase

Paginile 132-133

- ▶ Tufărișuri alpine și boreale
- Tufărișuri cu jneapăn și smârdar în floare

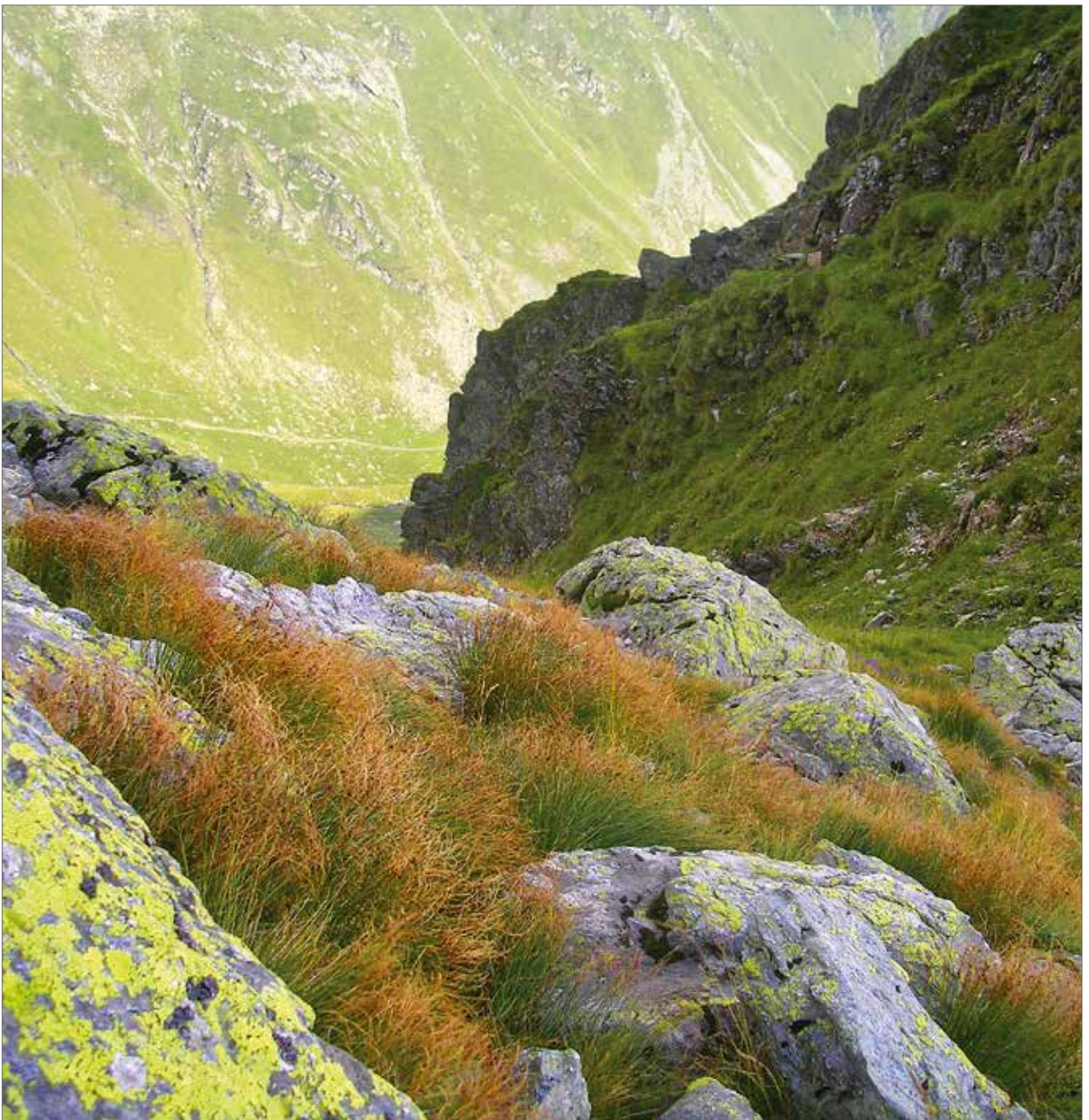
- ▶ Grohotișuri silicioase din etajul montan până în cel alpin

◀ Coadă șoricelului

Varietate alpină de ochii șoricelului

Pașiști boreale și alpine pe substrat silicios

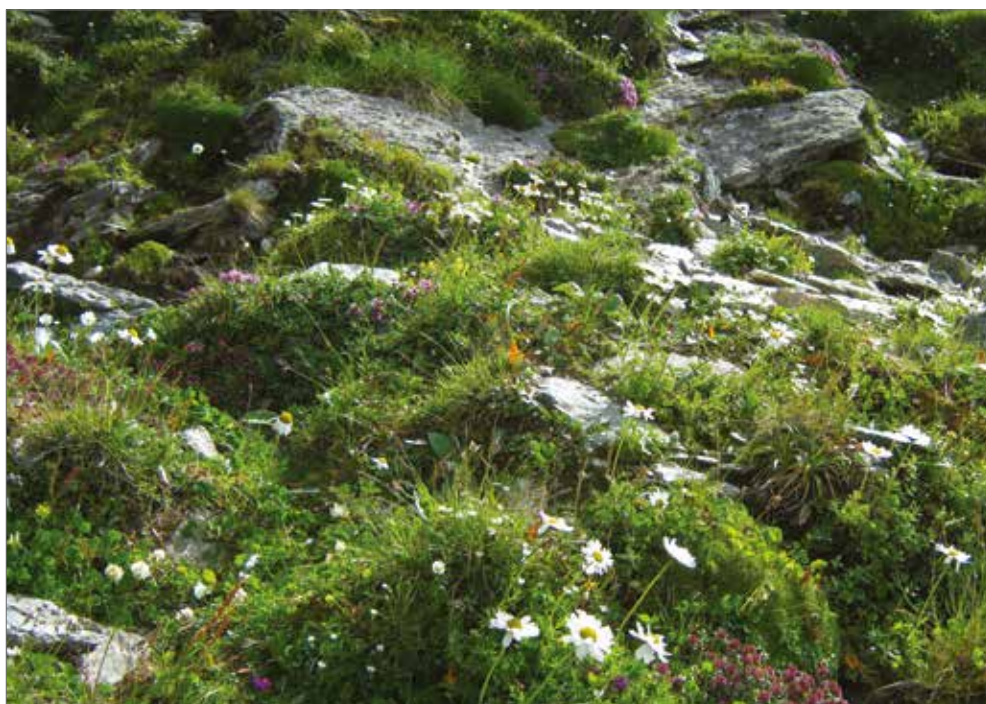
▶ Comunități rupicole calcifile sau pașiști bazifite din *Alyso-Sedion albi*

Pașiști xerice pe substrat calcaros cu garofițe bănățene

- ◀ Versanți stâncoși cu vegetație chasmofitică pe roci silicioase
- ▶ Versanți stâncoși cu vegetație chasmofitică pe roci calcaroase

Caracteristicile geografice, climatice și pedologice ale diverselor zone specifice Bioregiunii Alpine de pe teritoriul României conduc la prezența unei flore și faune specifice. Astfel, în zonele de păduri de fag și de molid întâlnim carnivore mari, dar și păsări precum ierunca, huhurezul mare sau cocoșul de munte. Urcând către crestele înalte ale Carpaților, vom avea ocazia să admirăm zborul maiestuos al acvilei de munte.

Carnivorele mari – ursul, lupul și râsul – au devenit un simbol al Munților Carpați. Regiunea montană a României, deși reprezintă mai puțin de 2% din suprafața Europei, deține aproape 50% din totalul populației europene de urs, o treime din cea de lup și 25% din efectivele europene de râs.

Carnivorele de talie mare reprezintă specii simbol pentru conservarea biodiversității în țara noastră și în Europa, motiv pentru care arealele lor de răspândire sunt declarate situri Natura 2000.

Poți să te consideri norocos dacă, plimbându-te pe malul apelor de munte, observi blana brun-roșcată a unei vidre. Deși este o specie larg răspândită pe râurile și lacurile bogate în pește din țara noastră, vidra este o specie vulnerabilă, necesitând declararea de situri Natura 2000 pentru protecția ei.

Zonele carstice, larg răspândite în masivele calcaroase, oferă refugii numeroaselor specii de lilieci, multe fiind importante la nivel european. Liliicii sunt reprezentați în România de două familii, cuprinzând 31 de specii din totalul celor 45 care trăiesc în Europa. Familia liliecilor cu potcoavă, caracterizați prin prezența unor excrescențe nazale, este reprezentată de specii cum ar fi liliacul mare cu nas potcoavă, liliacul mic cu nas potcoavă, liliacul mediteranean cu nas potcoavă. Ei pot fi cu greu observați atârând liber sau în mici cavități, înveliți în aripa lor, solitari sau în colonii. Cea de-a doua familie, a liliecilor cu nas neted, se caracterizează prin urechea care prezintă o formațiune de piele numită tragus, cu rol în direcționarea ecoului în urechea medie. Urechile au diverse forme (lanceolată, cu aspect de ciupercă) după care diferitele specii și-au luat denumirea: liliacul cu urechi late, liliacul cu urechi de șoarece, liliacul cu urechi răscroite. Liliicii cu nas neted pot fi observați atârând liber în peșteri sau în fisuri, uneori formând colonii de mii sau chiar de zeci de mii de indivizi.

Dintre rozătoare, în pădurile de amestec de fag și conifere trăiește șoarecele de Tatra, o specie asemănătoare cu șoarecele de câmp. Este un rozător de talie medie (10 - 15 cm), cu coadă scurtă, care se întâlnește în locuri umede, cu pâraie și bălți, dar și în zonele subalpine umede, cu stâncării, din munții Igriș, Rodnei, Călimani, Ciucaș. Este o specie Natura 2000 considerată vulnerabilă ca nivel de protecție.

Printre amfibieni se numără specii larg răspândite, precum tritonul cu creastă, dar și specii endemice lanțului carpatic, ca tritonul carpatin, răspândit din Cehia până în Carpații Meridionali, sau tritonul comun transilvănean, întâlnit doar în România, în zona munților Apuseni. În apele puțin adânci de munte întâlnim buhaiul de baltă, specie de broască amenințată la nivel european.

Peștii apelor de munte sunt puțin numeroși. Prezență impresionantă prin dimensiunile sale (poate ajunge la 1,5 metri și 20 kg), loștrița este din ce în ce mai rară, fiind

bioregiunea alpină

considerată specie pe cale de dispariție. În râurile de munte din nordul și estul țării trăiește chișcarul, o specie de pește considerată a fi periclitată. Cicarul este un pește mult mai rar întâlnit, fiind apreciat ca specie critic periclitată.

Urși (*Ursus arctos*)

În apele curgătoare reci și rezezi (izvoare, pâraie), dar și în râurile sau chiar lacurile carpatine din sud-est trăiește racul de ponoare. Mic de până la 10 cm lungime, racul de ponoare este o specie indicator a nivelului de poluare a apelor, fiind sensibil la concentrația de oxigen din apă.

Nevertebratele sunt foarte numeroase, remarcându-se specii cu colorit insolit, precum croitorul fagului. Unele, ca *Phryganophilus ruficollis* sau *Rhysodes sulcatus* sunt indicatori ai pădurilor virgine, trăind sub scoarța sau în lemnul de fag și stejar în descompunere. În vegetația de pe lângă pâraie și râuri de munte cu debit lent și în zonele mlăștinoase asociate cu substrat calcaros putem admira, în perioada verii, grațioasele libelule ca țărăncuța sau libelula ornată. Saltul impresionant al lăcustei de munte poate fi observat tot mai rar în pajiștile din interiorul arcului carpatic, fiind considerată specie vulnerabilă. Același lucru se întâmplă și în cazul cosașului transilvan, specie montană care trăiește până la altitudini de 2.200 m.

- ◀ Lup (*Canis lupus*)
- ▶ Castor (*Castor fiber*)
- ▶ Zimbri (*Bison bonasus*)

- ◀ Lăcustă de munte
- Cosaș
- Cosașul transilvan
- Croitor de fag
- Gândac din familia Cucujidae
(*Cucujus cinnaberinus*)
- ▶ Fluture
(*Callimorpha quadripunctaria*)
- Fluture
(*Euphydryas aurinia*)

- ◀ Cicar de râu
- Chișcar
- Zglăvoacă
- Clean dungat
- ▶ Triton cu creastă
- Triton comun transilvănean
- Buhai de baltă cu burta galbenă

bioregiunea alpină

- ◀ Papucul Doamnei
- Moșișoare
- Curechi de munte (gălbenele)
- Flămâzică
- ▶ Aerel
- Clopoțel
- Liliac transilvănean
(Lemnu vântului)

Liliecii din Peștera cu Apă
din Valea Leșului,
Munții Pădurea Craiului

Liliec cãrn

Liliec mare cu nas potcoavã

◀▶ Liliec cu urechi mari

Liliec mediteranean cu
nas potcoavã

Colonie de lilieci

Liliec conservat în
Peștera Șura Mare,
Parcul Natural Grãdiștea
Muncelului-Cioclovina

PĂSĂRI

Pădurile de fag din zona inferioară a Munților Carpați, cu întinsele zone deschise semi-naturale de la poale oferă o combinație de habitate ideale pentru multe păsări. Aceste făgete adăpostesc efective semnificative de ciocănitori (ciocănitoarea de munte, ciocănitoarea neagră, ciocănitoarea cu spatele alb) și muscari (muscarul gulerat, muscarul mic), specii considerate amenințate la nivelul Uniunii Europene. Fânețele, pășunile și terenurile agricole din această zonă găzduiesc populații semnificative de ciocârlii de pădure și de cristel de câmp.

Păsările răpitoare sunt bine reprezentate în zona înaltă a Munților Carpați, atât de răpitoarele de zi, cât și de cele de noapte. Plimbându-te pe cărări de munte poți avea șansa să admiri zborul măiastru al acvilei de munte, specie emblematică pentru țara noastră, reprezentată pe stema țării. Populația sa ajunge la numai aproximativ 85 - 130 de perechi cuibăritoare în tot lanțul carpatic românesc. O situație asemănătoare întâlnim și în cazul bufniței, care, ca și acvila de munte, cuibărește pe stâncile abrupte ale munților Carpați. Bine ascunse în pădurile de molid cuibăresc și alte răpitoare de noapte ca huhurezul mare, minunița sau ciuvica.

Pe cărările pădurilor carpatine poți să fii martorul dansurilor nupțiale ale cocoșilor de munte sau ale cocoșilor de mesteacăn.

◀ Cocoș de mesteacăn

▶ Ciocănitoare cu spatele alb

Ciocănitoare de munte

Muscar gulerat

Cocoș de munte - mascul

Cocoș de munte - femelă

Acvilă de munte ◀▶ Huhurez mare
Minuniță
Ciuvică

bio regiunea alpină

ELEMENTE DE TRADIȚIE

Carpații în ansamblul lor au constituit din cele mai vechi timpuri o vatră sigură, cu bune adăposturi pentru populația autohtonă, în care se întruneau atât condiții naturale de apărare (abrupturi, creste, stâncării, defilee, păduri și ape repezi, cu văi adânci), posibilități de trai (apă, terenuri pentru culturi, pășuni, fânețe, lemn, bogății minerale, pește), cât și condiții favorabile pentru schimburi comerciale prin pasurile și trecătorile spre Moldova, Câmpia Română, Câmpia Banato-Crișană ori Depresiunea Transilvaniei. Mineritul, păstoritul, valorificarea importantului potențial hidroenergetic și muncile forestiere sunt câteva din activitățile economice emblematice ale arealului. Mai toate ramurile agricole, cultivarea terenurilor, pomicultura, creșterea animalelor sau apicultura și valorificarea produselor astfel obținute au îndelungate tradiții în Regiunea Biogeografică Alpină. Creșterea ovinelor și a bovinelor a fost favorizată de existența pășunilor și a fânețelor. De altfel, Carpații au constituit, din timpuri străvechi, locurile de vărat ale unor mari turme de oi care, iarna, erau deplasate în regiunile de câmpie, adesea la foarte mari distanțe.

Un rol la fel de însemnat în încheierea culturii materiale și spirituale a românilor l-a avut și pădurea, care acoperea 60 - 70% din întregul teritoriu, cele mai mari suprafețe fiind în regiunea muntoasă. Pădurea a influențat hotărâtor și arhitectura populară românească. Carpații în întregime configurează domeniul arhitectural deosebit de unitar al lemnului, exprimat și dovedit printr-o surprinzătoare varietate de forme regionale. Astfel, o zonă etnografică reprezentativă (fără a fi singura, desigur) pentru arhitectura specifică creată cu ajutorul lemnului este Maramureșul. Casele tradiționale, porțile, bisericile din lemn atrag atenția prin frumusețea elementelor sculptate și a formelor impresionante ce sfidează gravitația.

Meșteșugul olăritului – cu o vechime multimilenară în tot spațiul românesc – este prezent și în regiunea de munte. Dovezile continuității milenare a acestei îndeletniciri tradiționale sunt furnizate de tehnicile de modelare, de cuptoarele de ars și tehnica de decorare.

Teritoriul carpatic românesc, cu rețeaua sa hidrografică extrem de bogată se caracterizează prin prezența unui însemnat număr de instalații industriale tradiționale acționate de apă. Cele folosite pentru măcinatul cerealelor, pentru obținerea țesăturilor ori la prelucrarea materiilor prime (lemn, minereuri) sunt numai câteva exemple care probează pragmatismul, inventivitatea debordantă și îndemânarea meșterilor populari.

Străvechile mici meșteșuguri din sfera prelucrării lemnului, din industria textilă sau cea a pielăriei, a ceramicii, a articolelor de artizanat sau a produselor alimentare cu specific local sunt activități cu vechi tradiții în zona Carpaților, prezente și astăzi, chiar dacă tot mai timid.

În perioada modernă, activitățile economice tradiționale – mineritul, exploatarea forestieră și prelucrarea lemnului, creșterea animalelor și, în depresiuni, culturile vegetale – au fost industrializate în cea mai mare parte, industria prelucrătoare și turismul contribuind și mai mult la diversificarea economică a regiunilor carpatice. De altfel, fabulosul potențial agroturistic plasează Carpații pe unul din primele locuri în cadrul economiei turismului din România. Marea bogăție și varietate a fondului turistic, dezvoltarea și modernizarea dotărilor tehnico-edilitare și a infrastructurii situează Carpații românești pe un loc important în ierarhia munților

► Grajd pentru animale
Masivul Scărița-Belioara,
Munții Trascău

Dealul Solovan, Valea Izei,
Depresiunea Maramureș

Valea Arieșului, Apuseni

◀ Turmă de oi în
Munții Făgăraș

Zonă viticolă din Turulung Vii,
Satu Mare

Păstrăvărie, Munții Vrancei

▶ Imagine de iarnă din
satul Rogojel, Munții Vlădeasa

din Europa, cu atât mai mult cu cât ei au altitudini medii și pot fi străbătuți cu ușurință în toate direcțiile.

Contactul dintre natură și societate, amplificat de pătrunderea accelerată a civilizației moderne, a produs importante modificări în ecosistemele de munte, ca și în sfera tradițiilor economice și culturale ale acestei regiuni biogeografice.

În multe situații, unele dintre habitatele și speciile protejate în siturile Natura 2000 din Regiunea Biogeografică Alpină au apărut și s-au menținut ca urmare directă a activităților umane de exploatare durabilă a resurselor naturale. Un exemplu elocvent îl constituie situația actuală a carnivorelor mari găzduite de pădurile Carpaților. După ce, la sfârșitul anilor '60, populația de urși a scăzut în România la aproximativ 1.500 de exemplare, astăzi această specie ajunge la circa 5.500 de exemplare, reprezentând aproape 50% din totalul populației europene. Același lucru se întâmplă și în cazul lupului (unde deținem o treime din populația europeană) și al râsului (cu 25% din efectivele europene).

Munții Carpați, unde natura sălbatică coexistă în armonie cu modul de viață tradițional, reprezintă spațiul unde o rețea ecologică se poate realiza, în viitor, cu eforturi minime.

◀ Interior de cameră tradițională,
Muzeul Maramureșului
Sighetu-Marmației

Atelier și cuptor de olărit,
Valea Izei

Interior de casă de lemn, Valea
Izei, Muzeul Maramureșului
Sighetu-Marmației

▶ Port tradițional din zona
Săcele, Brașov

Port tradițional din zona
Izvoru Crișului

Casă tradițională din
Dragomirești, Valea Izei

Atelierul olarului Tănase
Burnar din Săcel,
Valea Izei

◀ Stupi de albine făcuți în coșerci de nuiiele căptușite cu lut, comuna Ponor, Munții Trascău

Cărbunari în Pasul Calonda, Lupeni, Harghita

▶ Potcovari în Lupeni, Harghita

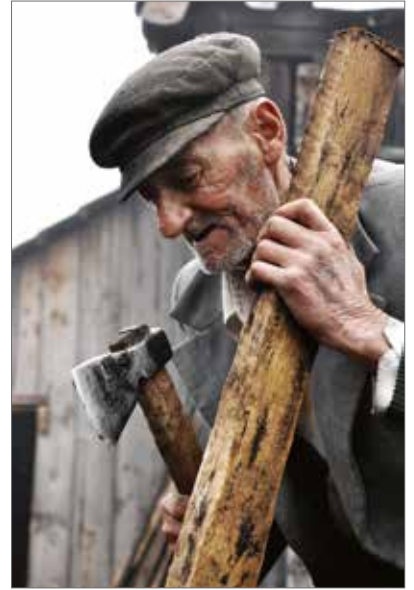
Localnic, Păuleni, Harghita

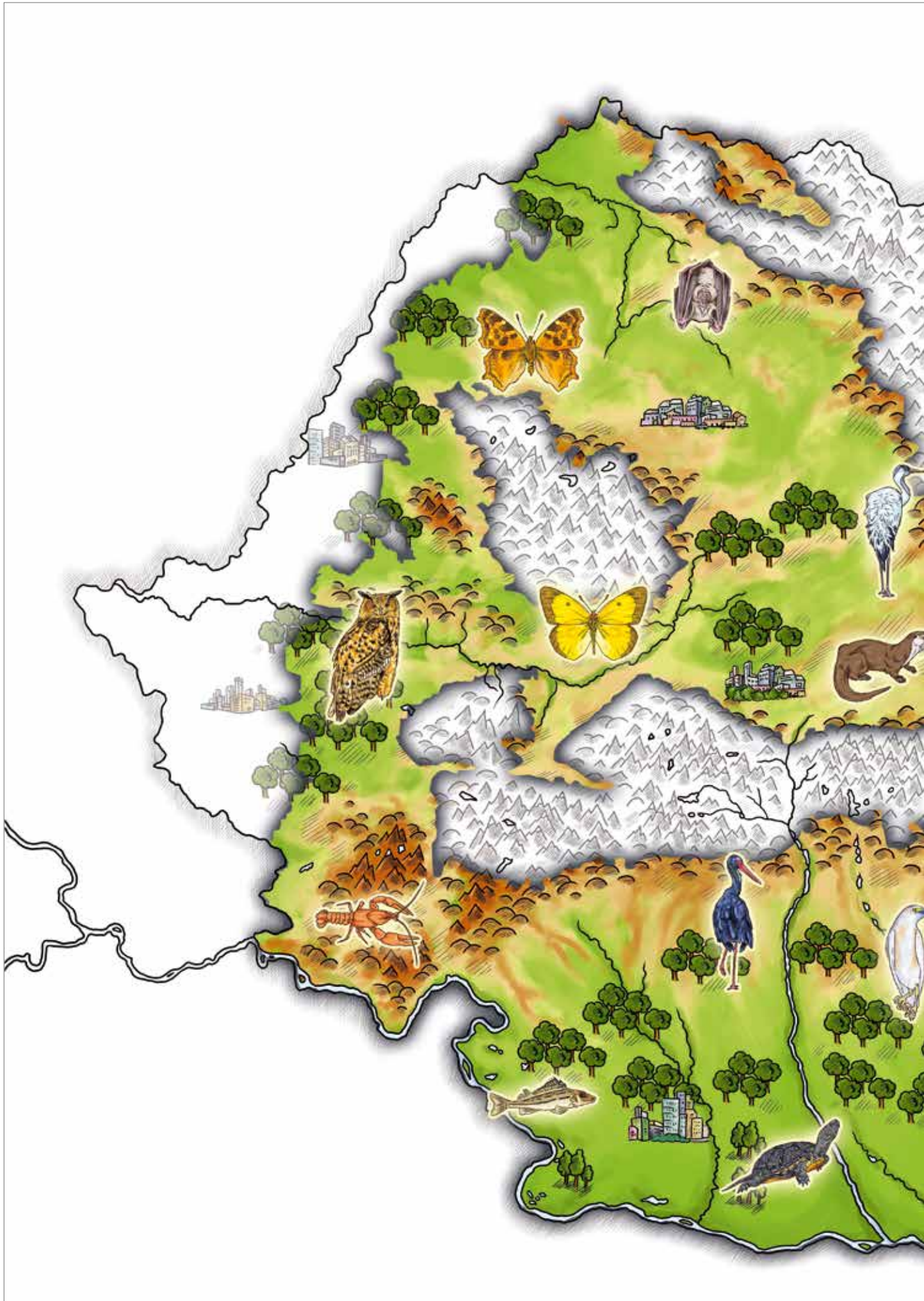
Încondeiat de ouă în Drăgoteni, Bihor

Război de țesut în Gârda de Sus, Alba

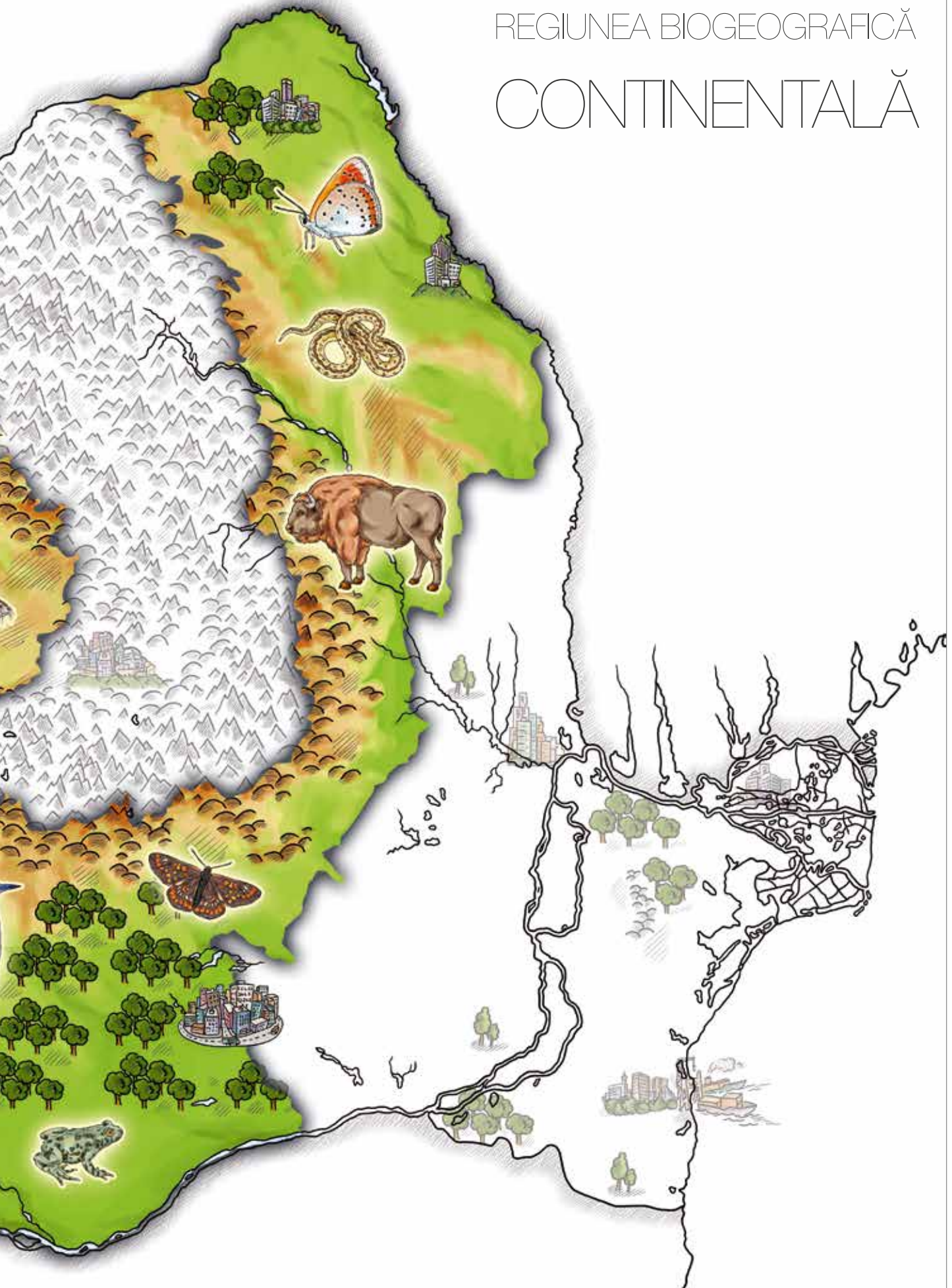
Vâltoare pe Tisa, în satul Săpânța, Maramureș

REGIUNEA BIOGEOGRAFICĂ CONTINENTALĂ

REGIUNEA BIOGEOGRAFICĂ CONTINENTALĂ

Regiunea Biogeografică Continentală ocupă o suprafață întinsă din teritoriul României, ca de altfel și din cel al Europei Centrale și de Est. În România, această regiune biogeografică acoperă 53% din suprafața țării, cuprinzând Transilvania, două treimi din Moldova (partea nordică) precum și două treimi din Muntenia (partea vestică). Mare parte din această arie a fost ocupată în trecut de păduri de foioase, care treptat au fost înlocuite de terenuri agricole. Bioregiunea continentală însumează specii și habitate caracteristice câmpiilor și dealurilor.

Regiunea Continentală acoperă peste un sfert din teritoriul Uniunii Europene și se întinde pe o fâșie largă de la vest la est, pornind din centrul Franței și îndreptându-se către granița estică a Poloniei, în partea de nord și a României, în partea de sud. Dincolo de teritoriul Uniunii Europene, regiunea se întinde până la Munții Ural, la granița cu Asia. În sud, regiunea este împărțită în două de lanțurile muntoase înalte din zona alpină și de zonele de stepă din Câmpia Panonică. Regiunea Biogeografică Continentală include și părți din zona litorală a Mării Adriatice

Panoramă spre Hateg,
situl Strei-Hateg

și a Mării Baltice. Regiunea este printre cele mai întinse din Uniunea Europeană cuprinzând zone importante din Franța, Germania, Italia, Polonia, Cehia și Bulgaria, precum și părți semnificative din Danemarca, Belgia, Austria, Slovenia și România.

În general, clima zonei se caracterizează prin contraste puternice între iernile reci și verile foarte călduroase. În țara noastră clima regiunii continentale se caracterizează prin condiții extreme de căldură și de frig, inundații și secetă frecvente, cu un puternic impact asupra vegetației.

Formată prin înaintarea și retragerea ghețarilor, această zonă vastă a fost acoperită de păduri joase de fag, presărate cu lunci, terenuri mlăștinoase și mociile. O mare parte din aceste păduri au fost defrișate pentru combustibil și pentru cherestea, suprafețele despădurite fiind înlocuite cu zone de producție agricolă la scară largă.

Dunărea străbate Regiunea Biogeografică Continentală încă de la intrarea sa în țară. Fluviul influențează puternic relieful, climatul și diversitatea biologică a zonelor pe care le parcurge.

Bioregiunea Continentală se află la intersecția a trei din cele cinci regiuni biogeografice care caracterizează teritoriul țării noastre. Biodiversitatea Regiunii Continentale este relativ bogată, împărțind numeroase specii cu regiunile biogeografice înconjurătoare: alpină, panonică și stepică. Biodiversitatea specifică regiunii continentale a determinat ca aici să fie declarate peste 140 de situri de importanță comunitară (SCI) și 50 de arii de protecție specială avifaunistică (SPA).

Pinul negru de Banat în
Cheile Țásnei, Valea Cernei

Platoul Mehedinți

Rezervația Cheile Carașului,
Parcul Național
Semenic-Cheile Carașului

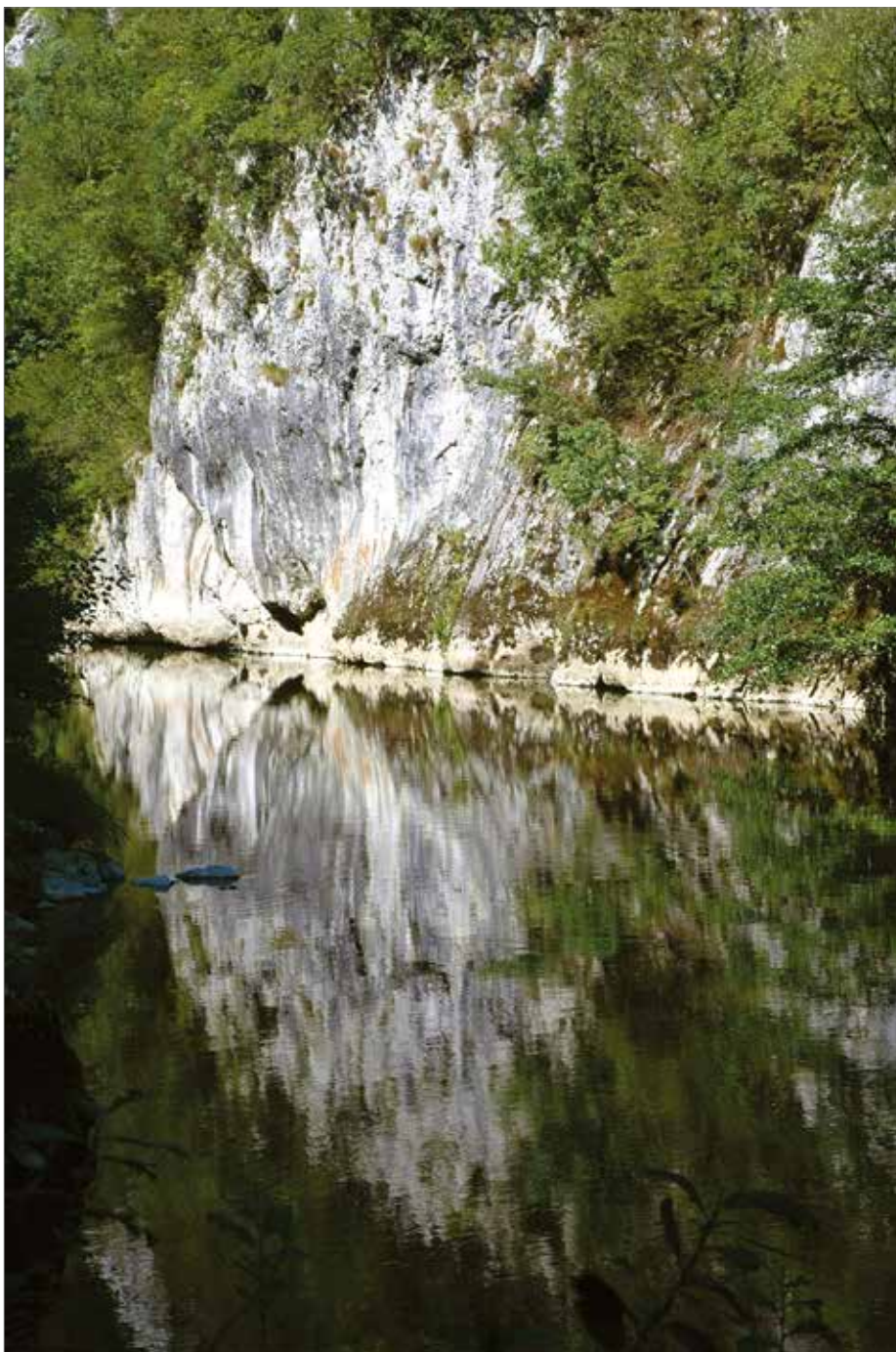
▶ Munții Almăjului-Locvei

Platoul Mehedinți

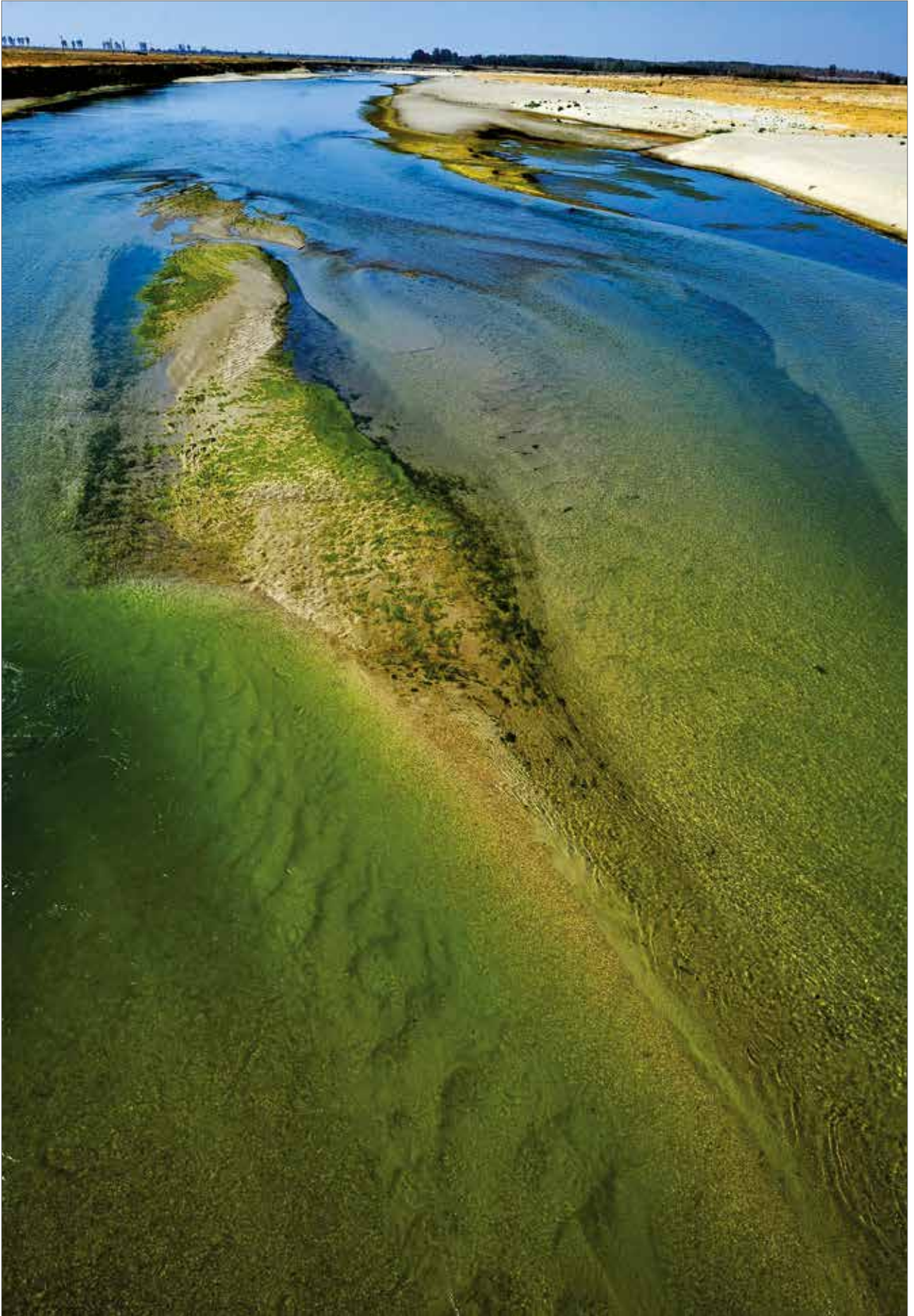

- ◀ Depresiunea Bahna-Orșova,
Parcul Natural Porțile de Fier
- Cazanele Dunării,
Parcul Natural Porțile de Fier
- Defileul Cazanelor,
Parcul Natural Porțile de Fier
- ▶ Cheile Nerei, Parcul Național
Cheile Nerei-Beușnița

◀ Situl Confluența Olt-Dunăre

▶ Bazinul inferior al râului Vedea, situl Vedea-Dunăre

Râul Neajlov,
Parcul Natural Comana

Lacul Dridu, situl Grădișteța-
Căldărușani-Dridu

Paginile 174-175

◀ Valea Oltului inferior

Lunca Dunării inferioare,
sectorul Corabia-Turnu
Măgurele

Lacul Bistreț, situl Bistreț, Dolj

▶ Parcul Natural Comana

Situl Confluența Jiu-Dunăre

Situl Gura Vedei-Șaica-Slobozia

◀ Rezervația Naturală
Pădurea Dălhăuți, Vrancea

Pădurea Bărnova, Iași

Pădurea Ciornahal, Botoșani

Turbăria de la Dersca,
Botoșani

▶ Rezervația Naturală
Reghiu-Scruntar, Vrancea

Platoul Meledic, Buzău

Vulcanii Noroiși de la
Păcelele Mari și Păcelele Mici,
Buzău

Paginile 178-179

◀ Cheile Lăpușului. Imagine spre
satul Cufcoaia, Maramureș

Rezervația Naturală Dealul
Ciocaș-Dealul Vițelului,
Covasna

▶ Râul Tur, afluent al Tisei

Situl Căian, Cluj

Paginile 180-181

◀ Rezervația Naturală
Râpa Roșie, Podișul Secașelor

Dealul Coasta Lunii, Cluj

Piatra Secuiului, Apuseni

▶ Rezervația Naturală Făgetul
Clujului-Valea Morii

Pădurile de stejar pufos de pe
Târnava Mare

Paginile 182-183

◀ Valea Florilor, Cluj

Podișul Hârtibaciului, Mureș

▶ Sărăturile Ocna Veche, Turda

Iazurile Miheșu de

Câmpie-Tăureni, Mureș

Eleșteele Iernut-Cipău, Mureș

HABITATE

Într-o dimineață senină de vară, urcăm în șaua bicicletei și pornim într-o călătorie de-a lungul și de-a latul Bioregiunii Continentale de pe teritoriul țării noastre. Călătoria noastră începe în nord-vest, pe malurile râului Tur, unul dintre cele mai nordice situri Natura 2000, aflat la granița dintre România și Ucraina. Înainte de a fi transformată în terenuri agricole, o mare parte din Regiunea Continentală a fost dominată de păduri caducifoliolate. Condițiile climatice și solurile sunt foarte prielnice pădurilor de foioase, precum cele de stejar, carpen și fag.

Continuând spre centrul țării drumul nostru parcurge zonele colinare, aflate între Carpații Orientali și Munții Apuseni. Peisajul este dominat de păduri întinse, aflate pe vârful dealurilor, ce se întrepătrund armonios cu fânețe, pășuni și terenuri agricole. Din când în când, drumul nostru urmează cursul unor râuri de-a lungul luncilor și zonelor umede pe care le formează în curgerea lor lină.

Pedalând cu plăcere ajungem în partea centrală a țării, acolo unde Bioregiunea Continentală păstrează însemnate suprafețe de păduri și vegetație seminaturală bogate în specii. Pe culmile dealurilor observăm păduri temperate de foioase, în care predomină carpenul, stejarul și pe alocuri fagul.

Pe versanții uscați, orientați spre sud, putem vedea și câteva păduri de stejar pufos, o specie mai rară în această regiune a țării. O mare parte din pădurile de stejar pufos din această zonă au fost trecute sub regim de protecție prin declararea de situri Natura 2000. Pe văile inundabile ale râurilor și pâraielor au supraviețuit ca relicve, sub formă de fâșii înguste, păduri de frasin și ulm, precum și păduri de salcie albă, plop negru și plop alb. Cândva, acestea erau larg răspândite în locurile unde apele se păstrau mai mult timp. În zonele umede specifice acestei bioregiuni apare angelica de baltă, o plantă protejată la nivel european.

Soarele începe să dogorească cu putere și căutăm tot mai mult umbra lizierelor de pădure pentru a ne răcori. Acestea sunt acoperite de arbuști, mai ales acolo unde pădurea se regenerează și se extinde spre pajștile abandonate. Cele mai des întâlnite specii de arbuști sunt porumbarul și alți doi membri ai familiei rozaceelor, păducelul și părul sălbatic. Marginile pădurilor reprezintă un habitat propice pentru un grup mic de flori sălbatice, printre care trifoiul cu flori purpurii-roz și atrăgătoarea plantă numită soră-și-frate, cu încântătoarele ei flori galben-aurii și violete în formă de țepi, aproape endemică în România.

Leșim din umbra plăcută a pădurii și străbatem zone mărginite de fânețe și de pășuni bogate în flori sălbatice. Pe lângă păioase, florile de câmp frumos colorate includ numeroase specii de mazărice, albăstrele, margarete și orhidee. Pajștile sunt pline de culoare începând cu luna mai, când înfloresc mai multe specii de orhidee, ca papucul doamnei, poroinicul sau untul vacii.

Suntem încântați de mozaicul complex al pajștilor seminaturale ce îmbracă forme și culori uimitoare. Remarcăm florile galbene ale clocoticiului, margaretele, florile mov de mușcata dracului și cele roșu-aprins ale garofițelor de câmp. Prezența trifoiului alb este un indiciu foarte bun pentru habitatele sănătoase, bogate în specii. Larba lăptoasă formează petice purpurii care, de la distanță, arată ca orhideele. Fânețele sunt un habitat ideal pentru multe specii de fluturi, precum și pentru alte specii de insecte, reptile sau păsări.

Ceva viu colorat ne atrage atenția în verdele pajștilor pe care le străbatem. Suntem norocoși, deoarece avem ocazia să vedem florile roșii-sângerii ale unei plante extrem

▶ Pădure de fag de tipul *Luzulo-Fagetum*. Pădurea Bogății, Munții Perșani

Păduri medio-europene de fag din *Cephalanthero-Fagion* cu Floarea Paștelui (pășitiță)

Păduri subatlantice și medioeuropene de stejar sau stejar cu carpen din *Carpinion betuli*, Bucșani, Dâmbovița

Păduri dacice de stejar și carpen, Racăș-Hida, Sălaj

de rare, capul șarpelui (*Echium russicum*). Aceste pajiști susțin peste 20 de specii cuprinse în Lista Roșie din România, unele fiind înscrise și pe lista Directivei Habitata a Uniunii Europene.

Plante caracteristice Europei centrale cresc alături de cele tipice regiunilor mediteraneene sau de stepă eurasiatică, creând habitatele de tip „pajiști stepice”. În aceste pajiști mai aride de pe versanții mai abrupti, orientați spre sud, apar plante protejate la nivel european precum târtanul (*Crambe tataria*), cu ale sale inflorescențe albe în buchet, minunatul stânjenel (*Iris aphylla*) cu flori purpurii sau clopoței doamnei (*Adenophora lilifolia*) cu delicate flori-albastru pal, ușor parfumate.

Din zonele aride ale pajiștilor stepice coborâm către habitatele tipice zonelor umede ce includ lacuri și mlaștini, precum și smârcuri și bălți întinse de apă dulce. Un sit aparte îl reprezintă Mestecănișul de la Reci unde apar bălți și mici lacuri parțial colmatate, cu specii rare pentru România, cum ar fi otrăjelul (*Alrovanda vesiculosa*) – plantă acvatică carnivora, limbarița (*Caldesia parnassifolia*) sau mușchiul *Dicranum viride*. Aici s-au dezvoltat habitate specifice zonelor umede ca pădurile aluviale cu arin negru și frasin sau turbăriile cu vegetație forestieră.

Din Transilvania coborâm de-a lungul Văii Oltului către partea de sud a țării, unde se continuă Bioregiunea Continentală. Munții Carpați despart cele trei zone ale țării caracterizate de regimul continental, fiind integrați în mijlocul acestei bioregiuni pe care o influențează prin prezența lor. Trecerea de la Regiunea Alpină, cu habitate care s-au adaptat condițiilor aspre, specifice zonelor înalte, la cea continentală se face prin intermediul pădurilor de foioase de la poalele Carpaților.

Dealurile subcarpatice și depresiunile dintre ele sunt dominate de pădurile în amestec de gorun și fag. Tot aici apar și porțiuni cu păduri de cer și gărnită, dar alături de ele se găsesc din abundență alte esențe specifice pădurilor de deal, ca teiul argintiu. Pe culmile mai înalte se mai întâlnesc petice de păduri de gorun rămase din codrii bătrâni de odinioară. În depresiunile de sub munte și dintre dealuri trăiește, în condiții excelente, nukul, dar este semnalat și castanul dulce, prezent la Jiblea, în adăpostul Coziei.

În văile largi, cum este cea a Oltului, cu toate transformările survenite, se întâlnesc încă zăvoaie cu sălcii și plopi uriași, însoțite adesea, pe locurile mai înalte, de păduri de stejar pendunculat, ulm și alte specii iubitoare de umezeală. Odinioară, porțiuni semnificative de păduri mlaștinoase, păduri aluvionare și păduri mixte riverane constituiau un peisaj comun de-a lungul văilor și în lunci. Aceste habitate extrem de bogate joacă un rol important în calitate de coridoare naturale. Cu toate acestea, ele sunt din ce în ce mai rare.

Pornind de la Râmnicu Vâlcea, facem o coborâre rapidă pe bicicletă și străbatem ultimele pante ale munților Carpați, ce se pierd în depresiunile de la poalele lor. Coborârea nu este de lungă durată deoarece urmează o urcare abruptă în zona Subcarpaților. Străbatem mai întâi habitate de păduri de foioase specifice acestei zone, pentru ca la coborâre să trecem prin pajiști și câmpii, unde terenurile agricole ocupă cea mai mare suprafață. În depărtare observăm unduirile apelor Dunării.

Nu putem ocoli un loc aparte pe care îl reprezintă în peisajul regiunii continentale sudice zona de intrare a Dunării în țară, acolo unde siturile Natura 2000 Porțile de Fier, Podișul Mehedinți și Domogled-Valea Cernei prezintă caracteristici unice la nivel național și european. Străbatem Cazanele Dunării bucurându-ne de peisajul spectaculos și de bogata biodiversitate a zonei. Din cele 171 de habitate prezente aici, 26 sunt unice pentru România și 21 sunt de interes comunitar. Caracteristicile climatice ale zonei fac ca aici să fie cel mai nordic areal al unor plante mediteraneene și submediteraneene,

► Comunități rupicole calcifile sau pajiști bazifite

Pajiști cu *Molinia* pe soluri calcaroase, turboase sau argiloase

Pajiști uscate seminaturale și faciesuri cu tufărișuri pe substrat calcaros

Pajiști de altitudine joasă

Habitat de *Stipa danubialis* la Porțile de fier

evidențiindu-se prezența pinului negru de Banat, specie endemică, ce domină colțurile stâncoase ale acestei zone. Tot aici apar fenomene carstice deosebite care oferă un habitat prielnic unor specii rare de lilieci.

Pedalăm către est, de-a lungul Dunării, fiind obligați din când în când să ocolim zonele umede, rămășițe a ceea ce a fost odinioară lunca inundabilă a Dunării. Aceste lacuri și bălți, alături de numeroasele ostroave ale fluviului, sunt unice prin habitatele de zone umede ce oferă condiții ideale de viață și reproducere pentru numeroase specii de păsări de apă. Aici se întâlnesc păduri de luncă, zăvoaie, bălți, canale și numeroase habitate antropogene. Pe malurile apei, spălate de curenți, apar din loc în loc plopi, sălcii sau pâlcuri de arini.

Străbatem sudul țării trecând printr-un peisaj caracterizat de alternanța între terenuri agricole, păduri de stejar și carpen, pașiști, terenuri umede și așezări rurale în care se desfășoară activități economice tradiționale. Ocolim capitala țării și ne îndreptăm către nord-est, trecând prin mijlocul zonei cuprinse între Carpații de Curbură și Dunăre. Ajungem în Podișul Central Moldovenesc, unde caracteristicile Bioregiunii Continentale sunt influențate de cele ale Regiunii Stepice vecine. În sudul Podișului Central Moldovenesc apar habitate specifice silvostepii. Speciile de plante prezente aici – iarba șerpilor (*Triglochin maritima*), albăstrica (*Aster tripolium ssp. pannonicum*), lăptiuca (*Scorzonera parviflora*), limba șarpelui (*Peucedanum latifolium*) – au o mare valoare conservativă.

Multe dintre pădurile seculare de stejar în amestec cu diferite specii de foioase, specifice Podișului Central Moldovenesc, prezintă un interes conservativ deosebit, fiind desemnate situri Natura 2000. Aceste păduri sunt tipice pentru silvostepa nordică din România aici fiind limita nordică a arealului speciei de scumpie (*Cotinus coggygria*), element pontic-submediteranean.

Ne continuăm drumul către estul zonei unde apar habitate formate din vegetație de silvostepă eurosiberiană, dominată de stejar, împreună cu pașiști cu caracter stepic pronunțat. În poienile pădurilor de stejar vom întâlni papucul doamnei (*Cypripedium calceolus*), specie nominalizată în Anexa II a Directivei Habitate, dar și în Lista Roșie națională alături de bozior (*Dactylorhiza maculata*) și buruiană de junghiuri (*Cephalanthera longifolia*).

Trecem printr-o pădure de fag cu un aspect deosebit de cele de stejar străbătute până acum în Moldova. Mai rare, făgetele seculare sunt și ele protejate prin declararea de situri Natura 2000. Insular apar și exemplare de fag de Crimeea (*Fagus taurica*), cu vârste de peste 150 ani.

Urmăm cursul unui râu de-a lungul căruia apar zăvoaie de plop și salcie. Porțiunile de luncă înaltă, neinundabilă ale râului se caracterizează prin prezența pădurilor de stejar cu jugastru, frasin comun și ulm de câmp în vârstă de 50 - 110 ani, vegetație specifică fostelor lunci ale Moldovei. În luncile unor râuri apar habitate de sărături continentale, importante datorită faptului că aici cresc unele specii de plante halofile rare în flora României precum hreanul sălbatic (*Lepidium cartilagineum ssp. crassifolium*), limba oii (*Leuzea altaica*), glodurarița (*Camphorosma monspeliaca*), garofița (*Dianthus guttatus*) și patlagina (*Plantago schwarzenbergiana*).

Excursia noastră imaginară cu bicicleta în Bioregiunea Continentală ia sfârșit pe râul Prut, declarat sit Natura 2000, datorită prezenței pe cursul său a unor habitate protejate la nivel european de păduri de stejar, ulm și frasin și a unor lacuri și iazuri ce oferă adăpost pentru numeroase specii de păsări.

▶ Arboretele de castan comestibil de la Baia Mare

Vegetație forestieră sub-mediteraneană cu endemitul pin negru de Banat

SPECII

La nivel european, Regiunea Continentală adăpostește peste 150 de specii de animale și 100 de specii de plante rare incluse în Directiva Habitate. În România, Bioregiunea Continentală găzduiește cel mai mare număr de specii listate în Anexa II a Directivei Habitate.

Habitatele specifice Regiunii Continentale din vestul și centrul țării oferă condiții ideale pentru numeroase specii de lilieci listate în anexele Directivei Habitate, dintre care unele cu statut periclitat, cum ar fi liliacul lui Blasius, liliacul mediteranean cu nas potcoavă, liliacul românesc sau liliacul cu degete lungi. Cheile Nerei-Beușnița reprezintă unul dintre puținele locuri din țara noastră unde mai poate fi întâlnit liliacul de iaz, specie critic periclitată.

Un fenomen interesant apare în lumea carnivorelor mari, ursul și lupul migrând către zonele colinare ale Regiunii Continentale unde își stabilesc teritorii de sine-stătătoare. Deși aceste animale trăiesc în mod obișnuit în Bioregiunea Alpină, schimbările care apar aici le determină să ocupe noi teritorii, precum cele de pădure colinară.

Dacă vizităm zone ca Domogled-Valea Cernei, Platoul Mehedinți sau Cheile Rudăriei ne poate țâia calea țestoasa de uscat bănățeană, cu carapacea ei brun-gălbuie, specie periclitată la nivel european. Țestoasa de apă ocupă teritorii în majoritatea zonelor umede, specifice Bioregiunii Continentale, de la Ostroavele Dunării în sud, până în nord, pe Tisa Superioară.

Datorită numărului mare de râuri, mlaștini, fânețe de luncă și altor habitate de zone umede din Regiunea Continentală, speciile de apă dulce sunt bine reprezentate. Vidra europeană, de exemplu, continuă să fie o specie relativ răspândită, deși este supusă unei presiuni tot mai mari, din cauza poluării și a pierderii habitatului. Numărul speciilor de pești este, de asemenea, considerabil, 21 dintre speciile enumerate în Directiva Habitate trăind în această regiune, inclusiv unele specii endemice rare, precum babușca de Tur sau fâsa mare. Aspretele (*Romanichthys valsanicola*) este o specie a cărei răspândire mondială este limitată la râul Vâlsan, fiind un unicat românesc cu valoare științifică și protectivă excepțională.

Situl Natura 2000 „Pajiștile lui Suci”, din județul Alba, este singurul din România unde pot fi întâlnite ultimele exemplare ale viperei de fâneață, specie critic periclitată la nivel european.

În Regiunea Continentală trăiesc și multe specii rare de amfibieni. Astfel, 5 specii enumerate în Directiva Habitate, printre care tritonul cu creastă, tritonul comun transilvănean sau buhaiul de baltă cu burta roșie se găsesc în zonele umede ale Bioregiunii Continentale.

Sub coroana copacilor și în întinderea pășunilor și-au găsit adăpost numeroase specii de plante și insecte, multe dintre acestea, cum ar fi cărăbușul, croitorul mare al stejarului sau croitorul marmorat fiind specii vulnerabile la nivel european. Multitudinea de culori și parfumuri a florilor din pajiștile transilvane îmbie numeroase specii de fluturi, unele, ca fluturele țestos (*Nymphalis vaualbum*), fluturașul punctat (*Lycaena helle*) sau albița portocalie (*Colias myrmidone*) fiind extrem de rare. Fânețele și pășunile umede sunt, de asemenea, populate cu specii de insecte rare, precum țărăncuța (*Coenagrion mercuriale*) sau libelula ornată (*Coenagrion ornatum*).

- ▶ Brândușă
- Târta (Hodolean)
- Mătăciune
- Iris
- Gălbinare
- Gladiolă de baltă

Croitor marmorat	▶▶	Țigar
Albilița portocalie		Petroc
Fluturașul purpuriu		Fusar
Gândac de apă		Răspăr
Fluturile țestos		Babușcă de Tur
Fluturile maturna		Asprete

◀ Viperă de stepă

Buhai de baltă cu burta roșie

Broască țestoasă de apă

▶ Liliac de iaz

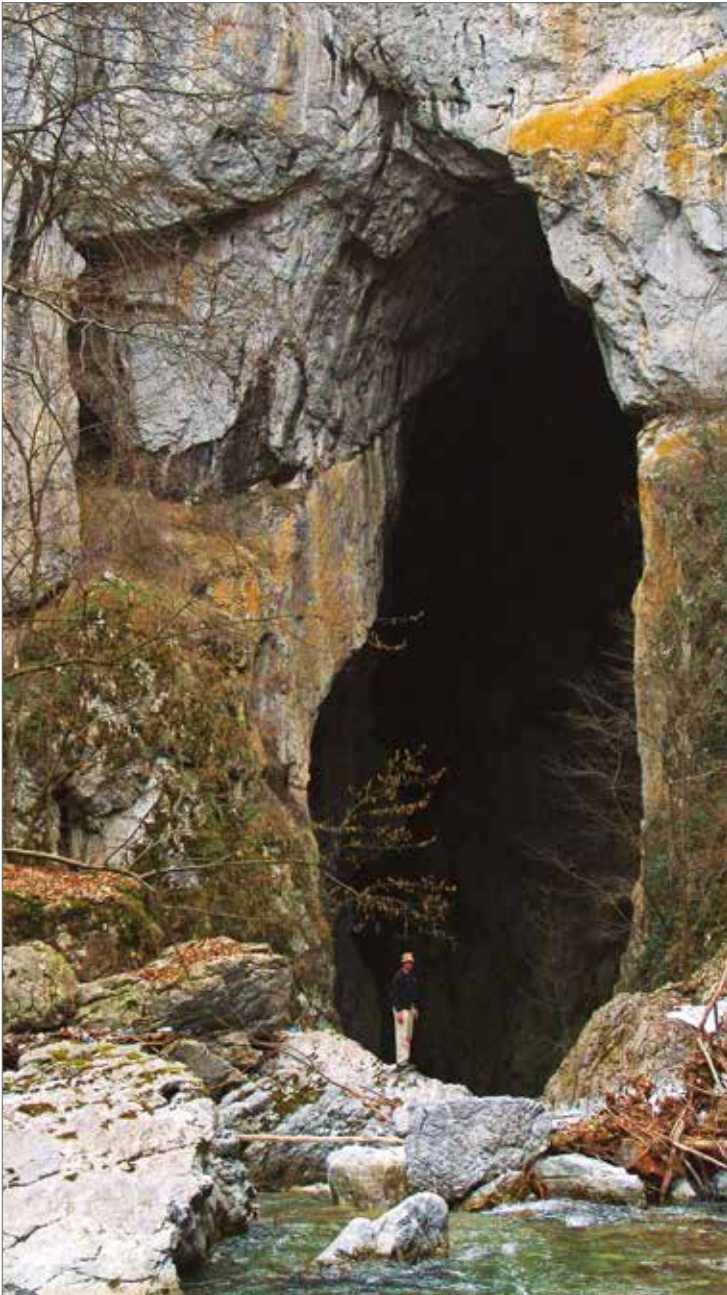
Liliac mic cu potcoavă

Liliac cu picioare lungi

Intrare în Peștera Topolnița,
Platoul Mehedinți

Colonie de lilieci în
Peștera Topolnița

PĂSĂRI

Regiunea continentală adăpostește peste o treime din speciile de păsări menționate în Anexa I a Directivei Păsări.

La fel ca și în alte regiuni ale Europei, agricultura influențează puternic o mare parte din peisajul continental. Deși, în prezent, predomină agricultura intensivă, practică pe scară largă, zone importante de fânețe și pășuni seminaturale sunt încă exploatare extensiv, în special în partea centrală a țării noastre. Acestea atrag specii precum cristelul de câmp (*Crex crex*) sau barza (*Ciconia ciconia*), păsări a căror supraviețuire este dependentă de sistemele agricole extensive.

Zonele deschise – cu precădere fânețele – specifice Bioregiunii Continentale servesc ca locuri de hrănire pentru răpitoare importante ca acvila țipătoare mică sau viesparul. Pădurile de fag și cele de amestec oferă loc de cuibărit pentru păsările răpitoare, dar găzduiesc și populații importante de ieruncă, muscar mic și ciocănitoare neagră.

De-a lungul luncii Dunării, în special la confluența marilor râuri cu fluviul, numeroase specii de păsări găsesc condiții ideale de cuibărit, hrănire sau iernare. Dintre acestea se remarcă rața roșie, cormoranul pitic, chira de baltă, țigănușul, pelicanul creț sau pescăraș albastru. Răpitoare precum codalbul, vulturul pescar sau eretele vântă găsesc aici hrană din abundență. De-a lungul Dunării, cele mai multe păduri sunt populate cu colonii mixte de stârci, egrete, lopătari și cormorani.

Zonele umede specifice Bioregiunii Continentale din estul țării reprezintă un important areal de hrănire și odihnă pentru păsările acvatice care urmăresc, în migrație, extremitatea estică a arcului carpatic și se concentrează pe Valea și Lunca Siretului, în drumul lor spre bălțile Dunării (toamna), sau spre teritoriile de cuibărit din nord (primăvara). Siturile desemnate aici sunt loc de popas și cuibărit pentru păsările de apă aflate în migrație, dar și pentru eretele de stuf, buhaiul de baltă sau stârcul pitic.

◀ Barză neagră

Sfrâncioc cu frunte neagră

Crestel de câmp

Situl Corabia-Turnu Măgurele,
Lunca Dunării inferioare

▶ Ciocănitoare neagră

ELEMENTE DE TRADIȚIE

Regiunea continentală se întinde pe cele trei zone istorice ale României: Transilvania, Țara Românească și Moldova. Un element caracteristic comun al celor trei regiuni rămâne, chiar și în secolul XXI, civilizația rurală, agricultura și creșterea animalelor fiind o ocupație prioritară a locuitorilor acestei regiuni. Privită ca un tot, regiunea oferă o imagine de peisaj rural nealterat: sate răzlețe, înconjurată de terenuri agricole, case adunate în jurul unei biserici, dealuri line, împădurite cu stejari, carpeni sau fagi, pașiști bogate în flori sălbatice și o mare diversitate de alte felurite plante și animale. Gospodării, șure, curți și grădini se integrează armonios în peisajul mozaicat format din terenuri arabile, pășuni, fânețe și livezi. Acesta este un aspect pe care țările Europei de Vest l-au pierdut aproape în întregime; aici se găsește din abundență o mare diversitate de plante și animale, care, alături de agricultura tradițională au contribuit la formarea acestui peisaj deosebit de valoros pentru patrimoniul natural și cultural. Agricultura a rămas, în unele zone, tradițională, fără utilizarea îngrășămintelor chimice și fără exploatare intensivă, ceea ce a condus la păstrarea unei bogate biodiversități propuse pentru conservare în cadrul siturilor Natura 2000.

Pașiștile și pădurile păstrate aproape intacte reprezintă și ele un element semnificativ, fiind o parte integrantă a satelor cu care formează o legătură directă. Pașiștile cu flori sălbatice sunt un element esențial al economiei rurale, o sursă de miere de calitate, un depozit genetic de specii de trifoi și alte plante furajere. Primăvara târziu și vara, livezile, fânețele, pășunile și marginile drumurilor sunt pline de flori sălbatice, la o scară nemaîntâlnită în Europa de Vest de mai bine de jumătate de secol.

Agroturismul sau turismul „verde” este o activitate în plină dezvoltare în satele Bioregionii Continentale. Valorile culturale, istorice sau gastronomice specifice, alături de cele naturale, atrag an de an un număr tot mai mare de turiști. Acest fapt determină atât o dezvoltare a economiei locale, prin promovarea pe piață a produselor agricole și artizanale, cât și o sensibilizare a publicului pentru conservarea biodiversității zonale.

Agricultura extensivă și exploatarea durabilă a resurselor prin preservarea modului de viață tradițional al populației locale contribuie la supraviețuirea unei bogății de plante și animale, amenințate la nivel național și internațional și la conservarea unor habitate, fânețe de pașiști stepice, tufărișuri, lunci și păduri de stejar etc. amenințate în Europa și protejate prin Directiva Habitate a Uniunii Europene.

- ▶ Rezervația Naturală Fânețele Clujului-Copârșeie
- ▶ Platoul Vașcău, Bihor
- ▶ Platoul Mehedinți

◀ Valea Răului Tur

Rezervația Naturală Dealul Ciocaș-Dealul Vițelului, Covasna

Panoramă, situl Nordul Gorjului de Vest

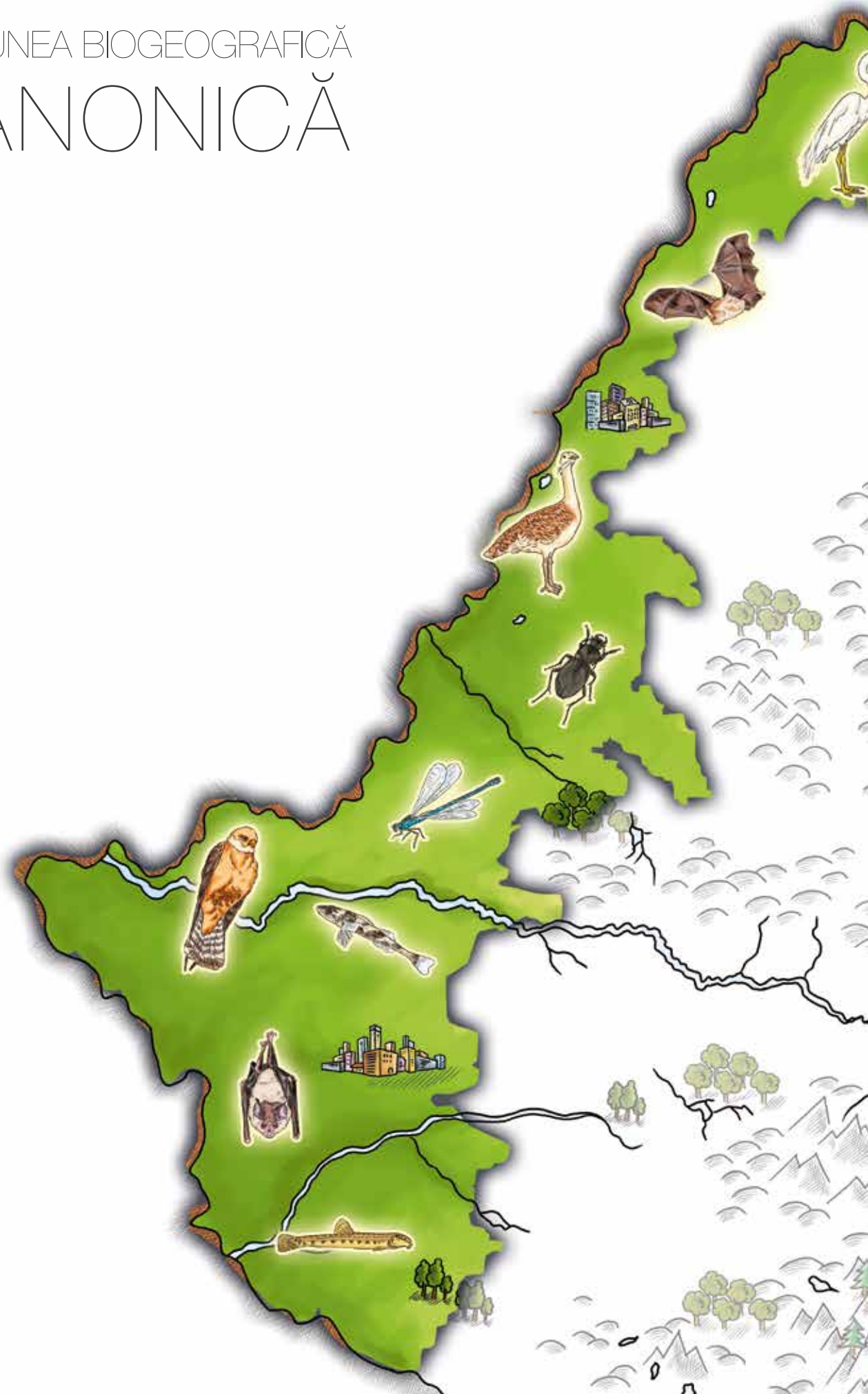
▶ Ponton de lemn în Parcul Natural Comana

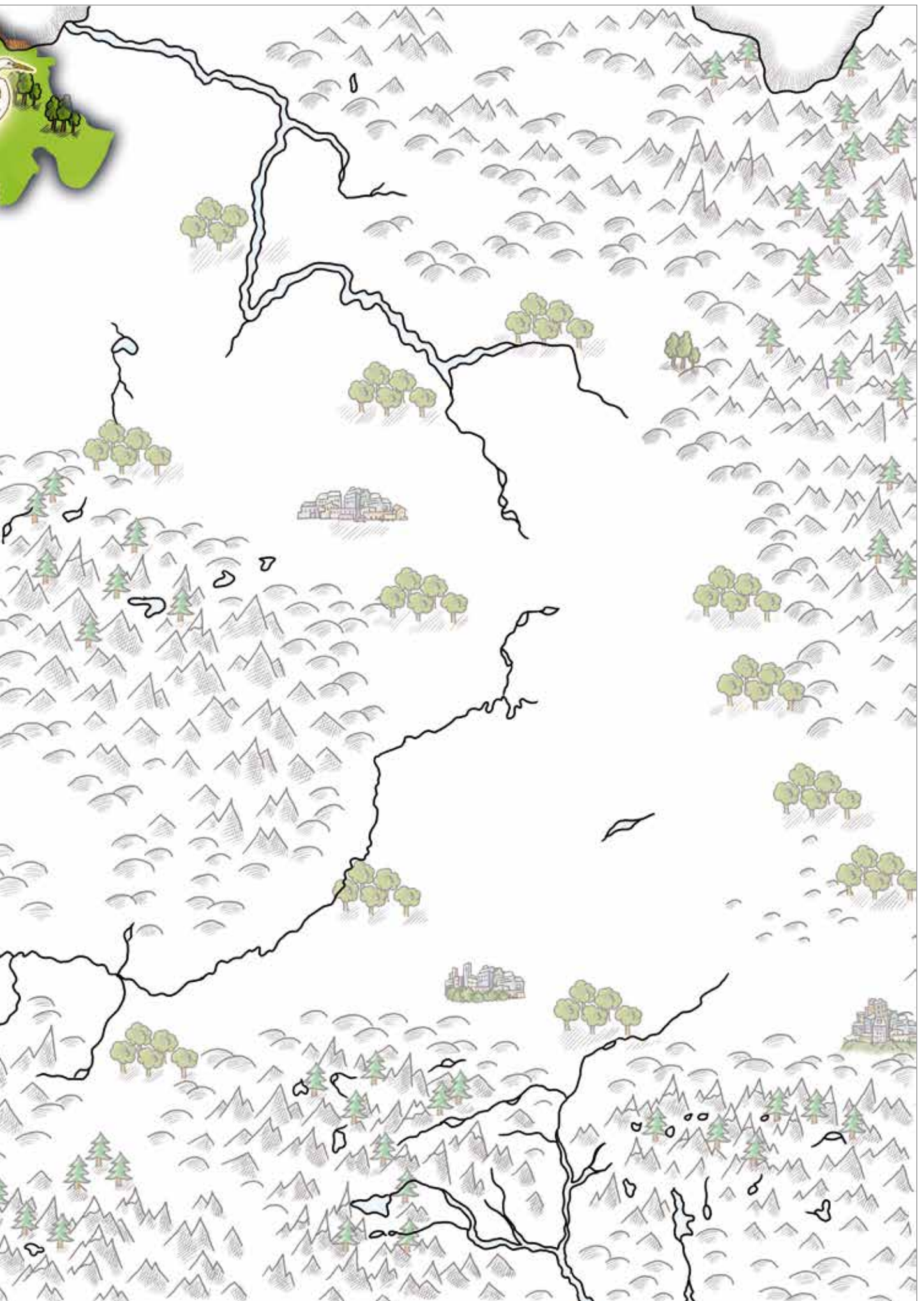
Moară de apă tradițională în Cheile Rudăriei, Caraș-Severin

REGIUNEA BIOGEOGRAFICĂ
PANONICĂ

REGIUNEA BIOGEOGRAFICĂ PANONICĂ

Regiunea Biogeografică Panonică se întinde în România pe o fâșie din partea de vest a țării, la granița cu Ungaria, fiind caracterizată de un peisaj de câmpie și de dealuri mici, având specii de plante și animale de stepă ca habitate, adaptate condițiilor de umiditate redusă și temperaturilor crescute pe timpul verii. Sunt specifice ierburile rezistente la uscăciune și animalele caracteristice stepei, precum popândăul sau dihorul de stepă.

Regiunea Biogeografică Panonică este dominată de un vast bazin aluvionar neted, traversat de la Nord la Sud de Dunăre și Tisa. Odinioară o străveche mare interioară, bazinul este încadrat aproape complet de dealuri joase și munți. În Nord și Est sunt situați Munții Carpați, la Vest, Alpii, iar la Sud, Alpii Dinarici. Regiunea Panonică include în întregime teritoriul Ungariei, precum și regiuni periferice din Slovacia, Cehia și România (dintre țările Uniunii Europene), iar în afara teritoriului Uniunii, regiuni din Serbia, Croația și Ucraina. În România, Regiunea Biogeografică Panonică acoperă 6% din teritoriul național.

Poziția ferită a regiunii, între munți, a avut un impact semnificativ asupra biodiversității. Clima a fost, de asemenea, influențată de acest aspect. Precipitațiile venind din vest sunt moderate de vânturile mai uscate și mai calde dinspre Marea Mediterană și de temperaturile mai reci, dinspre munții Carpați și Alpi, aflați în apropiere. Ca urmare a acestor condiții meteorologice complexe, Regiunea Panonică prezintă o structură vegetală de tip mozaic, în locul dispunerii zonale binecunoscute, observabile în alte regiuni biogeografice. Influențele climatice contradictorii explică și furtunile bruște, însoțite de descărcări electrice, care se formează deasupra câmpiilor în diferite momente ale anului.

Bazinul era acoperit odinioară de suprafețe vaste de păduri termofile dominate de stejari și păduri de stepă. În decursul secolelor, pădurile au fost tăiate treptat pentru a face loc pajiștilor destinate pășunatului extensiv, care se întind cât vezi cu ochii de la o margine la alta a câmpiilor netede. Această așa-numită „pustă” reprezintă nu numai unul dintre cele mai vechi habitate artificiale din Europa, întreținut timp de secole prin pășunat la scară restrânsă și prin cultura plantelor, ci și una dintre cele mai vaste suprafețe continue de pajiște rămase în Europa.

Dealurile, care înconjură câmpiile netede, adaugă elemente suplimentare la această biodiversitate complexă. Ele exercită o evidentă influență asupra răspândirii și

Zăvoaie pe malul
Mureșului inferior

migrației speciilor. În plus, dealurile adăpostesc încă întinderi importante de păduri și pajiști uscate, în care răspândirea speciilor este diferită de cea din câmpii.

În mod surprinzător, o altă trăsătură caracteristică definitorie a Regiunii Panonice este apa. Dealurile și munții înconjurători constituie o sursă importantă de apă pentru această regiune, mai degrabă aridă. Datorită râurilor care străbat regiunea, apa a pătruns într-o mare parte a terenului plat, formând mlaștini și lacuri puțin adânci și izolate.

Parcul Natural Cefa, din apropierea comunei Cefa (jud Bihor) constituie o zonă umedă cu importanță avifaunistică deosebită, prin asigurarea condițiilor de pasaj, de hrănire și de cuibărit pentru un foarte mare număr de păsări protejate pe plan european și mondial. Aceasta zonă umedă, cu importanță avifaunistică deosebită, se află pe culoarul de migrație Panono-Bulgar și se învecinează, pe frontieră, cu aria protejată Biharugra, parte componentă a Parcului Național Körös-Maros din Ungaria. Întreaga zonă constituie un loc de refugiu al avifaunei prin așezarea geografică favorabilă din punct de vedere climatic, prin izolarea relativă și nu în ultimul rând prin întinderea suprafețelor acvatice.

Pe măsură ce apele s-au retras și s-au scurs, au lăsat în urmă depozite uriașe de nisip, măr și loess bogat în săruri minerale. În timp, aceste particule fine au fost purtate pe distanțe mari de vânturile dominante dinspre Est, ducând la formarea unui mozaic complex de habitate variate, precum dunele de nisip continentale, stepele nisipoase, pajiștile pe loess și pădurile de arțar și stejar pe loess.

Influența puternică a activităților umane a făcut ca în această zonă elementele naturale să fie dispartate și limitate ca întindere. Acest lucru nu a scăzut însă din valoarea ecologică a zonelor rămase în stare naturală, cu un impact antropic redus, ceea ce a făcut ca în Regiunea Biogeografică Panonică să fie declarate 18 situri de importanță comunitară (SCI) și 11 arii de protecție specială avifaunistică (SPA).

▶ Pajiști panonice de loess, Belfia, Bihor

▶ Pajiște sărăturată panonică, Parcul Natural Cefa

Comunități de lizieră cu ierburi înalte higrofile, Parcul Natural Cefa

Rezervația Naturală Mlaștinile Murani

Rezervația Naturală Defileul
Crișului Negru la Borz

Pădurea Macedonia pe malul
Timișului Mort

Rezervația Naturală
ornitologică Mlaștina
Satchinez, Balta Gelu

▶ Lunca Mureșului

Rezervația Naturală
ornitologică Mlaștina
Satchinez

HABITATE

► Pădurea Rovina-Ineu
Pădurea Rădvani, Parcul
Natural Cefa

În trecut, cea mai mare parte a Regiunii Panonice era acoperită cu păduri vaste de sălcii și plop și cu alte păduri riverane care dominau luncile, în timp ce zonele de deal, mai uscate, erau acoperite de păduri de stejar-carpen și stejar termofil. În prezent, doar o mică parte din suprafața regiunii mai este împădurită. Pădurile rămase sunt localizate mai ales pe dealurile joase și pe pantele munților înconjurători. Dorind să descopăr într-un mod aparte această regiune biogeografică, mi-am propus o călătorie călare de-a lungul acestui ținut aflat în vestul țării noastre.

Pornim călătoria noastră din nordul regiunii, unde parcurgem situl Natura 2000 Câmpia Careiului, caracterizat de prezența stepelor panonice nisipoase, habitate endemice ale Regiunii Panonice. Nisipul, purtat în derivă, deasupra peisajului plat, în direcția vânturilor dominante, s-a acumulat, în cele din urmă, pentru a forma dune continentale înalte ce ating uneori 30 - 40 m. Strunind calul să urce pantele nisipoase, greu accesibile, ale dunelor, ajungem în vârful acestora de unde privim, uimiți, zona mlăștinoasă ce ocupă, între dune, o suprafață întinsă.

Este un ținut contrastant, marcat și de influențele climatice care separă zonele umede de cele semiaride, Regiunea Panonică aflându-se la convergența a două zone importante de vegetație – pădurile de foioase și silvostepa. Ne este ușor, din șaua calului, să observăm că vegetația din această regiune este deosebit de bogată în păduri panonice tipice, alcătuite din carpen, gorun sau stejar pufos. Datorită frunzișului relativ deschis și a ritmului lent de creștere al acestor arbori, solul forestier prezintă specii mult mai diverse decât cel din pădurile cu frunziș mai închis. Acest fapt permite creșterea unei mari varietăți de plante cu flori, care atrag un număr mare de insecte și, în cele din urmă, și o mare varietate de păsări.

Parcurgem, în galopul calului, habitate de stepe panonice împădurite, tipice acestei regiuni, și observăm tufărișurile de pe dunele de nisip continentale, cu ienuperii și plopii lor albi izolați. Acestea reprezintă o zonă de tranziție majoră între suprafețele împădurite și pajiștile stepice. Câmpia netedă ce ni se deschide în față este un loc numai bun să dăm pinteni calului și să ne lăsăm purtați în ritmul alert al copitelor lui. Aici, precipitațiile sunt prea reduse pentru a asigura creșterea suprafețelor împădurite, ceea ce face ca întinderi vaste să fie acoperite de pajiști stepice.

Traversăm câmpurile cu un nivel foarte ridicat de salinitate a solului, în această regiune fiind prezente mai multe tipuri de habitat cu toleranță la sare. Am ajuns, în cursa noastră ecvestră, în situl Natura 2000 Câmpia Ierului, care cuprinde de la pajiști și mlăștini sărăturate panonice și ponto-sarmatice, cu plantele lor ierboase, caracteristice ce formează smocuri, până la pajiștile de stepă panonice pe loess, mai compacte, bogate în specii, unde apare și foarte rara plantă târtan (*Crambe tataria*). Aici vom avea ocazia să ne adăpostim de căldura verii în pădurile balcano-panonice de cer și gorun, un habitat destul de rar întâlnit în țara noastră.

Urcăm din nou în șaua calului și pornim mai departe, pentru a vizita situl Diosig, caracterizat de un habitat umed impresionant, cu păduri aluviale cu anin negru și frasin, important pentru specii de herpetofaună, printre care broasca țestoasă de apă sau tritonul cu creastă. Acest sit se află la granița cu Ungaria, având continuitate pe cealaltă parte a graniței.

Facem un zig-zag între granița de vest a țării și orașul Oradea, în sudul căruia vom vizita un loc aparte, lacul Peșea. Acest sit este caracterizat de habitatul cu ape termale din Transilvania, acoperite de lotus (drețe). Acesta este singurul ecosistem termal natural

din România. Nufărul termal reprezintă unicul caz în care o specie de plantă tropicală trăiește spontan într-o climă temperată.

Nu vrem să ocolim cadrul natural foarte variat din câmpia joasă a Crișurilor, ce cuprinde un mozaic de ecosisteme de o deosebită valoare din punct de vedere al conservării biodiversității. Destinația noastră sunt zonele umede de la Cefa. Situl Cefa se caracterizează printr-o diversitate mare a habitatelor și disponerea lor în mozaic, dar și prin gradul ridicat de integritate ecologică al acestora. Astfel, într-o arie restrânsă putem întâlni habitate variate, ca: arii înmlăștinite, iazuri piscicole (heleșteie), canale de diferite dimensiuni, șanțuri, bălți (temporare și permanente), cu adâncimi și moduri variate de curgere a apei, cu sau fără vegetație acvatică (submersă, natantă, emersă și vegetație palustră), trupuri de pădure, sărături, terenuri cultivate, pășuni și fânețe umede. Mozaicul acesta de habitate apropiate adăpostește un spectru larg de specii, de la pești ca zvârluga și țiparul, mamifere rare, ca vidra sau liliacul de iaz și până la o listă întregă de păsări care cuibăresc sau doar trec în pasaj prin această zonă.

O altă zonă umedă pe care o vom vizita în Regiunea Panonică, importantă atât pentru păsări cât și datorită habitatelor protejate la nivel european pe care le adăpostește, este Lunca Mureșului Inferior. Situl este format din cursul râului Mureș, cu lunca aferentă, păduri, culturi agricole și pășuni. Râul Mureș prezintă fenomene de meandrare, cu frecvente zone inundabile și insule acoperite cu pădure. Pădurea este caducifoliată (stejarul și frasinul fiind principalele specii). În anul 2006, zona a fost desemnată pentru includerea în Lista Ramsar a Zonelor Umede de Importanță Internațională.

Călătoria noastră ne poartă mai departe în situl Natura 2000 Mlaștina Satchinez, unde habitatele de mlaștini permanente alternează cu suprafețe ocupate de stuf, bălți, fânețe și pâlcuri de sălcii. Acest sit adăpostește animale iubitoare de apă ca vidra, buhaiul cu burtă roșie sau tritonul cu creastă. Drumul nostru călare se încheie la sud de orașul Timișoara, în situl Natura 2000 Lunca Timișului, unde ne vom bucura de răcoarea zăvoaielor de salcie și plop alb. Tot aici vom întâlni un relict de pădure caducifoliată (stejar, carpen) în amestec cu sălcii, situat în zona inundabilă a Luncii Timișului.

◀ Lacul Pețea, lac natural alimentat de izvoare termale, Rezervația Naturală Pârâul Pețea

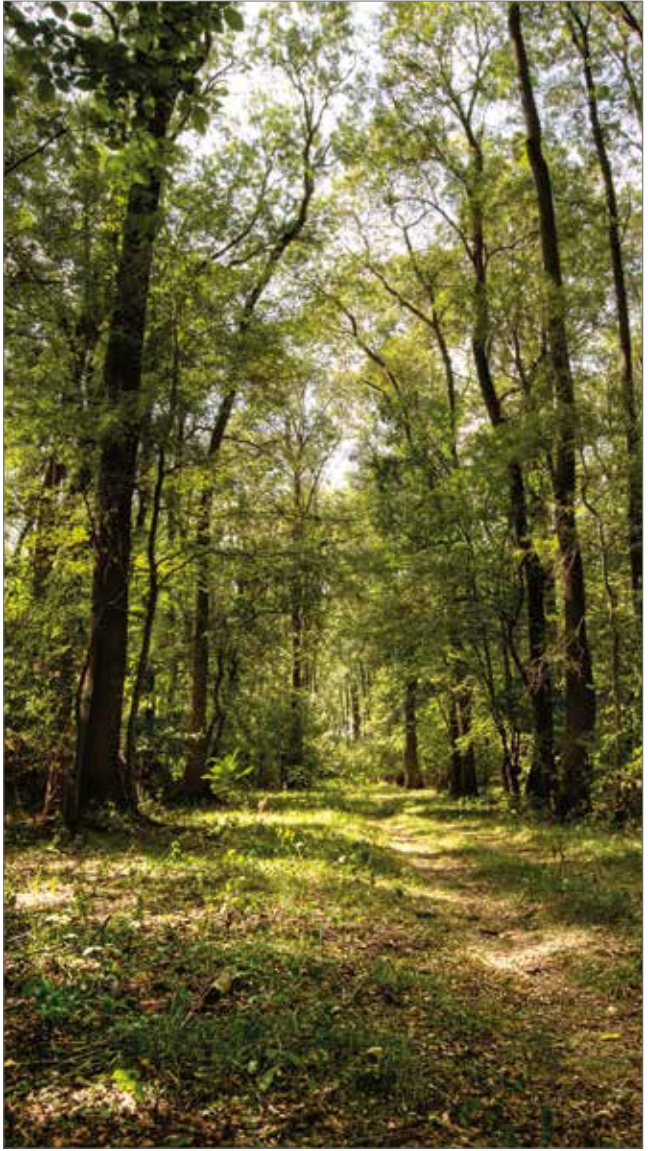
▶ Păduri ripariene la Chevereș, Lunca Timișului

Pădure ripariană mixtă, Lunca Mureșului inferior

Drețe (nufăr termal), specie de nufăr endemică pentru zona Băile 1 Mai, declarat monument al naturii

Rezervația Naturală Dunele de nisip Foieni, Câmpia Careiului

Dune cu iarbă mediteraneană (iarbă de argint) și iarba câmpului

Pajiști și mlaștini sărăturate panonice și ponto-sarmatice

Pădurea Foieni, rezervație forestieră, Câmpia Careiului

Vegetație forestieră panonică cu stejar pufoș

Zăvoaie cu sălcii și plopi albi

Pajiști panonice pe loess

SPECII

Datorită habitatelor variate și contrastante, Regiunea Panonică prezintă o diversitate mare de specii, unele endemice. Deși acoperă doar 3% din teritoriul Uniunii Europene, Regiunea Panonică adăpostește peste 100 de specii de animale și 40 de specii de plante incluse în Directiva Habitate. Numărul mare reflectă nu numai nivelul ridicat al biodiversității din această regiune mică, ci și fragilitatea și răspândirea limitată a unora dintre specii, în special a celor endemice. Acestea includ plante endemice ca brândușa (*Colchicum arenarium*), garofița (*Dianthus diutinus*) sau dedițeii (*Pulsatilla pratensis* spp. *hungarica*).

Dintre mamifere, lilieci sunt relativ bine reprezentați în Regiunea Panonică. Puținele specii care trăiesc în această zonă caută peșterile și pădurile naturale, caracteristice acestei regiuni. Dintre speciile rar întâlnite pe teritoriul României, liliacul de iaz, specie critic periclitată, apare sporadic, de-a lungul unor râuri cum ar fi Crișul Negru.

Dintre speciile caracteristice Regiunii Stepice regăsim în Regiunea Panonică popândăul și dihorul de stepă. Vidra, specie iubitoare de apă, apare în partea de vest a țării, de-a lungul Mureșului și al Crișului Repede. Dintre reprezentantele reptilelor protejate la nivel european, țestoasa de apă este întâlnită în zone precum Mlaștina Satchinez sau Lunca Mureșului Inferior. Aceleași zone oferă condiții ideale pentru tritonul cu creastă, specie periclitată, bine reprezentată aici. Buhaiul de baltă cu burta roșie este răspândit în mai bine de jumătate din suprafața acoperită de Regiunea Panonică, de-a lungul luncilor principalelor râuri din partea de vest a țării.

Din cele 24 de specii de pești care apar în Directiva Habitate ca viețuind în Regiunea Panonică, în țara noastră sunt prezente numai 15. Printre acestea, specii periclităte ca țigănușul și chișcarul apar doar în câteva zone din vestul țării.

Regiunea este bogată în nevertebrate, 67 specii fiind incluse în Directiva Habitate, dar pe teritoriul României sunt prezente doar 5. Multe dintre ele populează pădurile care mai acoperă suprafețe întinse ale dealurilor joase sau care apar în zonele de câmpie, cum ar fi rădașca, croitorul marmorat sau croitorul mare al stejarului. Mlaștina Satchinez este unul dintre puținele locuri din țara noastră unde mai poate fi întâlnit carabul (*Carabus hungaricus*), specie considerată a fi vulnerabilă la nivel european.

Pădurile de luncă și cele mlăștinoase, lizierele pădurilor sau pajiștile umede oferă condiții ideale pentru câteva specii rare de fluturi, printre care fluturele roșu de mlaștină (*Lycaena dispar*). Dintre speciile de fluturi de noapte periclităte, *Dioszeghyana schmidtii* apare doar în Lunca Timișului și Rovina-Neu. Frumoasa libelulă ornată (Țărăncuță) este întâlnită numai în câteva zone restrânse din România, printre care și lunca Mureșului Inferior sau Lunca Inferioară a Crișului Repede.

Liliecii în situl Belfia

- ▶ Zvârlugă
- ▶ Țigănuș
- ▶ Dunariță
- ▶ Răspăr
- ▶ Pietrar

- ◀ Pălămidă
- Stânjeneț (Iris)
- Deditei
- Pălămidă
- ▶ Carab
- Fluturaș cu puncte negre
- Tărăncuță

PĂSĂRI

Regiunea Panonică are o importanță deosebită și pentru păsări, oferind adăpost pentru aproximativ 70 de specii menționate în Anexa I a Directivei Păsări. În fiecare an, sute de mii de găște, rațe și alte limicole invadează zonele umede puțin adânci. Printre acestea se numără specii rare cum sunt gărlița mică, rața roșie sau lopătarul.

Zonele de șes cu mlaștini, stufăriș întins și câmpuri umede oferă loc de cuibărit pentru multe specii de baltă. Aici este unul dintre foarte puținele locuri de cuibărit, în afara Dobrogei, pentru țigănuș și cormoranul mic. Zona reprezintă un loc de reproducere și pentru chirighița cu obraji albi, buhaiul de baltă, stârcul galben, egreta mică sau piciorongul. În pâlcurile de copaci găsim efective de vânturel de seară, iar pe pajiști cuibărește cristelul de câmp.

Din cauza restrângerii zonelor umede din lunca inundabilă a Mureșului, unele terenuri agricole joacă un rol important pentru hrănirea răpitoarelor, berzelor și stârcilor. În situl Natura 2000 Lunca Mureșului Inferior cuibăresc trei specii de răpitoare de un interes deosebit pentru România: șoimul dunărean, gaia neagră și codalbul. În vecinătatea pădurii mixte se află câmpuri inundabile, de o valoare mare pentru păsările cuibăritoare din zonă, dar și pentru cele aflate în pasaj. Barza neagră apare regulat în pasajul de toamnă, în număr mare.

Pentru unele specii periclitare la nivelul Uniunii Europene, ca de exemplu șoimul dunărean, Regiunea Panonică reprezintă un important loc de hrănire și cuibărit. Păsările de pradă se hrănesc adesea cu rozătoarele mici, precum popândăul și șoarecele de câmp, care populează câmpiile stepice nisipoase, pajiștile și tufărișurile.

Vânturelul de seară este o specie caracteristică zonelor de stepă și silvostepă. În prezent, principala populație reproducătoare de pe teritoriul Uniunii Europene se află în Regiunea Panonică, fiind estimată la aproximativ 2.000 de perechi. Populația vânturelului de seară din România este în descreștere permanentă, ca de altfel în întregul său areal de răspândire; din acest motiv, începând cu anul 2006 se desfășoară un amplu program de conservare (LIFE), cu sprijinul Uniunii Europene și coordonat de Parcul Național Körös-Maros, din Ungaria, obiectivul principal fiind creșterea populației comune din Ungaria și din vestul României și stabilizarea acesteia pe termen lung.

Un caz aparte îl reprezintă dropia, o specie deosebită, care a populat în trecut teritorii întinse din vestul României. Deși este considerată astăzi dispărută de pe teritoriul țării noastre, dropia ajunge, uneori, din Ungaria, în zone din Câmpia de Vest, pentru a se hrăni. Din păcate, pasărea nu găsește deocamdată condiții optime de cuibărit pe teritoriul țării noastre, dar poate fi observată, relativ ușor, în zonele agricole specifice Regiunii Panonice de pe teritoriul Ungariei.

▶ Vânturel de seară

Pui de dumbrăveancă

Dropie

Cuib de vânturel de seară în colonia din situl Hunedoara Timișană, a doua ca mărime din Bazinul Carpatic

◀ Cuiburi de cormorani în
Pădurea Rădvani,
Parcul Natural Cefa

▶ Stârc mic

Cormoran mic

Lopătari în situl
Mlaștina Satchinez

ELEMENTE DE TRADIȚIE

Timp de mii de ani, Regiunea Panonică a fost foarte mult influențată de oameni. În prezent, mai mult de 60% din terenuri sunt transformate în suprafețe arabile. Inițial, pășunatul și agricultura erau practicate pe teritorii vaste din pustă, într-un mod relativ sustenabil.

Agricultorii au supraviețuit în aceste condiții aspre, datorită creșterii turmelor mari de vite pe câmpiile extrem de netede. Ciobanii își deplasau animalele pe distanțe mari, pentru a evita luncile întinse, formate prin revărsarea râurilor, în timpul primăverii și al iernii, și pentru a căuta prețioasele ochiuri de apă, în timpul verilor calde și uscate. În zilele noastre, prezența ocazională a unei cumpene de lemn este tot ceea ce a mai rămas din această tradiție milenară.

Cultivarea terenurilor arabile era, de asemenea, răspândită. Terenurile, bogate în loess, ofereau condiții ideale pentru cultivarea cerealelor, dar erau puține la număr. În consecință, pentru a satisface cererea tot mai mare de terenuri arabile, în secolul al XIX-lea s-au inițiat proiecte de asanare masivă a terenurilor și de regularizare a râurilor, în scopul drenării zonelor umede și al combaterii inundațiilor.

Potențialul geotermal al Regiunii Panonice a fost pus în valoare din cele mai vechi timpuri, prin practicarea turismului balnear. Cunoscută încă din antichitate, izvoarele cu apă termală din apropierea Oradei sunt și astăzi apreciate de numeroși turiști. Aceștia beneficiază de prezența nămolurilor sapropelice și a apelor termale oligometalice, bicarbonatate, calcice, sodice, cu temperaturi de 43 - 49°C. Zonele carstice, specifice nord-estului Regiunii Panonice, sunt, de asemenea, căutate de turiștii din țară și străinătate, pentru spectaculozitatea fenomenelor geologice prezente aici. Zonele umede, formate de-a lungul principalelor râuri din această zonă a țării, sunt, de asemenea, binecunoscute, ele fiind străbătute de iubitorii de natură, mai ales pentru observarea păsărilor.

▶ Viță de vie în
Câmpia Careiului.

Cai în Belfia, Bihor

▶ Pivnițe tradiționale de
depozitare a vinului din
regiunea viticolă Secuieni

Casă veche recondiționată la
Balta Olosig, Săcuieni

Pășunat în Lunca Timișului

Adunatul fânului în
Diosig, Bihor

NATURA 2000

PĂSĂRI

Peisajul mozaicat al României, cu forme de relief din cele mai diverse, cu o mare bogăție de habitate, cu condiții climatice foarte variate, de la nord la sud și de la est la vest, ceea ce determină prezența celor cinci regiuni biogeografice, se reflectă și în abundența și diversitatea speciilor de păsări întâlnite. Poziția geografică a țării reprezintă, de asemenea, un factor important pentru avifaună, România fiind străbătută de unele dintre cele mai importante culoare de migrație a păsărilor, atât din Europa, cât și din lume. Păsările traversează mii sau chiar zeci de mii de kilometri anual, între locurile de cuibărit din Europa sau Asia și cele de iernare din Africa, urmărind anumite culoare de migrație. Cel mai important culoar din România este *Via pontica*, acesta traversând de la nord la sud Dobrogea și Delta Dunării. Anual, sute de mii de păsări urmăresc aceasta cale de migrație către sau dinspre sud. Marile râuri care străbat țara de la nord la sud reprezintă, de asemenea, importante zone de tranzit pentru păsările aflate în migrație.

◀ Călifari albi

Colonie de pescăruși cu cap negru, chire și ciocântors

▶ Pelicani

Atracția păsărilor pentru zonele umede este determinată, pe de o parte, de poziția geografică (Lunca și Delta Dunării sunt importante culoare de migrație), iar, pe de altă parte, de asigurarea condițiilor vitale de hrănire, reproducere, odihnă și adăpost.

Pentru multe păsări resursele de hrană, precum și locurile de adăpost și cuibărire sunt furnizate de habitatele acvatice (lacuri, bălți, canale) și semiacvatice (stufărișuri compacte cu sau fără pâlcuri de sălcii, terenuri mlaștinoase, plaje nisipoase sau măloase, pajiști umede, păduri de luncă) specifice zonelor umede și, în mai mică măsură, de habitatele terestre învecinate. Zone umede precum Delta Dunării, Complexul lagunar Razim-Sinoe sau lunca Dunării sunt adevărate sanctuare atât pentru păsările cuibăritoare, cât și pentru cele migratoare, care poposesc aici în pasaj. Acestea nu sunt singurele zone din țara noastră importante pentru protecția păsărilor care depind de zonele umede. Râurile, lacurile naturale sau artificiale, bălțile sau mlaștinile de pe întreg cuprinsul țării găzduiesc efective importante ale unor specii de păsări protejate, printre care specii menționate în anexa 1 a Directivei Păsări, păsări migratoare listate în anexele Convenției asupra speciilor migratoare (Bonn) sau chiar specii periclitate la nivel global. Datorită importanței acestor zone, unele dintre ele au fost declarate arii naturale protejate de interes european (situri Natura 2000 pentru protecția păsărilor – SPA).

Nu doar zonele umede oferă condiții ideale de viață păsărilor. Acolo unde structura peisajului este mozaicată, marcată de prezența redusă a arăturilor și abundența terenurilor seminaturale (pajiști și fânețe extensive), au fost identificate multe specii de păsări rare, amenințate cu dispariția în alte zone ale Europei. Astfel de suprafețe, ce oferă condiții ideale pentru multe specii de păsări protejate care depind de ariile agricole, au fost de asemenea declarate situri Natura 2000. Centrul Transilvaniei abundă în astfel de situri, activitățile agricole tradiționale îmbinându-se armonios cu cele de protecție a păsărilor.

Valoarea pădurilor noastre este dată atât de habitatele pe care le adăpostesc, cât și de fauna bogată care trăiește aici. În compoziția pădurilor de foioase intră fagul, stejarul sau gorunul – ca specii principale – dar și frasinul, carpenul, ca specii de amestec. Aici trăiesc păsări care depind de habitatele de pădure pentru hrănire sau cuibărit. Unele păsări reprezintă indicatori ai stării de sănătate și chiar ai calității habitatelor din pădurile unde trăiesc. Spre exemplu, prezența unor specii de ciocănitori, care depind de prezența arborilor bătrâni pentru a se hrăni, denotă varietatea și calitatea acelor habitate forestiere. Avifauna pădurilor constituie o valoare națională și europeană, motiv pentru care și pentru aceste specii au fost declarate situri Natura 2000.

◀ Stârc roșu

Buhai de baltă

Pui de stârc la cuib în colonia
din Padurea Rădvani

Stârc pitic

Stârc galben

▶ Stârc de noapte

Zona montană, cu varietatea ei de biotopuri, de la cele de pădure la pașiștile alpine, este la rândul ei deosebit de importantă din punct de vedere ornitologic. Pădurile întinse de molid sau de amestec sunt locul ideal de viață pentru multe păsări. În zonele stâncoase cuibăresc câteva specii de răpitoare rare, printre care acvila de munte, șoimul călător sau bufnița. Pașiștile din păduri oferă loc de vânătoare pentru răpitoarele de noapte. Chiar dacă par neprimitoare, pașiștile alpine oferă locul ideal de viață pentru specii care s-au adaptat condițiilor aspre de la altitudini mari. Aproape în totalitate zona montană a Carpaților a fost inclusă în Rețeaua Natura 2000 pentru protecția habitatelor alpine și a speciilor de păsări amenințate la nivelul Uniunii Europene.

SPECII DE PĂSĂRI CARACTERISTICE ZONELOR UMEDE

Dintre speciile de păsări de interes comunitar din România, cele dependente de zonele umede dețin cea mai mare pondere. Numărul speciilor și varietatea lor este impresionantă: de la păsări înotătoare la specii care doar trăiesc în apropierea zonelor umede, de la păsări de dimensiuni mici la cele mari, de la limicole la răpitoare. Pentru majoritatea speciilor de păsări acvatice de interes comunitar din țara noastră este interzisă vânătoarea și capturarea.

Stârcul galben (*Ardeola ralloides*) este un mare iubitor de zone umede și îl întâlnim des în zonele cu bălți și mlaștini, în special în Delta Dunării. Este o pasăre plăcută la înfățișare, penajul său având frumoase nuanțe de cafeniu-gălbui, ce i-au dat și numele. În zbor avem impresia că este alb complet, datorită coloraturii deschise a aripilor. În prezent, stârcul galben este o specie protejată prin lege. Alte specii de interes comunitar din această familie sunt stârcul de noapte, stârcul pitic și stârcul roșu. Stârcii sunt păsări migratoare, care cuibăresc pe lângă lacuri, râuri și mlaștini, în zone cu stufărișuri întinse sau în pălcurile de copaci de pe lângă bălți.

Datorită glasului său inconfundabil, care poate fi auzit de la un kilometru distanță, buhaiul de baltă poate fi recunoscut foarte ușor. Trăiește solitar, foarte bine ascuns în stufărișul lacurilor și bălților mai mari. În caz de pericol, buhaiul de baltă întinde gâtul, corpul, capul și ciocul în linie dreaptă, puțin oblic în sus, astfel încât prin penajul său cafeniu, cu nuanțe galbene și ruginii, pătat cu cafeniu și negru, se aseamănă cu un mănunchi de stuf uscat sau cu un țărui ascuțit. Buhaiul de baltă se hrănește cu insecte și animale acvatice: pești, broaște și moluște. În perioada împerecherii, atât femela cât și masculul emit sunete caracteristice. În țara noastră, locul lor preferat este Delta Dunării, unde vin primăvara și pleacă toamna, spre Africa Centrală și Asia de sud-vest, la iernat. Dacă iernile sunt blânde, poate ierna și în țara noastră.

Egreta mică este o pasăre elegantă, îmbrăcată într-o mantie de un alb pur, în contrast cu picioarele și ciocul negru. Pe cap, pasărea poartă o pereche de pene fine, ce pleacă din zona cefei (numite egrete). Aceste pene, împreună cu altele străvezii de pe piept și spate, apar doar în perioada de reproducere, fiind prezente la ambele sexe. În România, specia este protejată de lege, fiind o pasăre relativ rară. În trecut, egretele erau intens vâdate pentru penele lor frumoase, folosite la decorarea pălăriilor. De când vânătoarea lor a fost interzisă, populația de egrete din Delta Dunării este în creștere. Atât egreta mică, cât și egreta mare au fost declarate monumente ale naturii de către Academia Română.

Dacă străbați în miez de iarnă Delta Dunării, îți va fi greu să observi o pasăre al cărei penaj se deosebește cu greu de cel al peisajul alb înconjurător. Este lebăda de iarnă (*Cygnus cygnus*), o pasăre foarte sfioasă și retrasă, ocrotită prin lege. Dimensiunile ei sunt apropiate de ale lebedei de vară, iar penajul este complet alb. Ciocul este însă galben, cu vârful negru, fără protuberanța bazală neagră, caracteristică lebedei de vară. Poziția gâtului este verticală și nu în formă de S, poziție caracteristică suratei ei de vară. Specia cuibărește în extremitatea nordică a Europei, în tundra Siberiei, pe lacuri și în mlaștini și iernează mai ales în Delta Dunării și în complexul lagunar Razim-Sinoe. Odată cu sosirea primăverii pleacă spre locurile nordice de cuibărit. O prezență elegantă, dar destul de rară pe lacurile din țara noastră este lebăda mică (*Cygnus columbianus*).

Alți oaspeți de iarnă, făcând parte din familia găștelor, sunt delicatesele gărlite mici (*Anser erythropus*) și găștele cu gât roșu (*Branta ruficollis*). Gârlita mică este una dintre speciile critic periclitare din Palearticul de Vest. Populația globală a gărlitei mici a suferit un declin accentuat în decursul secolului XX, specia fiind pe cale de dispariție. Acesta este motivul pentru care pasărea a fost declarată specie prioritară Natura 2000.

O prezență la fel de rară este și gășca cu gât roșu. Această micuță găscă are penajul cu cel mai frumos colorit întâlnit în rândul speciilor din familia ei. Obrajii, gâtul și partea anterioară a pieptului sunt cărămiziu-aprins, în rest penajul fiind întunecat și tivit cu dungi sinuoase, albe. Principala zonă din țara noastră folosită pentru iernat de gășca cu gât roșu este Dobrogea.

Călifarul roșu (*Tadorna ferruginea*) este o specie înrudită cu găștele și rațele. Ambele sexe au penajul cărămiziu, masculul fiind mai aprins colorat și având un inel negru de pene în jurul gâtului. Este întâlnit mai ales în partea estică a Dobrogei, în regiunea lacurilor litorale. Spre deosebire de alte păsări, cuibărește în vizuini, în crăpături de stâncă, în galerii părăsite de rozătoarele de stepă, în cuiburi părăsite de anumite păsări răpitoare sau în scorburii. Toamna migrează spre nord-vestul Africii și în Delta Nilului. Datorită rarității sale, această specie a fost declarată monument al naturii, fiind pusă sub protecția legii.

Puțin mai mică decât rața moțată, cu care se aseamănă, rața roșie (*Aythya nyroca*) poate fi întâlnită în Delta Dunării, Insula Mică a Brăilei și în arealele umede din interiorul țării (lacuri, iazuri mai întinse, rezervoare lacustre), unde există suprafețe întinse de stuf. România deține cea mai mare populație clocitoare din Europa, respectiv cca. 5.500-6500 de perechi. Fiind o specie amenințată pe scară globală rața roșie este protejată la nivel european, fiind declarată specie prioritară Natura 2000.

Rața cu cap alb (*Oxyura leucocephala*) poate fi ușor asemuită cu pinguinii, atât datorită penajului în care albul și negrul alternează într-un desen geometric bine distribuit pe întregul corp, cât și datorită mersului greoi pe uscat, cauzat de picioarele mari, dispuse posterior. Specia este amenințată de vânătoare și de restrângerea habitatului, ceea ce a făcut ca, la nivel național, să fie declarată monument al naturii, iar la nivel european, specie prioritară Natura 2000.

Cormoranul și-a căpătat renumele de foarte bun pescar, putând fi întâlnit atât în Delta Dunării, cât și pe lacurile și râurile bogate în pește din interiorul țării. Petrece mult timp scufundat în apă, în vederea căutării hranei, uneori mai mult de un minut, după care se refugiază pe diferite suporturi, cu aripile largi deschise, pentru a-și usca penajul.

- ▶ Egreț mică
- Lebădă
- Cuib de lebădă în Delta Dunării
- Lopătari
- Gârlita mică
- Călifar roșu
- Rața roșie

Cuibărește pe lângă lacuri și râuri, în copaci, în zone cu stufărișuri întinse, de multe ori împreună cu stârcii și egretele, cu care formează colonii mixte. Cormoranul mic este mult mai rar întâlnit decât surata sa mai mare, fiind declarat specie Natura 2000. Populațiile europene ating 28.000 - 29.000 de perechi cuibăritoare, două treimi dintre acestea fiind prezente în România și Azerbaidjan.

Pelicanii au devenit un simbol al Deltei Dunării, aici găsindu-se cea mai mare populație de pelican comun din Europa. Ei mai pot fi întâlniți, în număr mai mic însă, pe țărmul Mării Negre, precum și pe lacurile cu apă dulce, bogate în pește, din interiorul țării. Sunt păsări migratoare, ce cuibăresc și trăiesc în colonii. Sunt ușor de recunoscut după sacul gutural – instrumentul de pescuit al pelicanilor – de culoare gălbuie. Spre deosebire de pelicanul comun, pelicanul creț este mai mare, iar sacul său gutural este de culoare roșie. În prezent, pelicanii sunt specii strict protejate în toată Europa. În România, începând din 1955, pelicanii au fost declarați monumente ale naturii de către Comisia Monumentelor Naturii din cadrul Academiei Române. Coloniile sunt de asemenea protejate, pătrunderea în interiorul acestora fiind strict interzisă. Datorită protecției, astăzi pe teritoriul Deltei Dunării cuibăresc 3.500 - 4.000 de perechi de pelicani comuni și 400 - 550 de perechi de pelicani creți.

Țigănușul, sau ibisul, cum mai este cunoscut, reprezintă una din atracțiile Deltei Dunării, cu ciocul său curbat și penele maronii, cu reflexii metalice-verzui. Trăiește la marginea lacurilor și a canalelor mlăștinoase, mănâncă mai ales lipitori, insecte și viermi, pe care îi găsește în mla, cu ajutorul ciocului relativ lung. Lopătarul, în schimb (specie declarată monument al naturii), cu penajul său alb, asemănător egretelor, se deosebește prin ciocul său lung și lat, cu ajutorul căruia poate să cearnă peștii și insectele din apă. Aceste specii pot fi întâlnite atât în Delta Dunării, cât și pe lacurile, bălțile, râurile și zonele mlăștinoase din interiorul țării. Cuibăresc în colonii, în zone cu stufărișuri întinse sau în tufișuri și copaci.

Alte apariții deosebite în Delta Dunării, pe țărmul mării și în apropierea lacurilor litorale sunt ciocintorsul și piciorongul, cel din urmă fiind specie declarată monument al naturii. Piciorongul este o pasăre adaptată excelent la biotopul ei specific, pășind cu grație cu picioarele sale foarte lungi, de culoare roșie, pe suprafețele de ape invadate de plante acvatice unde prinde nevertebrate mici, moluște, viermi, insecte, crustacee, folosind ciocul său lung. Penajul său este alb, cu aripile și spatele de culoare neagră, cu reflexe violete și verzui.

Ciocintorsul este o pasăre mai rară, ce necesită măsuri de conservare speciale. Este asemănător la înfățișare cu piciorongul, însă cu mai puțin negru în penaj. Specific acestei păsări este ciocul foarte fin și subțire, curbat în sus, de culoare neagră. Picioarele sunt lungi, de culoare gri-albăstrui. Pentru a se hrăni, ține ciocul subțire sub suprafața apei și prin mișcări continue reușește să localizeze mici nevertebrate pe care le consumă.

O pasăre deosebit de frumoasă, dar rară, atât în Delta Dunării, cât și pe lacurile, bălțile, râurile și zonele mlăștinoase din interiorul țării, este pescărașul albastru. Este o pasăre de dimensiuni mici, viu colorată, foarte ușor de reperat datorită penelor sale portocalii și albastre. Zboară rapid, la mică înălțime deasupra apei, dar stă și cățărâtă pe ramurile care se întind deasupra râurilor sau lacurilor, în așteptarea unui pește pe care să îl prindă. Se reproduce cu succes și poate crește până la trei rânduri de pui pe an, însă este o specie în pericol de dispariție, din cauza asanării mlăștinilor și din cauza sensibilității lor la iernile aspre.

- ◀ Lopătar
- ▶ Ciocintors
- Cormoran mic
- Pui de pelican
- Țigănuș
- Rajă cu cap alb
- Piciorong

- ◀ Cresteț cenușiu
- Ploier auriu
- Fluierar de mlaștină
- Pescăraș albastru
- Corcodel de iarnă
- Cuib de corcodel de iarnă
- ▶ Cufundar mic

Un oaspete al anotimpului alb este corcodelul de iarnă, care se stabilește pe cursurile de apă care nu îngheață. Vine la noi din locurile sale de reproducere din nordul Europei și din Siberia. Iarna, penajul său este brun-albicios, foarte asemănător cu cel al corcodelului cu gât negru, de care se deosebește prin coloritul foarte deschis al laturilor corpului și al părții anterioare a gâtului, precum și prin ciocul mai gros și drept. Modul de viață este asemănător cu al celorlalte specii de corcodel, hrănindu-se în special cu insecte acvatice și cu larvele acestora, mai rar cu crustacee, moluște sau peștișori.

Păsările limicole trăiesc în mod obișnuit în apropierea mării, a apelor dulci, pe terenuri mlăștinoase și chiar în stepe. De la faptul că preferă locurile mlăștinoase și terenurile măloase le vine și denumirea (cf. lat. *Limus* – noroi, *colere* – a locui). Sunt păsări migratoare, cu largă răspândire pe tot globul, inclusiv în Antarctica. La noi în țară pot fi întâlnite atât în Delta Dunării, cât și pe lacurile, bălțile, râurile și zonele mlăștinoase din interiorul țării.

Ploierul auriu (*Pluvialis apricaria*) este o pasăre mică, dar extrem de rapidă. Confundată cu porumbelul, străbate în timpul migrației 4.500 km în zbor, cu o viteză de 60 km/h. Dispune de o energie remarcabilă, care-i permite să zboare pe distanțe lungi fără întreruperi.

Prundărașul de sărătură (*Charadrius alexandrinus*) este o pasăre rar întâlnită în țara noastră, ce trăiește în zonele litorale și în apropierea lacurilor sărate. Această preferință pentru sărături i-a dat și numele. Exemplarele de prundăraș de sărătură care cuibăresc în România migrează iarna către zonele litorale mai calde ale Mării Mediterane.

Becațina mare, desemnată specie prioritară Natura 2000, este întâlnită doar în pasaj în țara noastră, în perioada de migrație.

Fiind specii care nu cuibăresc pe teritoriul țării noastre, majoritatea păsărilor limicole pot fi întâlnite doar accidental. Este cazul sitarului de mal nordic, al fluierarului de mlaștină sau al fluierarului sur. Specii ca bătașul, notatița sau fugaciul de țarm pot fi observate doar în pasaj.

Cufundarii trăiesc, în mod obișnuit, în regiunea apelor polare nordice. În România vin rar, ca oaspeți de iarnă, din decembrie până în martie, de obicei la țărmul mării, și mai rar în interiorul țării. Sunt înotători neîntrețuți, dar mai ales scufundători fără pereche. Pot sta sub apă peste cinci minute, înotând la întrecere cu peștii. Pe uscat se deplasează cu dificultate, asemenea pinguinilor, târându-se pe burtă, cu ajutorul pliscului și al aripilor, trupul lor fiind cu greu ținut în echilibru pe picioarele amplasate înapoia corpului. În țara noastră se întâlnesc cufundarul mic, cufundarul polar și cufundarul mare.

Crestețul pestriț și creștețul mic cuibăresc în țara noastră. Crestețul pestriț este o specie timidă, ce cuibărește în vegetația mlaștinilor, fiind foarte greu de observat. Se aseamănă în obiceiuri cu cârstelul de baltă. Glasul lui se aude în nopțile de primăvară și de vară timpurie și se caracterizează prin sunete scurte, repetate mult timp, care de la distanță mare se aud ca niște picături de apă, într-un ritm de peste un fluierat pe secundă.

Cuibărind pe acoperișurile caselor, pe stâlpii de beton ai rețelelor electrice sau în păduri bătrâne, berzele pot fi considerate în mare măsură păsări de apă deoarece se hrănesc în zonele umede din apropierea cuiburilor, prinzând în special amfibieni și reptile. Sunt păsări migratoare care pot fi întâlnite în timp ce se hrănesc pe terenuri deschise și pajiști umede, în apropierea unor lacuri, bălți, râuri sau zone mlăștinoase. Barza albă nu poate fi confundată cu nicio altă pasăre: are picioare lungi și un cioc roșu, penele corpului sunt albe, iar partea dorsală a aripilor este neagră. Este una dintre puținele păsări mute. Totuși, prin lovirea celor două maxilare, produce un clămpănit.

Privighetoarea de baltă (*Acrocephalus melanopogon*) face parte din familia lăcarilor. Cântecul ei este asemănător cu al lăcarului de stuf, dar este mai puțin intens și mai vioi. Cuibărește în stufărișuri și mlaștini cu vegetație deasă, adesea și în păpuriș. Sunt păsări insectivore, dar nu se dau în lături să se ospăteze și cu broscuțe sau moluște, dacă au ocazia.

Dacă ai norocul să întâlnești gușa-vânăță (*Luscinia svecica*), nu poți să nu admiri pata albastră întretăiată de linii portocalii de pe pieptul acesteia. Este o specie cu efective foarte reduse la noi, cuibărind doar în Delta Dunării.

Orice călător în zona litoralului Mării Negre va fi impresionat de spectacolul oferit de stolurile de păsări de mare ce planează, purtate de curenții de aer, la limita între ape și pământ. Păsările marine sunt bine reprezentate în zona litorală a Mării Negre și în zona pontică a Deltei Dunării.

Pescărușul cu cap negru cuibărește primăvara în număr redus, îndeosebi în zona litoralului românesc, pe plaje nisipoase sau grinduri, formând mici colonii. Coloritul spatelui este argintiu deschis, iar al capului negru, restul corpului fiind alb, inclusiv vârful aripilor. Iarna și capul devine alb, rămânând doar o pată neagră în zona urechilor. Adesea se întâlnesc exemplare la noi în țară și peste iarnă, cu toate că locul specific de iernare este în jurul Mării Mediterane. Alte specii protejate din această familie sunt pescărușul rozalb și pescărușul mic.

Păsările din familia pescărițelor și a chirelor se deosebesc prin căciulițele de culoare neagră, în timp ce penajul de pe restul corpului este de culoare deschisă. Pescărița mare, pescărița rătăitoare, chira de mare, chira de baltă, chira mică, chirighița cu obraz alb, chirighița neagră sunt specii strict protejate care cuibăresc, în general, în estul Deltei Dunării și pe litoralul Mării Negre. Cuiburile sunt instalate pe vegetația plutitoare („prundoaie”), pe bancurile de nisip sau pe grindurile nisipoase foarte izolate. Toamna, se îndreaptă spre zonele de iernare din jurul Mării Mediterane și din regiunea Golfului.

O pasăre rară în avifauna țării noastre, ce poate fi întâlnită în zonele litorale ale Mării Negre și pe cursul inferior al Dunării este ciovlica ruginie. Ea preferă zonele aride și arse de soare din apropierea apelor, deoarece habitatul ideal al acestei păsări îl reprezintă terenurile lipsite de vegetație.

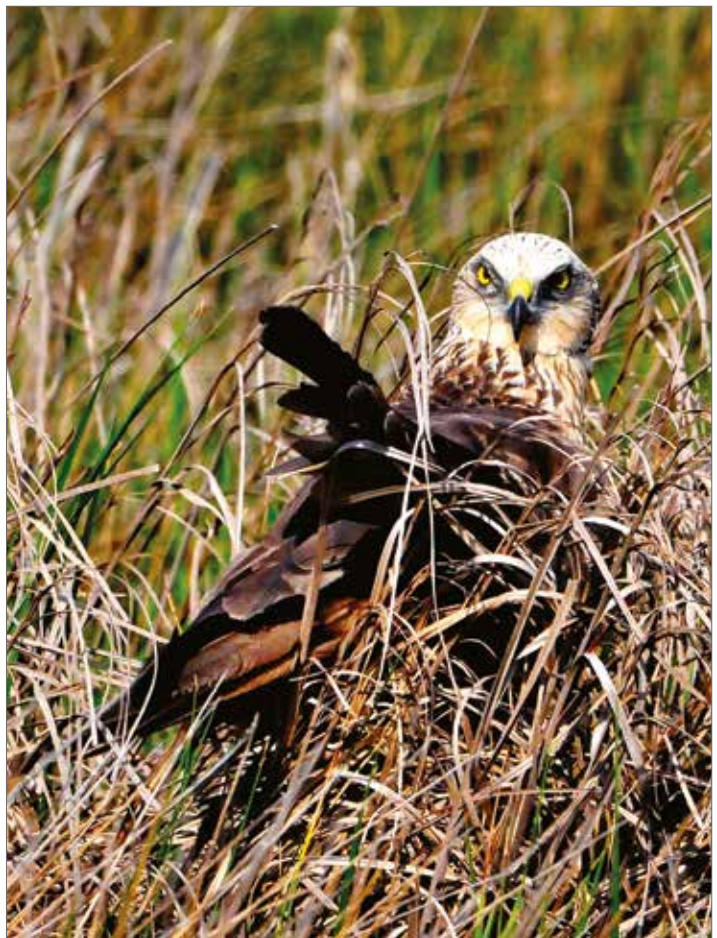
Cocorul este o specie care se întâlnește foarte rar pe teritoriul țării noastre, în pasaj, în special în Dobrogea și Delta Dunării.

Păsările de pradă sunt și ele bine reprezentate în zonele umede. Codalbul este una dintre cele mai mari păsări de pradă, cu o deschidere a aripilor de peste 2,50 m, ușor de identificat după talia sa, ciocul dezvoltat și coada albă, scurtă, cu vârf

- ▶ Chirighițe cu obraz alb
- Privighetoare de baltă
- Pescăruș mic
- Pescăruș cu cap negru
- Pui de chirighiță cu obraz alb
- Gușă vânăță

◀ Codalb urmărit de ciori

Ciovlică ruginie

Cocori

Cuib de codalb

Erete alb

Erete de stuf mascul

▶ Uligan pescar

rotunjit. Este o specie mai asemănătoare cu vulturii decât cu acvilele. Cuibărește în regiunile lacustre și riverane bogate în pește. Este o pasăre puțin activă, petrecându-și mult timp stând în copaci și privind împrejur în căutarea hranei. Codalbul este declarat atât specie prioritară Natura 2000, cât și specie strict protejată.

Deși în trecut a cuibărit pe teritoriul țării noastre, astăzi acvila țipătoare mare este o specie de pasaj, iernând uneori în Delta Dunării. Este declarată, ca și codalbul, specie prioritară Natura 2000 și specie strict protejată.

Deasupra vegetației zonelor umede poate fi ușor observat planând eretele de stuf, declarat și el specie strict protejată. Mai rar întâlnit, apare mai ales în timpul iernii eretele vânăt. Desemnat specie prioritară Natura 2000, eretele alb este specie de pasaj, rar fiind oaspete de iarnă în țara noastră.

Vulturul pescar (uligan pescar) este o specie protejată la nivel european, populația acestei specii reducându-se simțitor în anii '50 din cauza vânării intensive. Se mai întâlnește în Europa Centrală, în Germania și Polonia, precum și în Scandinavia. În România, pasărea a fost semnalată pentru prima dată cu certitudine în anul 1960, clocind în Delta Dunării.

SPECII DE PĂSĂRI CARACTERISTICE TERENURILOR AGRICOLE

Multe specii de păsări s-au adaptat habitatelor specifice terenurilor agricole – pajști, pășuni, fânețe, terenuri cultivate etc. În unele zone, aspectul mozaicat al peisajului, lipsa monoculturilor de cereale, prezența redusă a activităților umane au determinat existența unei mari varietăți de păsări cuibăritoare.

Deasupra pășunilor și fânețelor cântă ciocârlia de Bărăgan (*Melanocorypha calandra*), executând acrobații aeriene caracteristice speciei. Ciocârlia de Bărăgan este o pasăre amenințată în România și ca urmare a fost declarată specie protejată. Înrudită cu ciocârlia de Bărăgan este ciocârlia de stol (*calandrella brachydactyla*), a cărei populație (aproximativ 10.000 - 12.000 de perechi) cuibărește majoritar în zonele agricole și în habitatele de stepă din Dobrogea.

Din familia fâselor, o prezență rară o constituie fâsa de câmp (*anthus campestris*). Păsăre migratoare, cu corp suplu, de mărimea unei vrăbiuțe, fâsa este greu de observat prin tufișurile în care trăiește. Preferă regiunile cu ierburi înalte și arbuști bogăți de la marginea pădurilor, unde își face cuiburi bine ascunse și ferite de prădători. În zbor, face bolte înalte, întrerupând arcul pentru o miime de secundă pentru a bate din aripi. Penajul în culori terne nu se deosebește prea mult de cel al vrăbiuțelor, dominat de maro, cenușiu, cu dungi subțiri închise la culoare.

Străbătând drumurile de țară poți surprinde culorile galben-roșcate ce predomină în penajul presurii de grădină (*Emberiza hortulana*). Ortolanul, cum i se mai spune popular, este o presură ce se deosebește prin faptul că își face cuibul foarte aproape de sol sau chiar pe sol, protejat de iarbă sau tufișuri înalte. Este o pasăre migratoare care se refugiază iarna în ținuturile calde ale Africii.

De la sfârșitul lunii mai, pe timp de noapte, în pășunile umede se aude cârâitul cristelului de câmp, specie periclitată pe plan global. Cristelul de câmp este o pasăre de aproximativ 25 cm, cu un aspect asemănător prepelițelor. Cântecele teritorial al masculului este caracteristic și se aude primăvara și vara, îndeosebi seara și noaptea. Habitatul tipic al cristelului de câmp îl reprezintă terenurile deschise, formate din fânețe, pășuni, alte terenuri ierboase umede, culturile de grâu, orz, ovăz, lucernă etc. Este o pasăre migratoare, care nu iernează în țara noastră. Cristelul de câmp aparține speciilor de păsări incluse în Anexa I a Directivei Păsări și necesită protecție la nivel mondial, fiind considerată ca „aproape amenințată”. În România este una dintre puținele specii pentru care fermierii primesc subvenții dacă respectă un set minim de măsuri pentru conservarea ei.

Pajștiite cu arbori sunt un habitat important pentru multe specii de păsări răpitoare. Vânturelul de seară preferă ca zone de vânătoare stepile și terenurile deschise, cultivate, unde apar pâlcuri de copaci. Cuibărește colonial, de obicei în cuiburi de cioară de semănătură. Are un comportament similar cu al vânturelului roșu, dar are aripile mai lungi și coada mai scurtă, asemănându-se cu șoimul rândunelelor. Caracteristic speciei este zborul staționar, când își urmărește prada. Prinde insecte zburătoare, adesea în amurg, vânănd în stoluri mici. Populația vânturelului de seară din România este în descreștere permanentă, ca de altfel în întreaga sa arie de distribuție, motiv pentru care a fost desemnată specie strict protejată la nivel european. Înrudit cu vânturelul de seară, vânturelul mic este una dintre cele mai rare specii din țara noastră, semnalat numai în Delta Dunării, cu o populație estimată de 1 - 5 perechi.

Șoimul dunărean, aparținând familiei *falconidae*, este o specie rară la nivel european, ceea ce a determinat declararea sa ca specie prioritară Natura 2000. La noi, această

◀ Vânturel de seară

Presură de grădină

Fâsa de câmp

▶ Ciocârlie de stol

Ciocârlie de Bărăgan

specie are o populație redusă, de numai 5 - 10 perechi. Este o pasăre de dimensiune medie ce populează în special ținuturile de stepă. Hrana principală a șoimului dunărean sunt popândăii și alte rozătoare, dar adesea prinde și păsări. Statutul șoimului dunărean a fost schimbat în 2004 din „Aproape Amenințat” în „Periclitat”, din cauza declinului masiv al populației cuibăritoare globale.

Cu o anvergură a aripilor de doi metri, acvila de câmp (*Aquila heliaca*) era, în trecut, o apariție impunătoare pe câmpiile noastre. Este întâlnită în Europa de Est și în diverse regiuni din Asia. La noi i se mai spune popular zgriptor sau zgripsor. Pasărea trăiește în zonele de câmpie cu pălcuri de copaci, nefiind observată în zonele împădurite. Este o specie vulnerabilă în tot arealul de răspândire, fiind pe cale de dispariție în Europa. În țara noastră mai există doar 5 - 10 de perechi de acvile de câmp.

Pasăre de pradă nocturnă, cu ale ei două smocuri de pene deasupra ochilor, ciuful de câmp este o specie nordică de bufniță, rar întâlnită în România. Cuibărește în locuri cu vegetație ierboasă, în smârcuri și mlaștini. Poate fi recunoscută după aripile sale lungi și înguste, cu ajutorul cărora efectuează bătăi încete, de parcă ar vâsli.

Sfrânciocii sunt păsări zglobii ce trasează linii geometrice în zborul lor deasupra pajjiștilor unde se hrănesc. Sfrânciocul cu fruntea neagră (*Lanius minor*) cuibărește în colonii mici și sosește în țara noastră abia în luna mai. Sfrânciocul roșiatic (*Lanius collurio*) este o pasăre foarte frecventă în România. Comparativ cu celelalte specii de sfrâncioc, acesta este considerabil mai mic și mai puțin sperios. Hrana sa este alcătuită din insecte pe care le urmărește chiar și atunci când este sătul. Este considerat o pasăre carnivora, deoarece se hrănește și cu păsări mai mici, șoareci, șopârle sau broaște. Ca să fie sigur că nu-i scapă nicio pradă, de îndată ce prinde vreo insectă sau vreo broscuță, o înfige în spinii tufișurilor ce împânzesc pajjiștile. Sfrânciocul este o altă specie de pasăre pentru care statul român alocă subvenții din fonduri europene pentru ca fermierii să respecte un set minim de măsuri de conservare.

Familia silviilor este deosebit de bogată, având peste 300 de specii, dar majoritatea trăiesc în Africa. În țara noastră apare un număr mare de silvii, cu un cântec foarte atrăgător. Dintre acestea, silvia porumbacă (*sylvia nisoria*), declarată specie Natura 2000, cuibărește relativ rar în regiuni deschise cu tufărișuri, cu copaci izolați sau în luminișuri cu tufișuri. Obișnuiește să stea în desișuri, dar cântă uneori de pe un suport înalt (stâlpi, șure etc.). Când se îndepărtează în zbor poate fi confundată cu sfrânciocul roșiatic datorită aceleiași tip de habitat folosit, a dimensiunilor corpului și modului de zbor. Poate fi auzită adesea cântând în zbor.

Atrăgând atenția prin penajul său viu colorat, dumbrăveanca este o specie destul de rară, răspândită în Sudul și Estul Europei, în regiuni deschise, cu copaci mari, scorburoși. Albastrul pal de pe corp și aripi are un anumit luciu, astfel că, în lumina puternică a soarelui, pare albastru-ultramarin, iar seara, albastru-verzui. Stă frecvent pe sârmele de telegraf, pe crengi sau cioturi de copaci, de pe care plonjează spre sol unde prinde insecte mari, comportându-se ca sfrânciocul roșiatic.

Dispărută din România în urmă cu 20 de ani, din cauza fragmentării și pierderii habitatului specific, a mecanizării și intensificării agriculturii, dar mai ales din cauza vânătorii, dropia, cea mai „grea” pasăre din Europa (un mascul adult ajunge la 16 kg), a reapărut în apropierea graniței cu Ungaria. Deși este puțin probabil să observăm celebrele dansuri nupțiale ale masculilor, dropiile venind aici doar pentru a se hrăni, putem spera ca pe viitor țara noastră să devină din nou un loc de cuibărire pentru această specie.

- ▶ Șoim dunărean
- Ciuful de câmp
- Dumbrăveancă
- Silvia porumbacă
- Sfrâncioc roșiatic
- Cuib de sfrâncioc roșiatic

O apariție destul de rară și sfioasă, pasărea ogorului (*Burhinus oedicnemus*) are în jur de 40 - 50 cm lungime, este de culoare brună, cu aripile parțial negre spre vârfuri și cu picioarele lungi și galbene. Are un cap deosebit, cu ochii foarte mari, galbeni, iar ciocul este negru în vârf și galben spre bază. La noi este un oaspete de vară ce cuibărește mai ales în Dobrogea, în zone de stepă. Este o specie destul de rară, cu o populație în scădere.

SPECII DE PĂSĂRI CARACTERISTICE PĂDURILOR DE FOIOASE

Pădurile de foioase sunt populate cu diferite specii de păsări, de la cele cântătoare, la ciocănitori sau păsări răpitoare. Pădurea reprezintă zona de cuibărit pentru multe specii de păsări răpitoare care se hrănesc pe terenurile agricole, dar se întorc aici pentru a-și depune ouăle și a-și crește puii. Pădurea constituie, în egală măsură, o bună ascunzătoare unde puii diverselor specii de păsări pot crește la adăpost de ochii prădătorilor.

Printre speciile de păsări reprezentative pentru pădurile de foioase se află ciocănitorele. Ele au limba lungă, cilindrică, cleioasă, protractilă, prevăzută cu peri, cu ajutorul căreia scoate larve sau insecte de sub scoarța copacilor. Penele aripilor și în special cele ale cozii sunt rigide, coada servind ca punct de sprijin la cățărul pe trunchiuri. Ciocul este conic, ascuțit, cu ajutorul său ciocănitorele săpând în lemnul arborilor galeria pentru cuib sau căutând insectele ascunse. Hrana este constituită mai ales din insecte și larve, dar consumă și semințe și fructe. Cele mai multe specii de ciocănitore sunt păsări sedentare, care se deplasează pe distanțe mici, nefiind bune zburătoare.

În pădurile mai bătrâne putem observa ciocănitorea de stejar (*Dendrocopos medius*). Ciocul său este mai slab, fiind folosit mai degrabă ca un fel de sondă decât ca secure. De aceea bate darabana extrem de rar, ciocăniturile ei fiind relativ puțin sonore.

Ghionoaia sură (*Picus canus*) este o pasăre sedentară, destul de răspândită la noi în țară, dar mai puțin comună decât ghionoaia verde. Clocește mai ales în scorburile arborilor din pădurile de foioase din zona de deal. Este sperioasă și prudentă, primăvara semnalându-și prezența prin strigătul său specific, vara fiind însă greu de găsit; toamna și iarna se îndreaptă spre localitățile apropiate. Această pasăre bate darabana în mod frecvent, prin ciocănituri bruște care durează în jur de o secundă, mult mai puternice decât cele ale ghionoaiei verzi. În țara noastră trăiește și ciocănitorea de grădină, care se deosebește de ciocănitorea de stejar prin „mustața” care se întinde până la cioc.

Cu 400 de specii răspândite în toată Europa și Asia, de la Polul Nord, până la Ecuator, muscarii reprezintă una dintre cele mai mari familii ale ordinului Passeriforme. Sunt păsări insectivore, cu ciocul mic și îngust, adaptat să prindă din zbor insecte, să le vâneze pe sol sau printre frunzele copacilor. Majoritatea cântă rar și pe tonalități reduse, în schimb țipă din tot pieptul când își avertizează suratele de vreun pericol. Sunt păsărele mici, de 10 - 20 cm lungime, colorate în nuanțe de gri și brun, pe alocuri împodobite cu roșu, galben sau portocaliu. Trăiesc în regiunile împădurite și își construiesc cuiburi rotunde, sub formă de cupă, bine ascunse în crengi și tufșuri. În România întâlnim două specii Natura 2000 și anume muscarul mic și muscarul gulerat. Muscarul mic este o specie comună la noi, având însă o prezență discretă. Trăiește în pădurile de foioase sau de amestec, cu vegetație bogată, umbroase, adesea ușor umede. Când îl observi, cu greu, printre ramurile copacilor, îl poți recunoaște pentru că obișnuiește să-și ridice coada. Masculul adult are pieptul portocaliu-ruginiu, de intensitate variabilă (în funcție de vârstă). Muscarul gulerat cuibărește frecvent în

- ◀ Ghionoaie sură
- Muscar mic
- Muscar gulerat
- ▶
- Ciocănițoare de stejar
- Ciocănițoare de grădini
- Pasărea ogorului

Acvilă țipătoare mică

Caprimulg

Huhurez mare

Ciocârlie de pădure

Barză neagră

pădurile cu frunze căzătoare, grădini și parcuri. Masculul se deosebește de cel de muscar negru prin gulerul alb de pe gât, fruntea albă, mai mult alb pe aripi și târâța alb-cenușie.

Ciocârlia de pădure (*Lullula arborea*) este una dintre cele mai mici specii din familia sa, având 13 - 15 cm lungime. Cântecul ei foarte plăcut răsună în păduri, pășuni și coline montane, în perioada februarie-octombrie. Penajul este cafeniu-ruginiu pe partea dorsală, cu multe pete în formă de stropi brun-negri. Păstrează caracteristicile specifice ciocârlilor, cântând în timp ce zboară la înălțimi de peste 100 m.

Barza neagră este mult mai rar întâlnită decât barza albă. Preferă pentru cuibărit pădurile cu copaci bătrâni din apropierea văilor râurilor sau a terenurilor mlăștinoase. Barza neagră are penajul aproape complet negru, cu reflexii metalice verzi și violete, doar abdomenul fiind alb. Picioarele și ciocul sunt lungi, cu o colorație roșie-portocalie puternică. Se hrănește cu pești, insecte, șerpi, broaște pe care le prinde mergând încet prin apa puțin adâncă sau prin terenurile mlăștinoase.

Plimbându-ne ziua printr-o pădure colinară, cu puțin noroc, putem surprinde huhurezul mare părăsind locul lui de odihnă din mijlocul pădurii. Răpitoare de noapte, de talie mare, are o formă tipică bufnițelor, cu capul mare și discuri faciale evidente în jurul ochilor, astfel încât capul pare aplatizat în față. Zborul este asemănător cu al celorlalte bufnițe, lipsit de zgomot. Are un colorit uniform, cenușiu, cu ceva striții mai închise la culoare, deosebindu-se de alte bufnițe prin lipsa smocurilor de pene de pe creștet, prin coada lungă și ochii complet negri. La noi, este o pasăre sedentară, dar iarna vin și populații din nord. Cuibărește în pădurile bătrâne, întinse, mai ales făgete, de amestec și molidșuri. Ouăle sunt depuse în scorburi mari, trunchiuri groase rupte sau în cuiburile vechi ale altor răpitoare mari.

În amurg, la marginea pădurilor, cântecul continuu al caprimulgului se aude de la mari distanțe. Caprimulgul este singurul reprezentant al familiei cu același nume în Europa. Este o pasăre migratoare, sosind la noi în țară în cursul lunii aprilie sau la începutul lui mai. Cu un penaj de culoare maroniu-cenușiu, care imită la perfecție culoarea scoarței de copac și a frunzelor uscate, trăiește camuflat mai ales în păduri, lipit pe crengi. Zboară în crepuscul în căutarea insectelor, pe care le culege din zbor.

Pădurile de foioase colinare din centrul țării adăpostesc una dintre cele mai mari populații europene de acvilă țipătoare mică. În România cuibăresc 2.500 - 2.800 de perechi de acvilă țipătoare mică, acest lucru fiind un indicator pentru starea de sănătate a habitatelor în care trăiesc. Acvila țipătoare mică este o pasăre răpitoare diurnă protejată, aflată în regres numeric, populația globală a speciei fiind estimată la 20.000 perechi cuibăritoare. Cuibărește în păduri depresionare, păduri de luncă, păduri din zone de deal și de munte. Își construiește un cuib de dimensiuni mari, din crengi, în copaci bătrâni. Un factor important în alegerea zonelor de amplasare a cuiburilor este prezența unor zone deschise în apropiere, utilizate ca zone de hrănire.

Putând fi ușor de confundat cu șorecarul comun, datorită ținutei asemănătoare din timpul zborului, viesparul (*Pernis apivorus*) este o pasăre răpitoare de zi care, după cum spune și numele se hrănește în special cu viespi. Consumă însă și alte specii de insecte, reptile și mamifere de dimensiuni mici. Este o specie migratoare care iernează pe continentul african. La noi, cuibărește în pădurile de foioase din zona colinară și de munte.

SPECII DE PĂSĂRI CARACTERISTICE ZONELOR ALPINE

Păsările iubitoare de climat rece s-au adaptat condițiilor mai aspre ale ținuturilor montane. Și aici vom întâlni numeroase specii de păsări de diverse mărimi, cu obiceiuri diferite și preferințe de habitat speciale.

Prundărașul de munte (*Charadrius morinellus*) este o specie caracteristică tundrei eurasiatice, iernând mai ales în Nordul Africii și în Nordul Peninsulei Arabe. Insular și sporadic cuibărește și în Europa, inclusiv în munții Carpați, pe o linie care reprezintă cândva limita calotei glaciare. Cuibăritul în interiorul continentului european este un relict glaciar, fiind prezent pe unele platouri cu caractere de tundră, la peste 2.000 m altitudine. Datele istorice menționează cuibăritul speciei în golul alpin al munților înalți din țara noastră, cu predilecție în zona platoului de sub Vârful Cindrel (Munții Cindrel).

Dintre ciocănitorele ce trăiesc în pădurile montane, o specie rară este ciocănitorea cu spatele alb. Ea trăiește în păduri de amestec și de foioase, cu arbori morți aflați în diferite stadii de degradare. Se hrănește preponderent cu insecte ce trăiesc pe lemnul mort. Cuibul și-l sapă în trunchiurile degradate de molid. Este dependentă de prezența arborilor bătrâni și de lemnul mort. Alte ciocănitore întâlnite în pădurile carpatine sunt ciocănitorea pestriță mare, ciocănitorea de munte și ciocănitorea neagră.

Fiind un simbol al animalelor protejate prin lege și aflate în pragul dispariției, cocoșul de munte este declarat monument al naturii în țara noastră. Este o pasăre foarte greu de observat și de fotografiat, datorită obiceiurilor și rarității ei. Masculul are penajul de culoare neagră, cu reflexii ruginii pe aripi, verde metalic pe gură și piept și cu un roșu aprins deasupra ochilor, în timp ce femela are un penaj maroniu mai puțin spectaculos. Preferă pădurile de conifere pure, motiv pentru care mai este numit și cavalerul munților înalți, dar îl putem întâlni și în pădurile mixte, la limita lor superioară. La începutul fiecărei primăveri este minunat să urmărești fascinantul său dans nupțial. Sunt momente unice și se pot considera fericiți cei care au reușit să le vadă. În pădurile de munte din România poți întâlni, de asemenea, cocoșul de mesteacăn și ierunca.

Considerat a fi una dintre cele mai rapide păsări din lume, șoimul călător este o specie de talie mare. Renumele și l-a câștigat atacând alte păsări numai din zbor, în picaj, cu o viteză uluitoare. Caracteristic speciei este capul, respectiv mustața neagră, în contrast cu obrazul alb. În Europa preferă zonele stâncoase, dar în nord cuibărește și în mlaștini. La mijlocul secolului trecut, populația europeană a scăzut dramatic, dar în ultimul timp, în cele mai multe țări, populațiile locale și-au revenit. După anii '70 se știa că efectivele sale din România au dispărut, dar în prezent este într-o revenire spectaculoasă, stabilindu-se în tot mai multe zone. Astfel, se cunosc perechi cuibăritoare în întregul lanț Carpatic, dar și în Dobrogea. Nu își construiește cuib propriu, ocupând cuiburile altor specii (corb, acvilă de munte), construite pe stânci, dar cuibărește și în crevasele stâncilor. Vânează de obicei în zone deschise, unde poate captura cu ușurință păsările țintă.

Observatorul atent, cu puțin noroc, poate zări și șerparul vânând reptile. Este o acvilă de culoare deschisă, răspândită pe arii largi, dar într-un număr relativ mic. Poate fi întâlnit în zone pietroase, pe dealuri sărace în vegetație sau zone aride, unde poate găsi ușor șerpi și șopârle ca hrană. Șerparul formează perechi pe viață și primăvara revine la același cuib, construit de ambii parteneri în copaci înalți, de unde pot supraveghea zona.

- ▶ Șerpar
- Ciocănitorea neagră
- Ciocănitorea cu spate alb
- Ierunca
- Prundăraș de munte

Bufnița (buha) este cea mai mare pasăre răpitoare de noapte, ajungând la o înălțime de 60 cm. Trăiește singură, în cuiburi construite în crengile sau scorburile copacilor sau în zone stâncoase. Corpul său este rotund, acoperit de un penaj bogat, cu un cap mare, la care se remarcă doi ochi rotunzi, galben-portocalii, ce ocupă jumătate din mărimea capului. Se hrănește cu șoareci de câmp sau de casă, broaște, lilieci mici, insecte sau chiar iepuri. Deși și-a atras un renume negativ din cauza sunetului lugubru, ea este foarte folositoare, vânând într-un an aproximativ 10.000 de șoareci. Bufnița are ochii situați pe partea anterioară a capului și, spre deosebire de ochii multor alte specii, aceștia sunt ficși. Are însă un gât scurt, foarte flexibil, care îi permite să-și întoarcă ușor capul în aproape toate direcțiile.

Alte specii de păsări răpitoare de noapte întâlnite în pădurile carpatine sunt ciuvica și minunița. Ciuvica este o specie rară care trăiește în păduri compacte de rășinoase și cuibărește în cuiburi vechi de ciocănitoare. Este o pasăre de dimensiuni mici care vânează și în timpul zilei, hrănindu-se în special cu rozătoare și chiar cu păsări mici. Minunița este specie rezidentă în țara noastră, întâlnită adesea în pădurile de rășinoase din zona montană. Este preponderent sedentară și se hrănește cu rozătoare și alte mamifere mici.

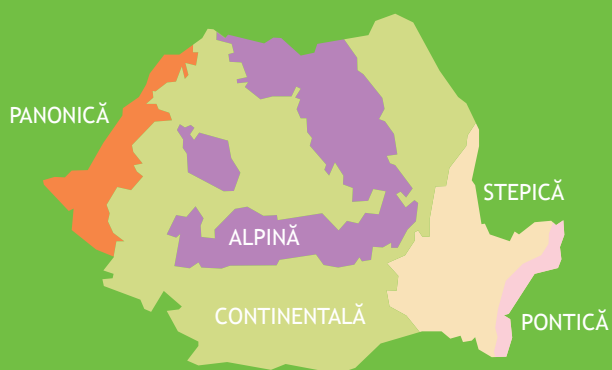
Considerată în trecut un simbol al munților Carpați, acvila de munte mai are în România o populație de numai 85 - 130 de perechi. Concurând cu codalbul pentru titlul de cea mai mare pasăre răpitoare din țara noastră, acvila de munte poate ajunge la un metru lungime, de la cioc la coadă și doi metri anvergura aripilor. Penajul este castaniu închis, schimbându-se în auriu, pe cap și gât, alb pe umeri și în extremitatea cozii. Această specie este inclusă între așa numitele acvile încălțate, picioarele fiind acoperite cu fulgi, în loc să fie acoperite cu o piele solzoasă, ca la majoritatea acvilelor. Acvila de munte vânează din zbor, fiind „echipată” cu arme tipice de pasăre răpitoare: picioare puternice, terminate cu gheare bine dezvoltate, cioc încovoiat, o mare forță, viteză și acută percepție vizuală, pentru a localiza prada la sute de metri distanță. Prăzile pe care le poate prinde sunt de toate mărimile: șoareci, iepuri, marmote, păsări terestre și zburătoare, vulpi, pisici, chiar pui de căprioară.

România

Regiuni biogeografice

Proiect: 17609 SMIS-CSNR Campanie Națională de conștientizare privind importanța conservării Biodiversității prin Rețeaua Natura 2000 în România.

Proiect co-finanțat din Fondul European de Dezvoltare Regională prin Programul Operațional Sectorial Mediu.

Editor: Fundația Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă

Data publicării: 2012

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.